

**NA TURUPATU DOU VAGA E
MAREA
A MATEO
Na Vuresi Makaliana Na
Omea Ara Marea Tana Papi
Iani**

I laona na Turupatu Dou vaga e marea a Mateo, aia e tsarimakalia laka a Iesu nogo aia na Vagamauri God e gini veke laka sauba ke mai. Mi konina nogo a Iesu Kristo ara gini manatovu na veke sui God e nauvanigira nina tinoni i laona na Turupatu Tabu ni Sau. Ma na turupatu dou iani e tau kalegira segeni moa igira na Tsiu na kamana a Iesu. E kalegira goto na tinoni sui tana barangengo popono.

A Mateo e molovotagira dou na omea sui ara laba tana maurina a Iesu. E gini tuturiga tana botsana a Iesu, me turupatuna tana rongona nina lesovitabu tana Koo Jordan, ma na gokotabo na tidao seko e nauvania. Mi muri, me adikaea nina aqo na tsgovera, ma nina sasani, ma na maurisi tinoni danga a Iesu e naua i laona na Galilii. Mi murina ia, me maretsunagira na turupatuna kalina a Iesu e liu tuu i Galilii me tsau baa i Jerusalem, ma na omea sui ara laba tana uiki idavia nina rota. Me tsau baa tana mateana tana gai ulutaligu, ma na maurivisutuguana.

A Mateo e votagira na aqona nina sasani a Iesu, me kalea tsege tana omea pukuga:

- 1) Nina turupatu a Iesu tana Vungavunga, i tana e gini goko na sasaga ma na aqoaqo e ulagaqira kara naua, igira ara ngaoa kara tamanina na Verana God. (Lova 5-7)
- 2) Na sasani e naua a Iesu vanigira na sangavulu ruka tana rongona na aqo aia e molovanigira kara naua. (Lova 10)
- 3) Igira na gokolia e kalea tana rongona na Verana God. (Lova 13)
- 4) Igira na sasani e kalegira igira ara ngaoa kara tsarimurina a Iesu. (Lova 18)
- 5) Ma na sasani e kalea na susuina na barangengo, ma na visumaiana na Dalena Tinoni. (Lova 24-25)

Na Omea Ara Totu Tana Papi Iani

Na soaqira babaa na mumuana a Iesu Kristo
1:1-17

Na botsana a Iesu Kristo *1:18-2:23*

A Ioane Batista e tuturiga na sasani tinoni *3:1-12*

Na lesovitabuana ma na gokotabo vaniana a Iesu *3:13-4:11*

A Iesu e tuturiga nina aqo tana Galilii *4:12-18:35*

E tuu i Galilii me ba tsau i Jerusalem *19:1-20:34*

A Iesu e sasani tinoni i Jerusalem *21:1-25:46*

Nina rota ma na mateana a Iesu *26:1-27:66*

Na maurivisutuguana a Iesu *28:1-20*

Na Soaqira Babaa Igira na Mumuana A Iesu Kristo

(Luka 3:23-38)

¹ Iani nogo e vaga na mamarena na soaqira babaa igira na mumuana a Iesu Kristo, aia na

kukuana a David, ma David aia na kukuana a Abraham.

² E tuu i konina a Abraham, me tsau baa i konina a David na Taovia Tsapakae, ara tsokosaigira na kamaga vaga iani:

A Abraham na tamana a Isaak;

a Isaak na tamana a Jakob;

a Jakob na tamana a Juda mi tugira na tamatasi;

³ a Juda ka tamaqira a Peres ma Sera,

ma ko Tamar ka tinaqira;

a Peres na tamana a Hesron;

a Hesron na tamana a Ram;

⁴ a Ram na tamana a Aminadab;

a Aminadab na tamana a Nason;

a Nason na tamana a Salmon;

⁵ a Salmon na tamana a Boas,

ma ko Reab na tinana a Boas;

a Boas na tamana a Obed,

ma ko Rut na tinana a Obed;

a Obed na tamana a Jese;

⁶ ma Jese na tamana a David na Taovia Tsapakae.

Me tumai i konina a David, me tsau baa tana tagu igira na toga ni Israel ara tsinogo vano i Babilon, ara tsokosaigira na kamaga vaga iani:

a David na tamana a Solomon,

ma na tinana a Solomon, aia nogo na savana

a Uria tana idana;

⁷ a Solomon na tamana a Rehoboam;

a Rehoboam na tamana a Abija;

a Abija na tamana a Asa;

⁸ a Asa na tamana a Jehosapat;

a Jehosapat na tamana a Jehoram;

a Jehoram na tamana a Usia;

⁹ a Usia na tamana a Jotam;

a Jotam na tamana a Ahas;
a Ahas na tamana a Heseikia;
¹⁰ a Heseikia na tamana a Manase;
a Manase na tamana a Amon;
a Amon na tamana a Josia;
¹¹ a Josia na tamana a Jehoiatsin ma tugira na
tasina.

¹² Me tuu i murina kalina igira na Israel ara
tsinogo vano i Babilon, me tsau baa tana botsana
a Iesu, na kamaqira ara tsokogira vaga iani:

a Jehoiatsin na tamana a Sealtiel;
a Sealtiel na tamana a Serubabel;
¹³ a Serubabel na tamana a Abiud;
a Abiud na tamana a Eliakim;

a Eliakim na tamana a Asor;
¹⁴ a Asor na tamana a Sadok;
a Sadok na tamana a Akim;
a Akim na tamana a Eliud;

¹⁵ a Eliud na tamana a Eleasar;
a Eleasar na tamana a Matan;
a Matan na tamana a Jakob;

¹⁶ ma Jakob na tamana a Iosepo, aia na tauna ko
Maria,
ma ko Maria na tinana a Iesu aia ara soaginia na
Mesia.

¹⁷ Me vaga ia, mara sangavulu vati na vatavata,
tuu i konina a Abraham, me tsau baa i konina
a David. Mara sangavulu vati na vatavata tuu
i konina a David, me tsau baa tana tagu igira
na tinoni ara tsinogo vano i Babilon. Mara
sangavulu vati goto na vatavata e tuu i tana, me
tsau baa kalina e botsa na Mesia.

*Na Botsana a Iesu Kristo
(Luka 2:1-7)*

¹⁸ Iani nogo e vaga na turupatuna tana rongona na botsana a Iesu Kristo. Ko Maria, aia na tinana a Iesu, ara anevaninogoa e kesa na mane, a Iosepo na asana. Mi kalina ara ka tau vati tauga moa, ma ko Maria e donagadovia laka e tiana nogo ginia na Tarunga Tabu.

¹⁹ Ma Iosepo, aia na mane dou, me goto nina sasaga, me tau moa ngaoa laka ke tangiseko na asana ko Maria i mataqira na toga. Te e pada moa i tobana laka ke veoa na vaianegi, me ke mololedodoa moa ko Maria.

²⁰ Mi kalina aia e papada vaganana moa ia, me kesa nina angelo na Taovia e laba vania tana maturu me tsarivania, “A Iosepo igoe na kukuana a David, ko laka na matagu na adiana ko Maria me ke lia na taumu. Rongona na baka e totu i tobana ia, aia na Tarunga Tabu nogo e tianaginia.

²¹ Me sauba ke vasua kesa na dalena mane, migoe ko soaginia a Iesu, (ma na rongona na soa ia ‘Vagamauri’), rongona aia nogoria sauba ke maurisigira nina tinoni tania niqira sasi.”

²² Eo, ara gini laba na omea sui vaga gira, tana rongona nogo kara gini manatovu na omea na Taovia e tsaria i sau, mara katevulagimaia igira na propete kalina ara tsaria na goko vaga iani,

²³ “E kesa na siama sauba aia ke tiana, me ke vasua kesa na dalena mane, me ke soaginia a Emanuel.” Ma na rongona na soa ia, ‘God e totu i konida’.

²⁴ Mi kalina e mamata a Iosepo, maia e muria moa na omea vaga nogo na angelo e tsarivania, me adia ko Maria me lia na tauna.

²⁵ Maia e tau goto maturusai kolua. Mi kalina ko Maria e vasua na dalena mane, ma Iosepo e soaginia a Iesu.

2

Ara tu Tolu na Tinoni Taovia Ara Tu Mai na Tsigoviana a Iesu

¹ Ma Iesu e botsa i Betlehem tana butona na kao ni Judea, tana tagu e taovia tsapakae a Herod. Me tau oka i muri, mara visana na mane ara sasani loki tana rongogira na veitugu ara talumai i longa, mara mailaba i Jerusalem.

² Mara veisuaa: “?Laka iava e botsa aia na meomeo sauba ke taovia tsapakae vanigira na Tsiu? I tugami ami tu morosinogoa na veituguna kalina e labadato i longa, mami tu gini mai na tsuporu vaniana.”

³ Mi kalina a Herod na Taovia Tsapakae e rongomi vaganana ia, e ponopala sosongo tobana, migira sui popono goto i laona na Jerusalem.

⁴ Me soasaigira sui na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa, me veisuagira: “?Laka amu dona iava sauba ke botsa na Mesia?”

⁵ Mara tsarivania, “I Betlehem tana Judea, rongona iani nogo e vaga na omea e marea na propete i sau:

⁶ ‘God e tsaria,
Igoe Betlehem, tana butona na kao ni Judea,
o tau nogo palatsuna i laogira na veraloki ni
Judea;
rongona i laomu nogo igoe,
sauba ke laba kesa na ida loki,

maia nogo sauba ke mataligira niq'u toga ni Israel.' "

⁷ Ma Herod e soadodotugira na tinoni taovia ara talumai i longa, me veisuatugira laka i ngisa ara tu reia na veitugu ia. Mara tu tsarivulagi vania na tagu tsotsodo i tana ara tu reia na veitugu e laba vanitugira.

⁸ Me molotugira kara tu vano i Betlehem. Me tsarivanitugira, "Kamu tu baa tugamu, ma kamu tu lalavedodoa na baka tetelo ia. Mi kalina kamu tu tsodovulagia, ma kamu tu visumai, ma kamu tu turupatuna vaniau ti inau goto kau baa ma kau sanga na tsuporu vaniana."

⁹ Mara tu aligiri, mara tu vano, mi sautu e laba vanitugira tugua na veitugu vaga ara tu morosinogoa i longa.

¹⁰ Mi kalina ara tu reia na veitugu ia, me dou sosongo tu tobaqira, mara tu gini magemage loki. Ma na veitugu e ida vanitugira, me ba totu i vungana na vale tana e totu na baka tetelo.

¹¹ Mara tu sage tana vale, mara tu reia na baka kolua ko Maria na tinana. Mara tu tsunatuturu, mara tu tsuporu vania. Mara tu segia tu niqira vangalaka, na qolomila, ma na papasa sisigini dou, ma na bulunagai vavai, mara tu saugira vania.

¹² Mi muri, mara tu visu i tu veraqira. Ara tu liu kesa tana sautu tavosi, rongona God e parovatavitugira tana bolebole kara tu laka na liuvisu i konina a Herod.

Ara Tu Tsogo Vano i Ejipt Tugira A Iosepo ma Ko Maria ma Iesu

¹³ Mi murina kalina tugira na taovia ni ata ara tu visu nogo i tu veraqira, me kesa nina angelo na Taovia e laba vania a Iosepo tana bolebole, me tsarivania, “A Herod sauba ke lavea na baka gana na labumatesiana. Ko mamata igoe, mo ko tu tsaku. Ko adikaira na baka ma na tinana, mo ko tsogo vano kolukaira i Ejipt. Mo ko totu tana poi tsau kalina inau kau tsarivanigo ko visutugua.”

¹⁴ Me mamata a Iosepo, me adikaira na baka ma na tinana, mara tu aligiri tana bongi na vano i Ejipt.

¹⁵ Mara tu totu i tana poi tsau kalina e mate a Herod. E gini laba na omea vaga ia, rongona ke gini manatovu na omea e tsari idanogoa na Taovia tana mangana na propete, “Au soavisutugua na Dalequ tania i Ejipt.”

A Herod e Labumatesigira Sui Na Baka Mane ni Betlehem

¹⁶ Mi kalina a Herod e tsodovulagia laka tugira na tinoni taovia ni longa ara tu peroa mara tu tau visumai i konina, me gini momosa loki tobana. Me tuu, me ketsaligira nina mane vaumate kara baa, ma kara labumatesigira pipi sui na baka mane i Betlehem, migira sui goto tana vera varangi. Igira sui e tuu tana ruka na ngalitupaqira me visu. A Herod e tsokoa na okana na tagu ia, vaga nogo na okana tuu kalina e rongomia tu koniqira na tinoni labana tugira laka ara tu reivaolua na veitugu.

¹⁷ Mi tana e manaliginia na goko e katemainogoa a Jeremia na propete kalina aia e tsaria:

18 “I Rama ara rongomia na leleo loki, na tangitangi e puka na qouqou. Igira na daki ara tangisia na daleqira, me tau tangomana kesa ke vereraegira, rongona na daleqira ara mate sui nogo.”

Ara Tu Visutugua Talu i Ejipt

19 Mi murina kalina e mate a Herod, ma na angelo na Taovia e laba vanitugua a Iosepo i Ejipt tana bolebole.

20 Me tsarivania, “Ko tuu, mo ko adikaira na baka ma na tinana, mo ko visutugua tana kao ni Israel, rongona ara mate nogo igira ara tovoa na labumatesiana na baka.”

21 Ma Iosepo e tuu, me adikaira na baka ma na tinana, mara tu visutugua tana kao ni Israel.

22 Mi kalina a Iosepo e rongomia laka a Arkelaus e lia na taovia tsapakae tana Judea, na tuguna a Herod na tamana, maia e matagu na vano i tana. Ma God e parovatavigotoa tana bolebole, te aia e gini vano saviliu tana butona na kao ni Galilii.

23 Me baa totu kesa tana vera ara soaginia i Nasaret. Mi tana e gini manatovu goto na goko ara katemainogoa na propete kalina ara tsarivaganana iani: “Na Mesia sauba kara soaginia na Nasarene.”

3

A Ioane Batista e Sasani Tinoni (Marko 1:1-8; Luka 3:1-18; Ioane 1:19-28)

1 Putsi visana na ngalitupa i muri, ma Ioane Batista e vano tana legai mangu ni Judea, me tuturiga na sasaniaqira na tinoni.

² Me tsaria, “!Kamu piloligi tanigira nimui sasi, rongona na Verana God e varangi nogo ke labamai!”

³ A Ioane aia nogo na mane a Isaia na propete e gini goko tana rongona kalina aia e tsaria:

“E kesa e guguu i laona na legai mangu me tsaria: ‘!Vangarau manogatia na sautu vania na Taovia, gotolia na nauna tana aia ke liu!’ ”

⁴ Ma Ioane e sagelia na polo ara vosiginia na ivuna na kamelo. Me sori taliguginia na bunguna na itai ara aqosiginia na kokorana na kamelo. Me ngiti gana mutsa na kipo ma na bulumitsua.

⁵ Migira na tinoni danga ara mai i konina. Igira na taluna i Jerusalem, me pipi goto na vera tana butona na kao ni Judea, me pipi tana vera sui ara totu liligina na Koo Jordan.

⁶ Migira ara koevulagigira niqira sasi, maia e lesovitabugira tana Koo Jordan.

⁷ Mi kalina a Ioane e reigira ara danga na Parisii ma na Sadusii ara sulungana mai goto kara lesovitabu, maia e tuu me tsarivaganana vanigira: “!Dalena muata igamu! ?Ngatsu igamu amu padaa laka tana rongona moa amu lesovitabu nogo, te e gini utugana ke gadovigamu nina kede God e varangi nogo ke labamai?”

⁸ Minau au tsarivanigamu, e kiligotoa kamu naua na omea agana kamu sauvulagiginia laka amu piloligi manana nogo tanigira nimui sasi.

⁹ Ma kamu laka na gini tu moa tana asana a Abraham na mumuamui. !Inau au tsarivanigamu, laka e tau utu vania God ke oligira na vatu girani, ma kara lia na kukuana a Abraham!

¹⁰ God e vangaraunogoa laka aia ke kedegamu, vaga kesa na rarati e totu manoga nogo tana pukuna na gai, agana na mani kaviginiana. Eo, pipi na gai, igira ara tau molovuaqira dou, sauba aia ke kavikutigira, me ke tsonigira tana lake.

¹¹ Inau au lesovitabugamu ginia na koo lee, na papadana laka igamu amu pilotoba nogo. Maia kesa sauba ke mai i muriqu inau, maia sauba ke lesovitabugamu ginia na Tarunga Tabu ma na lake. Aia e loki sosongo baa liusiau inau. Me tau goto ulagaqu inau kau tsebaa gana porotua.

¹² Maia goto sauba ke vilitsagira na tinoni, na douna tanigira na sekona, vaga kesa na mane e adia nina poka me tsikidatoginigira nina uiti, me gini tsida segeni na kekevuna tania na vatuna. Me ke mololakagira na vatuna dou tana nina salo. Me ke tsonigira na kekevuna tana lake e vomate na iruna.”

*A Ioane e Lesovitabua a Iesu
(Marko 1:9-11; Luka 3:21-22)*

¹³ Mi tana tagu ia, ma Iesu e talu i Galilii, me mai i konina a Ioane i Koo Jordan, rongona aia e ngaoa laka a Ioane ke lesovitabua.

¹⁴ Ma Ioane e tovoa laka ke sove, me tsarivania a Iesu, “E ulagana igoe ko lesovitabuau inau. ?Megua ti igoe o raiginiau inau kau lesovitabugo?”

¹⁵ Ma Iesu e gokovisu me tsarivania, “Ko naua vaniau moa. Rongona tana nauvaganana nogo ia, ti kaita ka muriginia na omea sui God e kilia.” Me tami a Ioane, me lesovitabua a Iesu.

¹⁶ Mi kalina a Iesu e lesovitabu sui, maia e tudato i taba. Me tavongani ova na baragata, me

reia nina Tarunga God e tsunamai i konina tana rereina na kulukulu.

¹⁷ Me tangi kesa na goko e talumai i gotu me tsaria, “Iani na Dalequ galugaluve, au reingao sosongolia.”

4

Satan e Gokotabo Vania a Iesu (Marko 1:12-13; Luka 4:1-13)

¹ Mi muri, ma na Tarunga Tabu e tudumivanoa a Iesu tana legai mangu, rongona i tana nogo sauba na tidao seko ke gokotabo vania.

² Ma Iesu e tau gania sa omea i laona e vati sangavulu na dani me vati sangavulu na bongi, maia e gini vitoa mate.

³ Ma na tidao seko e labamai i konina me tsarivania, “Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko ketsaligira na vatu girani ma kara lia na breidi.”

⁴ Ma Iesu e tsarivania, “Ara marea tana Mamare Tabu, ‘Na tinoni e tau gini mauri na breidi segeni moa. E kiligotoa ke murigira pipi nina tsaqina goko God.’ ”

⁵ Ma na tidao seko e adivanoa a Iesu i Jerusalem, na Vera Tabu. Me molokaea i kelana na Vale Tabu, me tsarivania,

⁶ “Ti vaga igoe na Dalena God manana, mo ko tsiputsuna i lao. Rongona ara marenogoa tana Mamare Tabu,

‘God sauba ke raigira nina angelo ma kara reitutugugo;
me sauba igira kara pailago,
rongona na tuamu ke tau gado tana vatu.’ ”

⁷ Ma Iesu e tsarivania, “Mara maregotoa tana Mamare Tabu na goko vaga iani: ‘Ko laka na tovoleana na Taovia nimu God.’ ”

⁸ Mi muri ma na tidao seko e adidatoa a Iesu i kelana kesa na vungavunga katsi, me tusuvulagi vania na vera sui tana barangengo popono, kolu omea levolevo sui i laoqira.

⁹ Me tsarivania a Iesu, “Na omea sui girani o reigira sauba inau kau tusugira vanigo, ti vaga igoe ko taotsuporu mo ko samasama vaniau.”

¹⁰ Me gokotugua a Iesu me tsarivania, “!Ko baligi Satan! Ara marea tana Mamare Tabu, ‘!Ko samasama vania na Taovia nimu God, maia segeni moa ko aqo vania!’ ”

¹¹ Mi tana ma na tidao seko e mololea. Mara labamai na angelo mara palaa a Iesu.

*A Iesu e Tuteuriga Nina Aqo i Galilii
(Marko 1:14-15; Luka 4:14-15)*

¹² Kalina a Iesu e rongomia laka ara tsonia a Ioane tana vale sosori, maia e tuu me vano i Galilii.

¹³ Me mololea i Nasaret me ba totu i Kaper-naum, kesa na vera loki ligisana na Reku ni Galilii, tana niqira kao igira na Sebulun ma na Naptali.

¹⁴ E gini laba vaga ia, rongona ke gini manatovu na omea e kate idanogoa a Isaia na propete, kalina aia e goko vaga iani,

¹⁵ “Tana niqira kao nogo igira na Sebulun ma na Naptali,
tana sautu e votulaba i tasi, i tabana na Koo Jordan,
i Galilii, niqira kao igira na tinoni tau Tsiu.

16 Migira na tinoni ni tana ara totu moa tana rodo na sasi,

me sauba kara reia kesa e mai vaga na marara loki, me ke mararasia na tobaqira.

Migira ara totu moa tana ungana na mate, sauba na marara loki ia ke mararasigira.”

17 Mi tana tagu ia, ma Iesu e tuturiga na sasaniaqira na toga me tsaria, “!Kamu piloligi tanigira nimui sasi, rongona na Verana God e mai varangi nogo!”

*A Iesu e Soatugira Tu Vati Na Mane Lavetsetse
(Marko 1:16-20; Luka 5:1-11)*

18 Mi kalina a Iesu e liu baa ligisana na Reku ni Galilii, maia e reikaira ruka na tamatasi, kaira na mane lavetsetse. A Simone, aia ara soaginigotoa a Petero, ma Adrea na tasina, kaira ara ka vuvugo tsetse tana reku ia.

19 Ma Iesu e tsarivanikaira, “Mai ma kamu ka tsarimuriqu, minau kau sasanikagamu na vugo tinoni.”

20 Mara ka tuu, mara ka mololea ka niqira vugo, mara ka tsarimurina a Iesu.

21 Me ba tetelo goto, me reikaira ruka goto na tamatasi tavosi, aia Iakobo ma Ioane, kaira na dalena a Sebedi. Ara ka totu kolua ka tamaqira aia Sebedi i laona tu niqira uaqa, mara tu vangaraua tu niqira vugo. Ma Iesu e soakaira kara ka murigotoa.

22 Mi kaira ara ka tuu, mara ka mololea na uaqa ma ka tamaqira, mara ka tsarimurina a Iesu.

A Iesu e Sasani Tinoni Me Maurisigira na Lobogu

(Luka 6:17-19)

²³ Ma Iesu e vano bamai pipi nauna tana Galilii. Me sasanigira na tinoni i laona niqira vale lotu, me gini turupatu na Turupatu Dou tana rongona na Verana God. Me maurisigira igira e gadovigira pipi na vatana na lobogu ma na vatsangisavi.

²⁴ Ma na turupatu tana rongona aia e rarasa bamai tana vera sui i laona na Siria. Migira na toga ara adimaigira vania a Iesu igira sui na tinoni e gadovigira pipi na vatana na lobogu ma na vatsangisavi: igira e totuvigira na tidao, ma na tsodoboo, ma na logu, ma na mateatua. Ma Iesu e maurisigira sui.

²⁵ Na toga danga ara tsarimurina tuu i Galilii, mara talu goto tana nauna ara soaginia na Sangavulu Vera, mi Jerusalem, mi tana Judea, mi tana vera sui tabana na Koo Jordan.

5

A Iesu e Turupatu Tana Vungavunga

(Luka 6:20-23)

¹ Me moro a Iesu, me reigira na toga danga vaga ia, maia e tuu, me dato i gotu kesa tana netana, me totupuka i lao.

² Migira gana duli ara ba totu polia, maia e tuturiga na sasaniaqira, me tsarivaganana vanigira:

³ “!Kara gini mage igira ara totu palatsuna i matana God, rongona na Verana God niqira nogo igira!

⁴ !Kara gini mage igira ara ngangai;
rongona God sauba ke veregira!

⁵ !Kara gini mage igira ara molotsunali
segeniqira;

sauba kara adia na omea God e vekenogoa!

⁶ !Kara gini mage igira ara gini ngongoragi na
nauana na omea God e kilia;

sauba God ke sau na peluna loki vanigira!

⁷ !Kara gini mage igira ara dona na galuveaqira
na tinoni tavosi;

rongona sauba God ke galuvegira goto igira!

⁸ !Kara gini mage igira ara tobamale;

rongona sauba kara reia God!

⁹ !Kara gini mage igira ara madodo na moloana
na rago i laoqira na tinoni;

rongona sauba God ke soaginigira na dalena!

¹⁰ !Kara gini mage igira ara tsodorota tana
rongona ara naua na omea God e kilia;

rongona na Verana God niqira nogo igira!

¹¹ “Kamu gini mage moa igamu, kalina ti vaga
igira na tinoni kara gokoiseko vanigamu, ma
kara rotasigamu, ma kara keli lee vanigamu
matena igamu amu tsarimuriqu inau.

¹² Eo, kamu gini mage manana, matena God
e vangaraunogoa na peluna loki vanigamu i
baragata. Ma kamu dona dou laka na omea vaga
igira ara nauvanigamu kalina eni, e atsa vaga
saikesa nogo na omea igira ara nauvanigira na
propete i sau.

*Na Tinoni Ara Tutunina a Iesu Ara Vaga na
Solo ma na Marara Vania na Barangengo
(Marko 9:50; Luka 14:34-35)*

¹³ “Igamu amu vaga nogo na solo i laoqira na tinoni tana barangengo. Me ti vaga na vavaina na solo ke nanga lee, me utu vanigotoa ke vavai visutugua. Mi tana e tau nogo tugua na nauginiana sa omea. Me sauba moa kara tsoniligilea i tano, ma na tinoni kara tsogorilea.

¹⁴ “Migamu amu vaga goto na laeti gana na mani mararasiana na barangengo popono. Kamu reia, ti vaga kara logoa kesa na vera loki i kelana kesa na vungavunga, maia e utu goto ke totu popoi.

¹⁵ Na tinoni e utu ke tungia kesa na laeti me ke baa me ke molopoia moa i vavana na popo. Sauba nomoa ke tsauringinikaea tana tuguru, ti ke gini mararasigira na tinoni sui ara totu i laona na vale.

¹⁶ Migamu kamu vaga saikesa goto ia. Na douna nimui sasaga tana maurimui ke labamaka i mataqira na tinoni. Migira kara reiginia nimui aqo dou amu naua, ma kara tsonikaeginia na Tamamui i gotu.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Nina Ketsa a Moses

¹⁷ “Kamu laka na padana laka inau au gini mai, rongona kau veoligigira nina Ketsa a Moses, ma niqira sasani igira na propete. Au tau sulungana mai rongona kau veogira. Tagara. Au mai moa rongona kau gini manaligira dou baa.

¹⁸ Inau au tsarivanigamu na manana. E utu lelee ke kesa na tsaqina tetelo i laona na Ketsa ke tavongani nanga lee, poi ke tsau tana susuina na dani, i tana kara ka nangaligi lee na baragata ma na barangengo.

¹⁹ Vaga ia, masei ti vaga ke peaa ke kesa moa vidaqira na ketsa tetelo lee i laoqira nina Ketsa a Moses, me ke tuu, me ke sasanigira goto na kulana tavosi na nauvaganana ia, na tinoni vaga ia, sauba ke palamuri tsotsodo i laona na Verana God. Masei ti vaga ke muridougira na Ketsa, me ke sasanigira goto na kulana tavosi na muridouaqira, aia sauba ke paladato baa tana Verana God.

²⁰ Minau kau parovatavigamu nomoa. Rongona ti vaga igamu kamu tau sasaga dou liusigira baa na mane tarai na Ketsa ma na Parisii tana nauana na omea God e kilia, me utu saikesa goto vanigamu kamu sage tana Verana God.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Vaikoregi

²¹ “Igamu amu rongominogoa laka ara tsarivaganana vanigira na tinoni ni sau, ‘Kamu laka na labumatesi tinoni. Masei ti vaga ke labumatesi tinoni, me sauba kara turuvaginia i matana na taovia na pede.’

²² Minau au tsarivanigamu: ti vaga ke kesa ke vaikoregi lee kolua moa kesa na kulana, me sauba kara turuvaginia i matana na taovia na pede. Masei ti vaga ke goko peaa moa vania kesa na tasina, me sauba kara turuvaginia nomoa i matana na Sai na Pede. Masei ti vaga ke tsarivania moa na kulana, ‘!O bule igoe!’ maia sauba ke tsodoa na rota tana iruna na lake e vo sui.

²³ Baa, me ti vaga igoe ko vangaraunogoa na sauana nimu savori vania God tana bela tabu, mi tana ti igoe o vasini padatugua laka na tasimu

e kore vanigo, rongona e kesa na omea igoe o tsukivania,

²⁴ ma nimu aqo igoe ko molole talua nimu savori i matana na bela tabu, mo ko baa i konina na tasimu, ma kamu ka vaigotosigi talu. Mi muri moa ti igoe ko visu, mo ko sauva nimu savori vania God.

²⁵ “Me ti vaga ke kesa ke ngaoa ke raqago tana pede, rongona kesa na omea igoe o nausekoli vania, me dou ti ko tovoa kamu ka vaigotosigi talu nogo, kalina amu ka tau vati laba moa tana vale na pede. Rongona ti ko tau nauvaganana ia, ma kamu ka ba tsau sui tana vale na pede, maia sauba ke mologo i limana na taovia na pede. Ma na taovia na pede ke mologo i limaqira na mane matali vale sosori. Migira kara tsonisagego i laona na vale sosori.

²⁶ Minau au tsarivanigo, sauba ko tau goto rutsu, poi ke tsau kalina igoe ko tsonisusia nimu qolo na suilova.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Kiboga

²⁷ “Amu rongominogoa ara tsaria, ‘Kamu laka na kiboga.’

²⁸ Eo, mi kalina eni inau au tsarivanigamu: ti vaga ke kesa ke morosia moa kesa na daki tauga me ke padangaolea moa i tobana, aia e sasi vaga nogo ti e kiboga manana kolunogoa na daki ia.

²⁹ !Vaga ia, ma ti na tabana matamu madoa e raqago mo gini puka tana sasi, me dou moa ti ko putsulia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko nangalia kesa na turina lee moa na konimu, maia e luisia baa ti vaga

ke totu popono na konimu, ma kara tsonitsunaa tana vera na rota saviliu.

³⁰ !Se ti vaga na limamu madoa e raqago mo gini puka tana sasi, me dou baa ti ko kavikutia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa ti ko nangalia kesa moa na turina na konimu, maia e liusia baa ti vaga na konimu popono ke tsuna tana vera na rota saviliu.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Vaitsonitsunagi

(Mateo 19:9; Marko 10:11-12; Luka 16:18)

³¹ “Mara tsarigotoa, ‘Ti vaga kesa e ngaoa ke tsonitsunaa na tauna, ma nina aqo ke tusuvania talu na tauna na mamarena na tsonitsuna.’

³² Mi kalina ia, inau au tsarivanigamu: ti vaga kesa na mane aia ke tsonitsunalea na tauna, mau tau gini goko na tauga tau mana, na mane vaga ia e sasi, rongona e votisautuna vania na daki e tsonitsunaa ke naua na kiboga, ti vaga aia ke ba taugagotoa kesa na mane tavosi. Ma na mane e taugaa na daki e tsonitsunaa na mane ia, aia e kiboga goto.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Vatsa

³³ “Migamu amu rongomi goto nogo laka ara tsarivanigira na tinoni ni sau, ‘Kamu laka na vatsa koba. Me ti vaga kamu veke vania God na nauana kesa na omea, ma nimui aqo kamu manalidoua na omea amu vekea.’

³⁴ Mi kalina ia, minau au tsarivanigamu: kalina ti kamu tuu na nauana kesa na veke, ma kamu laka saikesa na gini aqo na vatsa. Laka goto na gini vatsa na baragata, rongona aia nogoria nina sasana na totu God.

³⁵ Laka goto na gini vatsa na barangengo, rongona aia nogo na sasana na tuana aia. Laka goto na gini vatsa na vera ni Jerusalem, rongona aia nogo nina verabau God na Taovia Tsapakae Loki.

³⁶ Kamu laka goto na gini vatsa na lovamui segeni, rongona igamu amu tau tangomana na nauana ke kesa na kolina na ivumui ke tavongani sere se ke bau.

³⁷ Kamu tsaria moa, 'Eo' ti eo, se 'Tagara' ti tagara, me tugunogoa. Ti na paboginiana goto na vatsa, ma na goko vaga ia e talumai moa tana tidao seko.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Tangotugu
(Luka 6:29-30)

³⁸ "Igamu amu rongominogoa laka ara tsaria i sau, 'Ti kesa ke putsuli vanigo na lakana na matamu, migoe ko putsuli vanigotoa na lakana na matana aia. Me ti kesa ke lumuvutia kesa na livomu, migoe ko lumuvutigotoa kesa na livona aia.'

³⁹ Eo, mi kalina ia, minau au tsarivanigamu: kamu laka na tangotuguna na omea seko ara nauvanigamu igira na tinoni tavosi. Migoe, ti vaga kesa ke davaa na tabana madoa na ngoramu, mo ko tamia moa vania ke davagotoa na tabana mauli.

⁴⁰ Me ti vaga kesa ke raqago tana pede rongona aia e ngaoa ke adia na polomu sagesage, me dou ti ko tusuvanigotoa na polomu tsavugotu katsi.

⁴¹ Me ti vaga kesa ke turuginigo ko kalagaia gana boli ke ao tugua kesa toga na sangava, migoe ko adiliusia kesa goto na toga na sangava.

⁴² Kalina ti kesa ke nongia kesa na omea i konimu, ko tamivania moa. Mi kalina ti kesa ke nongigo ke gini aqo kesa nimu omea kesa moa tagu tetelo, migoe ko tamidou vania moa.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongoqira Igira Ara Reisavigita

(Luka 6:27-28, 32-36)

⁴³ “Igamu amu rongominogoa laka ara tsaria i sau, ‘Ko galuvegira moa na kulamu, mo ko reisavigira igira ara reisavigo.’

⁴⁴ Eo, mi kalina ia, inau au tsarivanigamu: kamu galuvegira igira ara reisavigamu, ma kamu nonginongi vanigira igira ara rotasigamu.

⁴⁵ Kamu nauvaganana ia, ti kamu gini lia na dalena God na Tamamui i gotu, aia e moloa nina aso ke sinarigira sui na tinoni dou ma na tinoni seko kesa moa atsa. Me moloa na usa ke malobusigira igira ara naua na omea e dou, migira goto ara naua na omea e seko.

⁴⁶ ?Ke koegua vaga ti God ke sau na peluna vanigamu ti igamu kamu galuvegira moa igira ara galuvegamu? !Migira na mane aditakesi mara nauvaganana goto ia!

⁴⁷ ?Me ti vaga amu viligira moa na kulamui kamu goko kolugira, me laka nagua e gini tavosi tana nimui sasaga? !Migira na ponotoba mara nauvaganana goto ia!

48 Migamu, nimui aqo kamu doulaka saviliu – atsa vaga nogo na Tamamui i gotu aia e doulaka saviliu.”

6

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Galuveaqira na Tinoni Ara Tau Tamanina Sa Omea

¹ Ma Iesu e goko babaa moa me tsaria, “Ke reigamu dou, kamu laka na gini kaekae ma na nau malemaleana nimui aqo na galuve i mataqira na toga, rongona laka igira kara reiginigamu. Ti vaga kamu nauvaganana ia, me sauba e utu kamu adia sa peluna nimui aqo galuve i konina na Tamamui i gotu.

² “Migoe kalina ti ko tuu na tusuana kesa na omea vania kesa na tinoni e tau tamanina sa omea, mo ko laka na tusu malemaleana, rongona laka kara reiginigo na tinoni tavosi, vaga ara naua igira na tinoni vanga kaekae, ara tusu malemalea niqira omea i laona na vale lotu, mi malena goto tana sautu loki. Ara tusu omea malemale vaga ia, rongona ara ngaoa laka kara gini moro igira na tinoni tavosi, ma kara tsonikaeginigira. Minau au tsaria na manana vanigamu, laka igira na tinoni ara nauvaganana ia, ara adisuinogoa na vovolina popono niqira aqo kaekae ara naua.

³ Migoe kalina ti ko tuu na tusu omea vaniana kesa na tinoni e tau tamanina sa omea, ko baa mo ko saupopoia moa vania, me ke tau goto donaginia kesa kalina igoe ko sau.

⁴ Me atsa moa ti ke tau goto reigo kesa kalina igoe o sau nimu vangalaka, maia na Tamamu

i gotu, aia nogo e reigo kalina igoe o saupopoia nimu omea. Maia sauba ke tusupeluna vanigo.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Nonginongi

(Luka 11:2-4)

⁵ “Mi kalina ti igamu kamu tuu na nonginongi, ma kamu laka na laveana moa na mataqira na tinoni vaga ara naua visana. Igira kalina ara tuu na nonginongi, mara baa mara tutsau i laona na vale lotu, mi tana tsuruna na sautu loki, rongona ara ngaoa laka na tinoni kara reigira. Minau au tsaria na manana vanigamu, laka na tinoni ara nauvaganana ia, ara adisuinogoa na vovolina niqira aqo kaekae ara naua.

⁶ Migoe, kalina ti ko tuu na nonginongi, ko sagedodo moa i laona nimu voki, mo ko von-gokapusia na matsapana. Mi tana ko nonginongi segenimu vania na Tamamu i gotu, aia o tau reiginia na matamu. Ma na Tamamu, aia e reia na omea igoe o naupopoia, maia sauba ke tusuvanigo na peluna.

⁷ “Eo, migamu, i laona nimui nonginongi, kamu laka na tsariana ke danga sagata na tsaqina na goko tagara rongona, vaga ara naua igira na ponotoba. Igira ara padaa laka God sauba ke rongomigira, rongona niqira nonginongi katsi vaga ara naua.

⁸ Migamu, kamu laka na usuliaqira igira, rongona na Tamamui aia e dona ida nogo na omea igamu amu kilia i konina.

⁹ Mi kalina ti igamu kamu tuu na nonginongi, miani kamu tsarivaganana:

'Tamamami i gotu:

Ke tabu na asamu;

¹⁰ ko mai ko tamanigami sui;

kami rongomia na gokomu igami i lao vaga igira i gotu.

¹¹ Ko vanigami na mutsa ni pipi na dani.

¹² Mo ko padalea na omea seko ami naua vanigo, vaga igami ami padalea na omea seko ara naua vanigami na tinoni tavosi.

¹³ Ko laka mololegami vania na tabotabo, mo ko maurisigami tania na seko sui.'

¹⁴ "Ti vaga igamu kamu padalegira na omea seko ara nauvanigamu na tinoni tavosi, maia goto na Tamamui i gotu sauba ke padalegira goto nimui sasi.

¹⁵ Me ti vaga igamu amu sove na padalea qira na sasi ara nauvanigamu na tinoni tavosi, me vaga goto, na Tamamui i gotu aia e utu goto ke padalegira na sasi igamu amu naua.

Nina Sasani a Iesu Tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

¹⁶ "Mi kalina ti kamu tuu na nauana na sese na vitoa rongona na lotu, ma kamu laka na nauana na matamui ke moro melumeluga, vaga ara naua igira na tinoni vanga malapalu. Igira, kalina ara naua na sese na vitoa, ara tau daovia na mataqira, rongona ara ngaoa na tinoni sui kara reigadoviginia laka ara naua na sese na vitoa. Minau au tsaria na manana vanigamu, laka na tinoni vaga gira, ara adisuinogoa na vovolina popono niqira aqo kaekae ara naua.

¹⁷⁻¹⁸ Migoe, kalina ti ko tuu na nauana na sese na vitoa, me dou ti ko daodao rago, mo

ko aragodoua na ivumu, rongona igira na tinoni tavosi kara tau reigadoviginia laka igoe o naua na sese na vitoa. Aia segeni moa na Tamamu, aia igoe o tau reia, aia sauba ke donaginia. Maia moa na Tamamu e reigira na omea sui igoe o naupopoia, aia sauba ke tusuvanigo na peluna.

Ka Moia Nida Qolo i Baragata

(Luka 12:33-34)

¹⁹ “Kamu laka na molokoluana vanigamu segeni nimui qolo i lao eni. Rongona i tana ara dona kara tsotso, ma na ane ke ganigira, ma kara sage na tinoni komikomi ma kara komigira.

²⁰ E dou baa ti kamu moia nimui qolo i baragata, i tana e utu kara tsotso me ke ganigira na ane, me utu goto na mane komi kara ratsia na vale, ma kara komigira.

²¹ Rongona na papadamui sauba ke totu sailagi iava tana e totu nimui qolo.

Na Matana Tinoni e Vaga Moa na Marara e Mararasia na Konina

(Luka 11:34-36)

²² “Na matana tinoni e vaga moa na marara e mararasia na konina. Ti vaga na matamu igoe ke dou, ma na konimu popono goto sauba ke totu tana marara.

²³ Me ti vaga ke tau dou na matamu, ma na konimu popono goto sauba ke totu moa tana rodo. !Me ti vaga na konimu ke tau totu tana marara me ke totu moa tana rodo, me sauba ke rodo seko sosongo nomoa vanigo!

*Tau Tangomana Ke Kesa Ke Aqopata Dou
Vanikaira Ruka na Taovia
(Luka 16:13; 12:22-31)*

²⁴ “Tau tangomana ke kesa ke aqopata dou vanikaira ruka na taovia. Rongona sauba ke reisavia kesa, me ke padalokia na rukanina. Me sauba ke rongomangana kesa, me ke peaa na rukanina. Me vaga goto igamu. E utu kamu aqopata dou vanikaira sui aia God ma na qolo.

²⁵ “Aia nogoria na rongona ti inau au tsarivanigamu: kamu laka sagata na gini boe sosongo rongona na mutsa ma na inu amu kilia gana na maurimui, se na polo gana na pologiniana na konimui. ?Egua laka na maurimui e tau ngatsu loki liusia baa na mutsa amu gania? ?Se laka na konimui e tau ngatsu loki liusia baa na polo amu sagelia?

²⁶ Kamu reigira baa na manu ara lovo bamai tana masaoka. Igira ara tau tsuka, mara tau tsuru gaqira, ma kara mololakaa gaqira tana salo. Maia na Tamamui i gotu e palagira nomoa. ? Megua igamu, laka amu tau ngatsu loki baa liusigira na manu?

²⁷ ?Laka ase i vidamui igamu tangomana ke ratsua na maurina segeni, rongona e gini boe sosongo moa na aragoana na konina?

²⁸ “?Na mani gua goto na gini boe sosongo nomoa na polo? Kamu reigira baa na latsena gai ara viri dato lee bamai. Igira ara tau aqo uta, mara tau vosi poloqira segeni.

²⁹ Minau au tsarivanigamu: e atsa moa ti a Solomon aia na Taovia Tsapakae, kolugira nina omea levolevo sui, maia e tau goto tamanina sa

polo ke rerei dou atsa kolua na rereidouna ke kesa vidaqira na latsena gai girani.

³⁰ Eo, God nogo aia e maurisigira mara rerei dou na buruburu atsi ni legai – igira ara mauri i dani eni me ke dani kara mate, ma kara kodogira lee. ?Ma nagua amu pada igamu, laka God aia e aragogira dou na buruburu girani, me laka aia ke tau goto aragogamu dou baa igamu? !Na vanga tetelo lee sagata nimui tutuni igamu!

³¹ “Vaga ia, ma kamu laka na gini boe sosongo ma na tsariana, ‘?Laka nagua sauba ka gania, ma nagua sauba ka inuvia, ma na polo gua sauba ka sagelia?’

³² Igira saikesa nogo na ponotoba ara gini boe sailagi laka kara tamanigira na omea vaga gira. Maia na Tamamui i gotu e dona nogo laka amu kiligira na omea sui vaga girani gana na maurimui.

³³ Migamu, kamu gini boe talu na tamivaniana God ke tagaovia na maurimui, ma kamu padaa moa na nauana na omea dou sui vaga God e kilia kamu naua. Maia nogo sauba ke tusulea vanigamu pipi na omea sui tavosi.

³⁴ Me vaga ia, ma kamu laka na gini boe nagua gana ke dani. Molovania ke dani gana nogo ke dani. Ma gamui boe e gadovigamu i dani eni aia e tugugamu nogo.

7

*Nina Sasani a Iesu Tana Rongona na Pede-
pekeaqira na Tinoni Tavosi
(Luka 6:37-38, 41-42)*

¹ “Kamu laka goto na pedepekeaiqira na tinoni tavosi, maia God sauba ke tau goto pedegamu.

² Roingoina God sauba ke pedeginigamu goto tana pede atsa vaga nogo igamu amu pedeginigira na tinoni tavosi. Na dangana na tuva vaga amu saua vanigira na tinoni tavosi, aia goto ke vaga na dangana na tuva sauba God ke saua vanigamu.

³ ?Egua vaga ti igoe o morosia moa na lobolobo lee e totu i matana na tasimu, migoe o tau gini boe na kubu e totu i laona na matamu segeni?

⁴ ?Egua vaga ti igoe o tau gini vangamaa na tsarivaniana na tasimu, ‘Kulaqu, ko tamivaniau ma kau tsikiligia na lobolobo i matamu,’ kalina igoe segenimu e kesa na kubu loki e totu i matamu?

⁵ !Tinoni vanga malapalu igoe! Ko ida talu ko adiligia na kubu e dokolia na matamu igoe, mo ko moro maka dou talu, mi muri ti ko gini tangomana na tsikiligiana na lobolobo e totu i matana na tasimu.

⁶ “Kamu laka na gini pala pai na omea tabu, kara tau pilovisu na pai, ma kara gati sekoligamu. Kamu laka na tsoni vaniaqira na boo gamui davi, kara tau ba tsogorigira lee.

*God Sauba Ke Saua na Omea Vanigira Igira
Ara Nongidoua*

(Luka 11:9-13)

⁷ “Kamu nongia, me sauba kamu adia. Kamu lalavea, me sauba kamu reivulagia. Kamu kidikidi, me sauba kara sangavi vanigamu na bani.

⁸ Roingoina pipi sei ti ke nongia, sauba ke adia. Masei moa ti ke lalavea, sauba ke reivulagia. Ma na bani sauba kara sangavia vaniasei moa ti ke kidikidi.

⁹ ?Laka ke kesa i laomui igamu na tamaga, ke dona na tusuvania na dalena na vatu kalina ti aia ke nongi breidi i konina?

¹⁰ ?Se laka aia ke tusuvania na muata, kalina ti vaga aia ke nongi tsetse i konina?

¹¹ !Me ti vaga igamu na tinoni seko, mamu dona rago na tusuana na omea dou vanigira na dalemui, megua, laka na Tamamui i gotu ke tau dona na tusuana na omea dou vanigira igira ara nongia na omea ara kilia i konina!

¹² “Kamu nauvanigira na tinoni tavosi na omea vaga igamu amu ngaoa kara nauvanigamu. Iani nogo e vaga na sasaga pukuga tana nina Ketsa a Moses, ma niqira mamare na propete.

Na Matsapana na Mauri Saliu Aia e Tau Mangasaa

(Luka 13:24)

¹³ “Kamu liusage tana matsapa govikoko, rongona na matsapa agana na mate saliu e mangasaa dou, ma na sautu e liu baa kalea i tana aia e lakagana lee, mara danga sosongo nomoa ara liu baa i konina.

¹⁴ Ma na matsapa gana na mauri saliu, aia e govikoko sosongo, me kakai sosongo na liusage baa i tana, maia nogo na rongona te ara gini tsaurae lee na tinoni ara muria.

Na Gai Dou e Utu Ke Seko na Vuana Ma na Gai Seko e Utu Ke Dou na Vuana

(Luka 6:43-44)

15 “Kamu kana tanigira na propete peropero. Igira ara dona kara liu bamai i laomui, ma na rereiqira i taba e dou vaga nogo ti na sipi, mi laona na tobaqira ara seko vaga saikesa nogo na pai atsi veveigaa.

16 Sauba igamu kamu donaginigira nogo tana niqira aqoaqo. Na gai na rara e utu ke molovuana me ke lia goto na gaviga. Ma na livolivo rodo e utu ke molobulana, me ke lia goto na vuvu.

17 Na gai dou e dou na vuana. Ma na gai seko e seko na vuana.

18 Na gai dou e utu ke molovuana seko, ma na gai seko e utu ke molovuana dou.

19 Me pipi sui na gai ti ke tau molovuana dou sauba kara kavikutia, ma kara tsonia tana lake.

20 Migamu, sauba kamu donaginigira na propete peropero tana niqira aqoaqo ara naua.

*Laka Asei e Tugua Ke Sage Tana Verana God
(Luka 13:25-27)*

21 “E tau igira sui ara tsarivaniau ‘Taovia, Taovia’ sauba kara sage tana Verana God. Tagara. Migira segeni moa ara naua na omea na Tamaqu i gotu e ngaoa kara naua.

22 Tana Dani na Pede, sauba kara danga sosongo na tinoni kara tsarivaniau, ‘!Taovia, Taovia! !Tana asamu nogo igoe igami ami turupatuna na gokona God! !Mi tana asamu goto igoe, igami ami tsialigigira danga na tidao, mami naugira goto danga na valatsatsa!’

23 Mi tana, minau sauba kau tuu, ma kau tsarivanigira, ‘Inau au tau saikesa donaginigamu. ! Kamu baligi taniau inau, igamu na tinoni seko!’

*Ara Ka Ruka na Mane Ara Ka Logovale
(Luka 6:47-49)*

²⁴ “Eo, me ti vaga aseï ke rongomigira niqû tsaqina goko girani, me ke muridougira, maia e vaga moa ti kesa na mane sasaga manana, aia e baa me logoa na valena tana maragova.

²⁵ Mi kalina e tumu loki na usa, me tave loki na obo, me mai loki na guguri me gadovikakaia na vale ia. Me tau lelee gini tavui, rongona na tamanina e logoa tana maragova.

²⁶ “Me ti vaga aseï e rongomiragoa niqû tsaqina goko, me tau moa muridougira, aia e vaga saikesa moa ti kesa na mane e tau lelee sasaga, aia e baa me logoa na valena tana one lee.

²⁷ Mi kalina e tumu loki na usa, me tave loki na obo, me mai loki na guguri, me gadovikakaia na vale ia, me tavui saikesa. !Me toroutsa sui lakalaka!”

A Iesu e Goko Mala Taovia

²⁸ Mi kalina a Iesu e goko sui vaga ia, migira na toga ara gini ganataa na rongomiana na omea vaga aia e sasaniginigira.

²⁹ Rongona kalina aia e goko, me goko mala taovia nogo, me tau atsa kolua niqira goko igira na tarai na Ketsa.

8

*A Iesu e Maurisia Kesa na Mane e Mudo
(Marko 1:40-45; Luka 5:12-16)*

¹ Mi kalina a Iesu e tsunamai talu tana vungavunga, ma na toga danga ara tsarimurina.

² Mi tana e mai laba kesa na mane e mudo, me tsunatuturu i matana me tsarivania, “Taovia, ti vaga igoe ko ngaoa, me tau utu vanigo ko maurisiau, me ke maletugua * na kokoraqu.”

³ Me tuu a Iesu, me pele baa na mane ia, me tsarivania, “Eo, au ngaoa. !Ko male!” Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, ma gana lobogu na mane ia e nanga lee tania.

⁴ Ma Iesu e tsarivania, “!Ko rorongo! Ko laka saikesa na baa ma na gini turupatuna bamai vaniana ke kesa na omea e laba vanigo. Ko vano saviliu dodo moa, mo ko ba laba i matana na mane tabu, mo ko nongia ke vilekea na kokoramū. Mi muri ti ko saua na savori, vaga tana nina Ketsa a Moses, rongona ke gini labamaka i mataqira na tinoni laka ti e mavu manana nogo na kokoramū.”

*A Iesu e Maurisia Nina Maneaqo Gaqira Taovia na Mane Vaumate ni Roma
(Luka 7:1-10)*

⁵ Mi kalina a Iesu e maitsau tana vera ni Kapernaum, mi tana e kesa gaqira taovia na mane vaumate ni Roma e mailabamatana a Iesu, me ngasua ke sangaa me tsaria,

⁶ “Taovia, e kesa niqu maneaqo e lobogu loki sosongo. Mi tana i vera e tsaro i nigena, me tau tangomana vania ke aligiri goto. E rota loki sosongo nomoa.”

⁷ Ma Iesu e tsarivania, “Eo, e dou, sauba kau ba reia ma kau maurisia, me ke mauri doutugua.”

* **8:2 8:2** “maletugua” Igira na Tsiu i sau ara pada laka na lobogu na mudo e naua me gini kaulinaqu na tinoni i matana na lotu.

⁸ Ma na mane taovia ni Roma e tsarivania a Iesu, “!La, ko laka na gini rota na mai Taovia! Rongona e tau ulagaqu ti igoe ko sage i valequ. E tugua ko goko moa igoe, me ke mauri doutugua niqu maneago.

⁹ Eo, minau goto kesa, au totu i vavana niqu taovia loki, mau tamanigira goto niqu malagai. Me ti vaga kau raia kesa ma kau tsarivania, ‘!Ko vano!’ maia e vano. Me ti vaga kau soaa kesa ma kau tsarivania, ‘!Ko mai!’ maia e mai. Me ti kau ketsalia kesa niqu tseka ma kau tsarivania, ‘!Ko naua na omea iani!’ maia e naua.”

¹⁰ Mi kalina a Iesu e rongomia gaqira taovia na mane vaumate ni Roma e goko vaga ia, maia e novo loki sosongo, me tuu me tsarivanigira na toga igira ara tsarimurina, “Inau au tsarivanigamu, au tau saikesa vati tsodoa i laoqira na tinoni ni Israel ke kesa ke kakai nina tutuni vaga na mane iani.

¹¹ Au tsaria na manana vanigamu: laka na dangana sauba kara talumai pipi nauna tana barangengo popono, ma kara totu kolutugira a Abraham, ma Isaak, ma Jakob tana kavomutsa tana Verana God i gotu.

¹² Migira na dangana na tinoni ni Israel, igira ara padaa laka e ulagaqira na sage tana Verana God, me sauba igira nogoria kara tsonitsunagira tana rodo i tano. I tana sauba kara ngangai me ke varage na livoqira.”

¹³ Ma Iesu e pilo baa i konina na mane taovia ni Roma, me tsarivania, “Ko visu baa i veramu, ma na omea vaga igoe o tutunina, sauba ko reia ke laba vaga vanigo.”

Maia nogo tana tagu tsotsodo ia, ma nina maneaqo na mane taovia ni Roma e mauri doutugua.

*A Iesu e Maurisigira Danga Na Tinoni Lobogu
(Marko 1:29-34; Luka 4:38-41)*

¹⁴ Ma Iesu e vano me ba sage i valena a Petero. Mi tana e reia na tarungana a Petero e masagi loki me tsaro i nigena.

¹⁵ Ma Iesu e pelea na limana, ma na masagi e nanga lee tania, me konigoto tugua. Maia e totut-sau, me tuu me tuturiga saviliu na vangarauana gaqira mutsa.

¹⁶ Mi tana ngulavi ia, mara adigira mai vania a Iesu danga na tinoni e totuvigira na tidao. Me tuu a Iesu me ketsaligira na tidao seko kara vanoligi tanigira. Me maurisigira sui goto igira ara lobogu.

¹⁷ A Iesu e nauvaganana ia, gana ke gini manatovu na omea e katemai idanogoa a Isaia na propete kalina e tsaria, “Aia segenina nogo e adiligigira gada vatsangisavi, me maurisigita tanigira gada lobogu.”

*Ruka na Mane Ara Ka Nongia a Iesu Laka Kara
Ka Tsarimurina
(Luka 9:57-62)*

¹⁸ Mi kalina a Iesu e reigadovia laka na toga danga sosongo ara aukolumai i konina, maia e raigira gana duli laka kara savu i tabana na reku.

¹⁹ Me kesa na tarai na Ketsa e mailaba i konina a Iesu me tsarivania, “Tarai, inau goto au ngaoa kau tsarimurimu iava moa tana igoe ko vano.”

20 Ma Iesu e tsarivania moa, “Migira na pai atsi, mara tamanina na kovakova na gai tana kara tsaro. Migira na manu, mara tamanina na binuqira. Minau na Dalena Tinoni, mau tau tamanina sa nauna i tana kau tsaro dou ma kau mango rago.”

21 Me tau oka me mailaba goto kesa na mane tavosi, aia e kesa na vidaqira nogo gana duli a Iesu, me tsarivania, “Taovia, ko tamivaniau kau visu i veraqu, ma kau ba qilutalua na tamaqu.”

22 Ma Iesu e goko vania me tsaria, “Ko tsarimuriqu moa. Mo ko molovanigira nogo igira ara mate kara qilu segeniqira niqira mate.”

*E Goko Moa a Iesu Me Beata na Tasi
(Marko 4:35-41; Luka 8:22-25)*

23 Ma Iesu e sage i laona na uaqqa kolugira gana duli.

24 Me tavongani tuu kesa na tulonga, me gado kakai tana reku, me varangi ke luvusia niqira uaqqa. Ma Iesu e tsaro moa, me maturu rago.

25 Migira gana duli ara galisia a Iesu mara tsarivania, “!Ko maurisigita Taovia! !Sauba ka mate igita!”

26 Ma Iesu e tsarivanigira, “?Egua te amu matagu vaga sagata ia? !Na vainga tetelo sagata nimui tutuni igamu!” Maia e tutsau, me goko vania na guguri ma na tasi, me tavongani beata mate.

27 Migira sui ara gini novo loki mara tsaria, “?Laka na vatana tinoni gua ngana? !Atsa moa na guguri ma na tasi mara ka rongomia mangana!”

*A Iesu e Maurisikaira Ruka na Mane E Totu-
vikaira na Tidao*

(Marko 5:1-20; Luka 8:26-39)

²⁸ Mi kalina a Iesu e maitsau tana niqira vovotana na kao igira na Gadara i tabana na reku, mara ka mailaba i konina ruka na mane, ara ka talumai tana nauna i tana e totu kesa na vatuluma gana na qilu tinoni mate. Ma na mane kaira, e totuvikaira danga na tidao, mara ka dona sosongo na kore ma na takutaku. Migira na tinoni ara gini tau malagai na liu baa tana sautu ia.

²⁹ Mi kalina kaira ara ka morosia a Iesu, mara ka guguu mara ka tsaria, “?Igoe na Dalena God, laka nagua o ngaoa ko naua vanigami? ?Laka o gini mai matena ko rotasigami igami idavia na tagu tititi?”

³⁰ Mi tana nauna varangi ia, me kesa na alaala loki na boo ara mutsamutsa tana.

³¹ Migira na tidao ara ngasua a Iesu, “Ti vaga igoe o padaa laka ko tsia rutsumigami, me dou ti ko tami moa vanigami, ma kami sage i laoqira na alaala na boo girani.”

³² Ma Iesu e tami me tsarivanigira, “!Kamu baa!” Ma na tidao seko ara rutsuligi tanikaira na mane, mara ba sage i laoqira na boo. Ma na alaala popono na boo ara tabulosi, mara tsogo katsara tsuna, mara tsoku sui tana reku mara lulumi sui.

³³ Migira na mane ara reitutugugira na boo, ara reia na omea e laba vaga ia, mara tsogoligi goto, mara ba laba i laona na vera loki, mara gini turupatuna pipi na omea sui e laba vanikaira na mane e totuvikaira na tidao.

³⁴ Migira popono na toga i laona na vera loki ia, ara ragesaimai rongona kara tsodoa a Iesu. Mi kalina ara reia, ara raia ke vanoligi tania na veraqira.

9

A Iesu e Maurisia Kesa na Mane Logu (Marko 2:1-12; Luka 5:17-26)

¹ Ma Iesu e sage kolugira gana duli tana uaqa, me savuvisu tana reku, me vano i verana segeni.
*

² Mi tana, visana na tinoni ara adimai vania kesa na mane e logu. Ara tsebamai kolu nigena. Mi kalina a Iesu e reia niqira tutuni e loki vaga ia, me tsarivanja na mane logu, “Ko gini mage dalequ, matena ara tanusi nogo nimu sasi.”

³ Mara gini goko segeniqira visana na tarai na Ketsa, mara tsaria, “!Na mane iani e pea mananaa God!”

⁴ Ma Iesu e donaginia niqira papada, te e tsarivanigira, “?Matena gua ti amu pada seko vaganana ia i tobamui?”

⁵ ?Egua, laka e lakagana dodo baa na tsariana, ‘Ara tanusi nogo nimu sasi’, se na tsariana moa, ‘Ko tuu, mo ko vanovano’?

⁶ Minau sauba kau saumakalia vanigamu laka inau na Dalena Tinoni, au tamanina na susuliga i lao eni gana na nusiligiaqira na sasi.” Mi tana, ma Iesu e pilo baa konina na mane logu me tsarivanja, “!Ko tuu, mo ko kalagaia na nigemu, mo ko visu i veramu!”

* **9:1 9:1** “i verana segeni” I Kapernaum (reia tana 4:13).

7 Me tuu na mane, me visu i verana.

8 Mi kalina igira na toga ara reia na omea e laba, ara matagu sosongo, mara tsonikaea God rongona e tusua na susuligana loki vaga ia vanigira na tinoni.

*A Iesu e Vilia a Mateo Ke Tsarimurina
(Marko 2:13-17; Luka 5:27-32)*

9 Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me vavano moa i sautu. Me reia kesa na mane aditakesi, a Mateo na asana, aia e tototu moa i laona nina vale na aditakesi. Ma Iesu e tsarivania, “Ko mai igoe, mo ko tsarimuriqu.”

Me tu saviliu a Mateo, me tsarimurina a Iesu.

10 Me kesa dani kalina a Iesu e ba sanga na mutsa i laona na valena nogo a Mateo, mara danga na mane aditakesi ma na tinoni e tangi seko na rongoqira ara mai, mara sanga goto na mutsa koluaqira a Iesu migira gana duli.

11 Mara visana na Parisii ara morosi vaganana ia, mara veisuagira gana duli a Iesu mara tsaria, “?Egua vaga ti gamui tarai igamu e sanga na mutsa koluaqira na mane aditakesi migira e tangi seko na rongoqira?”

12 Ma Iesu e rongomigira te e tsaria na goko iani vanigira, “Igira na tinoni ara mauri dou, e tau goto kilia na mane tatali ke taligira. Igira moa ara lobogu.

13 Kamu baa, ma kamu lavea i laona na Mamare Tabu na rongona na goko vaga iani: God e tsaria, ‘Nimui aqo galuve aia moa au reingaoa inau, mau tau goto padangaoa nimui kodoputsa.’ Inau au tau sulungana mai rongona

ti kau soagira igira e dou nogo niqira sasaga, migira moa ara totu tana seko.”

Ara Veisuaginia a Iesu Tana Rongona Na Sese na Vitoa Rongona na Lotu

(Marko 2:18-22; Luka 5:33-39)

¹⁴ Migira gana duli a Ioane Batista ara mailaba i konina a Iesu mara veisuaa, “?Laka e koegua vaga, ti igami moa migira na Parisii, ami tau kuti na nauana na sese na vitoa rongona na lotu, migira gamu duli igoe ara tau saikesa dona na nauana na sese na vitoa rongona na lotu?”

¹⁵ Me gokovisu a Iesu me tsarivaniigira, “? Egua, amu padaa laka e tugua kara totu melumelu moa igira ara sangatsari tana kavomutsa na tauga, kalina vaga aia na mane tauga vaolu e tototu moa kolugira? !Tagara saikesa! Me sauba nomoa ke labamai na dani i tana sauba kara adiligia na mane tauga vaolu tanigira, mi tana ti igira sauba kara dona na nauana na sese na vitoa.

¹⁶ “Tagara ke kesa ke adia na turina na polo vaolu, me ke tsiparaginia na polo pura, rongona ti ke nauvaganana ia, me sauba na turina na polo vaolu ke raqa ratsia na polo pura, me ke gini ova loki goto baa.

¹⁷ Me tagara goto ke kesa ke dona na qetut-savuana na uaeni vaolu i laona na kogau pura. Rongona ti ke nauvaganana ia, me sauba kalina ke subu na uaeni vaolu, me ke tapalia na kogau pura, me ke tareo lee na uaeni, me ke seko lee goto na kogau. Tagara. Na uaeni vaolu sauba nomoa kara qetutsavua i laona na kogau vaolu, ti kara ka gini totu dou sui na uaeni ma na kogau.”

*A Iesu e Maurisia na Dalena Kesa na Mane
Tagao Ma na Daki e Pelelea Moa na Polona
(Marko 5:21-43; Luka 8:40-56)*

¹⁸ Me gogoko vaga moa ia a Iesu, me labamai kesa niqira mane tagao na Tsiu. Me tsunatuturu i matana a Iesu me tsaria, “Na dalequ daki e vasini mate. Ko mai igoe, mo ko ba moloa na limamu i konina, me sauba ke mauri.”

¹⁹ Me tuu a Iesu, me tsarimurina na mane, migira gana duli ara tsari goto.

²⁰ Mi kalina ara vavano moa i sautu, me kesa na daki e vasugabu e sangavulu ruka nogo na ngalitupa, e tsarimai i murina a Iesu, me pelea na isuisuna na polona.

²¹ Me pada segenina i tobana, “Ti vaga kau pelelea moa na polona, me sauba kau dou nogo.”

²² Ma Iesu e pilovisu, me morosia na daki me tsarivania, “!Ko gini mage dalequ! Nimu tutuni nogo e maurisigo.” Mi tana tagu tsotsodo ia, e sui gana lobogu na daki ia.

²³ Mi kalina a Iesu e tsau nogo i valena aia na mane tagao na Tsiu, mi tana e reigira ara tangitangi vaga moa ti na qiluqilu. Ma na toga popono ara viri ngangai.

²⁴ Ma Iesu e tsarivanigira, “!Kamu rutsu sui i tano! Na baka daki e tau mate. E maturu lee moa.” Migira sui tana ara gilugana.

²⁵ Mi kalina ara rutsuligi sui na tinoni, ma Iesu e sage tana voki i tana e totu na baka daki ia, me tangolia na limana, me tatatuaa, ma na baka e totu tsau.

²⁶ Ma na goko tana rongona na omea vaga ia e viri tangi bamai tana butona momoru popono ia.

A Iesu e Maurisikaira Ruka Na Mane Koko

²⁷ Ma Iesu e mololea tana nauna ia, me vavano babaa moa i sautu. Mara ka labamai ruka na mane e koko ka mataqira. Mara ka guu tsarimurina mara ka tsaria, “!Dalena David, ko galuvekagami!”

²⁸ Mi kalina a Iesu e ba tsau kesa tana vale maia e sage i laona. Mi kaira goto na mane koko ara ka ba sage tana vale ia. Mara ka mai tuu i matana a Iesu. Ma Iesu e veisuakaira, “?Laka amu ka tutunina nomoa laka tangomana inau kau maurisikagamu?”

Mara ka tsaria, “!Eo Taovia, ami ka tutunina!”

²⁹ Ma Iesu e pelea ka mataqira me tsaria, “!Eo, ke laba vanikagamu na omea vaga nogo amu ka tutunina!” Mi tana e tavongani moro ka mataqira.

³⁰ Ma Iesu e parovatavikaira kakai, me tsarivanikaira, “!Kamu ka laka goto na ba tsarivulagi vaniana ke kesa!”

³¹ Mi kaira ara ka vano, mara ka ba rasavagini bamaia na goko tana rongona a Iesu pipi nauna tana butona momoru popono ia.

A Iesu e Maurisia na Mane E Bulu na Lapina

³² Mara ka tavamuri moa kaira, me visana na tinoni ara adimai vanigotoa a Iesu kesa na mane e utu vania na goko, rongona e totuvia na tidao.

³³ Mi kalina a Iesu e tsialigia na tidao tania na mane ia, maia e tuturiga saviliu na goko. Migira sui na tinoni ara gini novo loki mara tsaria, “!

Ami tau saikesa vati reia sa omea vaga ia i laona na Israel popono!”

³⁴ Migira na Parisii ara tsaria, “Eo, ma gaqira taovia loki nogo igira na tidao, aia nogo e tusuvania na susuligana, ti aia e gini susuliga na tsialigi tidao.”

A Iesu e Galuve Sosongoligira na Toga

³⁵ Ma Iesu e liu bamai na tsigovera pipi tana vera loki sui, mi tana vera tetelo goto. E sasanigira na tinoni i laona niqira vale lotu, me gini goko vanigira na Turupatu Dou tana rongona na Verana God. Me maurisigira na tinoni e gadovigira pipi vatana na lobogu ma na vatsangisavi.

³⁶ Mi kalina e reigira na toga ara danga vaga sagata ia, maia e galuve sosongoligira i tobana, rongona ara rota me tagara kesa ke sangagira. Ara vaga saikesa moa na alaala na sipi e tagara kesa ke reitutugugira.

³⁷ Me tuu a Iesu me tsarivanigira gana duli, “! Kamu reia! Na uta loki e raranga nogo, mara tsaurae lee na tinoni aqo gana na tsuriviana.

³⁸ Kamu nongia na tamanina na uta, maia ke molovanogira na tinoni aqo kara baa, ma kara tsurivia nina uta, ma kara angunikolugira mai i vale na lakana.”

10

Igira na Sangavulu Ruka na Apostolo (Marko 3:13-19; Luka 6:12-16)

¹ Ma Iesu e soamaigira na sangavulu ruka, igira aia e viligira nogo kara lia nina apostolo.

Me tusuvanigira na susuliga agana kara gini tangomana na tsialigiaqira na tidao seko, ma na maurisiaqira pipi vatana na lobogu ma na vatsangisavi.

² Migirani nogo na asaqira na sangavulu ruka na apostolo:

na kesanina, a Simone, aia a Iesu e soaginigotoa a Petero,

ma Adrea na tasina;

a Iakobo ma Ioane na tasina, kaira na dalena a Sebedi;

³ a Pilipo ma Bartolomeo;

a Toma ma Mateo, aia na mane aditakesi;

a Iakobo na dalena a Alpaeus,

ma Tadeo;

⁴ a Simone ni Kanaan,

ma Iudas Iskariot, aia e sauligia a Iesu.

*A Iesu e Molovanogira Na Sangavulu Ruka
(Marko 6:7-13; Luka 9:1-6)*

⁵ Idavia a Iesu e molovanogira na sangavulu ruka, maia e parovatavigira vaga iani: "Kamu laka na liu baa i laona na veraqira na tinoni tau na Tsiu, se i laona na veraqira igira na Samaria.

⁶ Kamu vano saikesa moa i koniqira na tinoni ni Israel, igira nogo ara sarevo tania God, vaga moa ti na sipi ara totu sarevo tania na tamaniqira.

⁷ I tana nogo kamu baa, ma kamu turupatuna vanigira, ma kamu tsaria vaga iani: '!Na Verana God e totu varangisigamu nogo!'

⁸ Kamu maurisigira na lobogu, kamu naua ma kara mavu na mudo, kamu maurisivisugira igira ara mate nogo, ma kamu tsialigigira na tidao ara

totuvigira na tinoni. Inau au tusulea na susuliga iani vanigamu, migamu goto kamu gini aqo lee vanigira na tinoni, ma kamu laka na kili matena i koniqira.

⁹ Kamu laka goto na gini boe na adiana sa nimui qolo gana i sautu.

¹⁰ Kamu laka goto na adiana gamui lapa, se na polo gana na oli, se gamui porotua ma gamui itoro. Rongona na mane e aqo dou vanigira na tinoni, e ulagana laka igira nogo na tinoni kara tusule vania na omea e kilia gana na mauri.

¹¹ “Me ti vaga kalina kamu tsau kesa tana vera loki, se atsa moa ti vaga kesa tana vera tetelo, me dou ti kamu sage, ma kamu lalavea ma kamu reia ti ke totu kesa i tana aia ke boeginigamu. Maia nogoria kamu ba totu kolua, poi tsau kalina kamu mololea tana nauna ia.

¹² Mi kalina kamu sage kesa tana vale, e dou ti kamu tsarivanigira igira ara totu i laona, ‘Na rago ke totu i konimui.’

¹³ Me ti vaga na tinoni ara totu i laona na vale ia ara soalakagamu dou, me sauba nimui goko na rago ke totu kalavata moa i koniqira. Me ti vaga kara tau soalakagamu, ma nimui goko na rago sauba ke kidivisule tugua i konimui.

¹⁴ Me ti vaga visana tana vale, se tana vera kara tau soalakagamu, se kara sove na rongomiana na omea amu tsaria, me dou ti kamu tuu ma kamu mololea na nauna vaga ia, ma kamu tsapuligigotoa na kaona na vera ia tania na perana tuamui.

¹⁵ !Au tsaria na manana vanigamu, laka tana Dani na Pede, God sauba ke galuvegira dodo baa

na tinoni ni Sodom mi Gomora liusia na galuve ke naua vanigira igira na tinoni tana vera ia!

A Iesu e Katevulagia na Rota Loki Sauba Ke Gadovigira

(Marko 13:9-13; Luka 21:12-17)

¹⁶ “!Kamu rorongou dou! Inau au molo-vanogamu vaga moa ti na sipi i laoqira na pai atsi veveigaa. Ma nimui aqo kamu kena dodo moa vaga na muata, ma kamu tsalapo dou rago vaga na kulukulu.

¹⁷ Kamu parovata dou, rongona sauba nomoa kara totu visana na tinoni kara tangoligamu, ma kara raqagamu baa tana pede, ma kara rarusigamu i laona niqira valelotu.

¹⁸ Eo, tana rongoqu nogo inau, ti sauba kara raqagamu baa i mataqira na taovia na vera, migira na taovia tsapakae. Mi tana nogo ke laba gamui tagu dou igamu na gini goko vaniaqira tana rongona na Turupatu Dou, me vanigira goto na vera tavosi sui.

¹⁹ Mi kalina ti vaga kara turuvaginigamu tana pede, migamu kamu laka na gini boe na goko gua sauba kamu tsaria, se kamu tsari koeguania. Rongona kalina ke laba na tagu vaga ia, me sauba aia God nogo ke moloa i tobamui na papadana na goko gua sauba kamu tsaria.

²⁰ Rongona igira na tsaqina goko igamu sauba kamu tsaria, kara tau talu tana nimui papada segeni igamu. Kara talumai nogo i konina nina Tarunga na Tamamui, aia nogo sauba ke gogoko i laomui.

²¹ “Visana tinoni sauba kara tuu, ma kara tsonisagea na tasiqira segeni tana pede rongona

ara muriau inau, ma kara matesigira. Migira na tamaga, kara nauvaganana vanigira goto na daleqira segeni. Migira na baka, sauba kara pilo, ma kara nauvaganana goto vanigira na tamaqira ma na tinaqira segeni, ma kara kede matesigira rongona ara tutuniqiu inau.

²² Igira sui sauba kara reisavigamu igamu tana rongoqu inau. Masei moa ti ke tukakai poi ke tsau tana susuina, aia moa sauba ke mauri.

²³ Mi kalina kara rotasigamu kesa tana vera, ma kamu tsogovano kesa tana vera tavosi. Au tsarivanigamu laka sauba kamu tau vati liuvi tovosia moa na vera sui ni Israel, poi tsau ke visumai na Dalena Tinoni.

²⁴ “E utu kesa tinoni ke sasaga loki liusia gana tarai. Me utu kesa na tseka ke loki liusia gana taovia.

²⁵ Vaga ia, me tugua nomoa na tinoni e sasani ke dona atsa kolua gana tarai. Ma na tseka ke loki atsa kolua gana taovia. !Ti vaga kara soaginiau Beelsebul, inau gamui taovia, me sauba ke tangi seko goto baa na soamui popono igamu niqiu tinoni inau!

Ka Laka na Tavongani Mataguniaqira Moa na Tinoni
(Luka 12:2-7)

²⁶ “Vaga ia, ma kamu laka moa na mataguniaqira lee na tinoni. Rongona nagua sui moa igira kara tsavupoia kalina eni, sauba kara adilabatigira sui i malena. Eo, ma na omea sui ara totu popoi kalina eni, sauba na tinoni sui kara donaginigira.

²⁷ Ma na omea inau au gini goko vanigamu tana bongi rodo, nimui aqo igamu kamu tsaritudugua tana dani male. Ma na omea igamu amu rongomi segenia tana nauna popoi, nimui aqo kamu katevulagia i malena vanigira na tinoni sui.

²⁸ Kamu laka na mataguniaqira lee igira ara dona kara labumatesia moa na konimui, me utu goto kara labumatesia na tidaomui. Kamu matagunia moa God, rongona aia moa e dona ke kedekaira sui na konimui ma na tidaomui tana rota e vo sui.

²⁹ Igamu amu dona nogo laka e kesa lelee moa na tavina na qolo, na matena na voliginiana ke ruka na piupiu tetelo. Me utu lelee ke kesa ka vidaqira ke tavongani mate lee ti vaga ke tau vati tamia na Tamamui i gotu.

³⁰ Migamu, igira sui na kolina na ivumui God e tsokogira sui nogo.

³¹ Vaga ia, ma kamu laka saikesa na matagu. I matana God igamu amu loki liusigira baa na dangana na piupiu tetelo.

Na Katevulagiana Ma na Tiatagarana a Iesu Kristo

(Luka 12:8-9)

³² “Me ti vaga ke kesa ke tuu, me ke katevulagia i mataqira na toga laka aia niqo tinoni inau, minau goto sauba kau nauvaganana vania aia i matana na Tamaqu i gotu.

³³ Me ti vaga ke kesa ke tiatagaraau inau i mataqira na toga, minau goto sauba kau tiatagaraa aia i matana na Tamaqu i gotu.

*A Iesu na Pukuna na Vaivotagi
(Luka 12:51-53; 14:26-27)*

³⁴ “Kamu laka na padana laka au gini mai rongona kau moloa na rago tana barangengo. Tagara, au tau gini mai na moloana na rago. Au mai kau moloa na vaivotagi.

³⁵ Au gini mai rongona kau moloa ma kara vaitutu na baka mane kolugira na tamaqira, ma na baka daki kolugira na tinaqira. Migira na tarungaga kara veitutu kolugira na tarungaqira, rongona kesa tabana e muria niq̄u goko inau.

³⁶ Eo, ma ganagala seko baa kesa tinoni, sauba ke talumai i laona na valena segeni nogo ia.

³⁷ “Masei ti ke galuve sosongoliikaira na tamana ma na tinana liusia e galuveau inau, na tinoni vaga ia e tau ulagana aia ke lia gaqu duli inau. Masei ti ke galuve sosongoligira na dalena liusia e galuveau inau, maia goto e tau ulagana ke lia gaqu duli inau.

³⁸ Masei ti ke tau kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tsotsomai i muriq̄u inau, aia e tau saikesa ulagana ke lia gaqu duli inau.

³⁹ Masei moa ti ke padalokia na maurina segeni, me sauba ke nangalilea. Masei moa ti ke bisaa na maurina segeni tana rongoqu inau, aia sauba ke tamanina na mauri saliu.”

Na Tinoni Dou Sauba Ke Adia na Peluna Nina Aqo

(Marko 9:41)

⁴⁰ Me goko babaa moa a Iesu me tsaria, “Asei ti ke soalakadougamu igamu, aia e soalakadouau goto inau. Masei ti ke soalakadouau inau, aia e soalakadougotoa aia e molomaiau inau.

⁴¹ Masei goto ti ke soalakadoua kesa nina mane adigoko God, rongona e dona laka aia manana e kesa nina mane adigoko God, me sauba aia ke gini sangapata kolugotoa na tamaniana na peluna nina aqo. Masei goto ti vaga ke soalakaa kesa na tinoni dou, rongona e dona laka aia e tinoni dou manana, me sauba ke gini sangapata kolua na tamaniana na peluna nina aqo.

⁴² Masei ti ke sau moa kesa na tseu na ko bisi vania kesa vidaqira niqun tinoni girani, rongona aia e dona laka aia gaqu duli inau, minau au tsarivanigamu laka e utu nomoa ke tau adia gana peluna.”

11

¹ Mi kalina e sui nina goko a Iesu vanigira na sangavulu ruka gana duli, mi muri maia e tuu, me mololea tana nauna ia. Me vano na sasaniaqira na tinoni tana rongona na Turupatu Dou tana vera sui varangisia i tana.

*A Ioane Batista e Molovanogira Visana Gana Duli Kara Baa i Konina a Iesu
(Luka 7:18-35)*

² Kalina a Ioane Batista e totu moa tana vale sosori, maia e rongomigira na turupatuna na omea e naua a Iesu Kristo. Maia e tuu, me molovanogira visana gana duli kara baa i konina a Iesu.

³ Migira ara baa mara veisuaa, “?Ko tsarivanigami laka ti igoe nogoria aia kesa a Ioane e gini goko vanigami, me tsaria laka e kesa sauba ke mai? ?Se laka igami kami pipitua ke kesa segeni?”

⁴ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “Kamu visu baa i konina a Ioane, ma kamu turupatu vania na omea amu rongomia, ma na omea amu morosia:

⁵ na koko ara moro, mara vanovano na logu, migira na mudo e mavutugua na kokoraqira, ara rorongu na muikuli, migira na tinoni mate ara maurivisutugua, ma na Turupatu Dou ara turupatuna nogo vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea.

⁶ !Me dou sosongo baa vanigira igira ara tau tobaruka tana rongogu inau!”

⁷ Mi kalina ara visu igira gana duli a Ioane, ma Iesu e tuturiga na gini goko vaniaqira na toga tana rongona a Ioane. Me tsarivanigira, “?Egua, kalina igamu amu baa i konina a Ioane tana legai mangu, ma nagua amu amesia na reiana tana? ?Kesa ngatsu na ade e malelesia na guguri?

⁸ ?Nagua moa amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa ngatsu na mane e sagelia na polo dou? !Tagara! Igira na tinoni ara sagelia na polo dou ara totu moa tana valeqira na taovia.

⁹ ?Kamu tsarivulagi vaniau laka nagua moa amu sulungana baa na morosiana? ?Kesa na propete? Eo manana, minau au tsaria vanigamu, aia kesa igamu amu baa na morosiana aia e loki tsapakae liusigira baa na propete.

¹⁰ Rongona God segeni nogo e gini goko tana rongona a Ioane kalina aia e tsaria tana Mamare Tabu: ‘Inau sauba kau molo baa niqumane adigoko, maia sauba ke ida vanigo, me ke vangaraua na sautu vanigo.’

¹¹ “Eo, au tsarimakali vanigamu, laka a Ioane

Batista aia e loki tsapakae liusigira igira sui ara vasugira ida nogo. Maia moa na tetelona baa i laona na Verana God, aia e loki liusia baa nomoa a Ioane.

¹² Rongona e tuu tana tagu a Ioane e turupatuna vanigira na tinoni, me tsau mai i dani eni, ara gini vaipetsakoegi sosongo na tinoni tana rongona na Verana God, laka ase i masei me ke managana na sage i laona.

¹³ Igira sui pipi na propete, ma nina Ketsa a Moses, me tsau mai tana taguna a Ioane Batista, ara gini gogoko moa tana rongona na Verana God.

¹⁴ Na propete ara katemainogoa laka a Elija sauba ke visumai, me ke nautugua nina aqo. Maia nogoria na aqo ia, a Ioane e nanaua kalina eni. Me ti vaga igamu amu tutunina manana niqira goko na propete, ma kamu dona laka a Elija nogoria aia a Ioane.

¹⁵ !Kamu rorongou dou ti kamu tamanina na kulimui!

¹⁶ “?Mi kalina ia, mi tana omea gua tugua inau kau tovoginia niqira sasaga na tinoni ni dani eni? Igira ara vaga saikesa moa na baka ara tototu i lao tana vale na maketi, mara sisinagi. Mara vaiguvigi,

¹⁷ mara tsaria, ‘!Igami ami uviriga vanigamu, migamu amu sove na gavai! !Ami lingenana vanigamu na linge na qiluqilu, mamu sove goto na tangitangi!’

¹⁸ Eo, me vaga goto kalina e labamai a Ioane. Maia e naua na sese na vitoa, me tau inu uaeni, migira sui na tinoni ara tsaria laka aia e tamani

tidao.

¹⁹ Mau mai goto inau na Dalena Tinoni, mau mutsa, mau inu. Migira na tinoni ara tsaria, ‘!Kamu reia baa aia! !Aia e mutsa tauvatsa, me inu sosongo, me dulikolugira na mane aditakesi, migira goto na tinoni e tangi seko na rongoqira!’ Eo, minau au tsarivanigamu, laka na manana nina sasaga loki God e labamaka tana vuana nogo nina aqo dou i laoqira na tinoni.”

*Sauba Ke Seko Vanigira na Vera I Tana Ara Tau
Tutunina a Iesu
(Luka 10:13-15)*

²⁰ Mi muri, ma Iesu e tuturiga na kateli vani-aqira na tinoni tana vera i tana aia e aqosigira danga na valatsatsa, migira ara baribari sosongo, mara tau moa gini pilotoba tanigira niqira sasi.

²¹ Me tsarivanigira, “!Sauba ke seko sosongo rago vanigamu nomoa igamu na Korasin! !Sauba ke seko sosongo rago vanigamu goto, igamu na Betsaida! Rongona ti vaga na valatsatsa ara laba nogo i laona na veramui igamu, kara laba vaga goto i sau i Tire mi Sidon, me sauba ke oka sosongo nogo igira na tinoni ni tana kara sagelia na polo baubau, ma kara gini uliuli na tora, na mani sauvulagiana laka ara pilotoba tanigira niqira sasi.

²² !Inau au tsaria na manana vanigamu, laka tana Dani na Pedo, sauba God ke galuvegira dodo baa na Tire ma na Sidon, tanigamu igamu na Korasin ma na Betsaida!

²³ !Me vaga goto vanigamu, igamu na tinoni ni Kapernaum! ?Igamu amu kilia laka kamu tsapakae liusigira na vera tavosi sui ngatsu ne?

!Me sauba nomoa God ke tsonitsunagamu tana vera na rota saviliu! !Ti vaga igira na valatsatsa inau au naugira i konimui igamu, kara laba i Sodom i sau, me sauba ke totu kalavata moa na vera ia tsau mai i dani eni!

²⁴ !Inau au tsarivanigamu laka tana Dani na Pede, God sauba ke galuvegira dodo baa na Sodom liusia ke galuvegamu igamu!”

*Kamu Mai i Koniqu ma Kamu Mango Rago
(Luka 10:21-22)*

²⁵ Mi tana tagu ia, ma Iesu e gokodato vania na Tamana i gotu me tsaria, “!Mama, igoe nogo na Taovia ni gotu mi lao! Inau au soadougo rongona igoe nogo o tusuvulagia vanigira na tinoni ara tau liu tana sasani, na omea igoe o molopoia vanigira ara liu tana sasani mara sasaga loki.

²⁶ Eo Tamaqu, igoe segenimu nogo o pedia ke vaga, me gini dou i matamu.”

²⁷ Mi muri, ma Iesu e goko vanigira na toga me tsaria, “Eo, na Tamaqu e tusuvaniau nogo pipi na omea sui lakalaka. Me tagara ke kesa ke donaginia laka ase i manana na Dalena God. Aia segenina moa God Tamana aia e donaginia. Me tagara goto ke kesa ke donaginia na Tamana. Aia segenina moa na Dalena aia e donaginia, migira goto aia na Dalena e viligira kara sanga na donaginiana.

²⁸ “Kamu mai i koniqu, igamu sui amu rota na kalagai mamava, minau kau vanigamu na mango.

²⁹ Kamu tami na kalagaiana gaqu kalagai, ma kamu sasani i koniqu, rongona inau au tsalapo

dou, mau voo na kaekae. Mi tana nogo ti igamu kamu tamaniginia na rago i laona na tobamui.

³⁰ Na sasani au sasaniginigamu e lakagana lee na donaginiana. Ma na aqo au moloa vanigamu e tau goto mamava.”

12

Ara Gini Goko Rongona na Vali Tana Dani na Sabat

(Marko 2:23-28; Luka 6:1-5)

¹ Me tau oka i muri, ma Iesu migira gana duli ara liu baa i laogira visana na uta na sila. Mi tana dani ia na Dani na Sabat. Migira gana duli ara vatsangia na vitoa. Mara tuturiga na pitsuaqira visana na vuana na sila, mara kiogira, mara ganigira.

² Mi kalina igira na Parisii ara reigira ara nauvaganana ia, mara baa mara tsarivania a Iesu, “!Ko reia! !Na omea vaga igira gamu duli igoe ara naua, tana nida Ketsa e vali vanigita na nauana tana Sabat!”

³ Ma Iesu e tsarivanigira, “?Laka amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu na omea e naua a David migira nina tinoni i sau kalina igira ara vitoa?

⁴ A David e sage tana valena God, me adigira na breidi ara gini savori vania God. Maia migira nina tinoni ara ganigaqira. Ma na breidi vaga ia, e valiqira na tinoni lee na ganiana. Igira segeni moa na manetabu e tau valiqira na ganiana.

⁵ Tagara, mamu tau ngatsu vati tsokoa moa tana nina Ketsa a Moses, laka pipi tana Sabat igira na manetabu kara aqo rago i laona na

Vale Tabu. Mi kalina ara nauvaganana ia, ara kutsiragoa na Ketsa na Sabat, mara tau nomoa gini sasi.

⁶ Minau au tsarivanigamu, laka e totu nogo ieni e kesa aia e loki liusia baa na Vale Tabu.

⁷ Me ti vaga kamu donaginia nomoa nagua papadana na goko ara marenogoa tana Mamare Tabu, i tana God e goko me tsarivaganana, 'Nimui aqo galuve moa au ngaoa. Mau tau goto padangaoa nimui kodoputsa lee,' me sauba e utu kamu pada na pedepekeaqira na tinoni ara tau tsukia sa omea seko.

⁸ Rongona na Dalena Tinoni aia nogoria e taovia kaputia na Sabat."

*Na Mane e Labe na Limana
(Marko 3:1-6; Luka 6:6-11)*

⁹ Ma Iesu e tuu, me mololea tana nauna ia, me ba sage kesa tana vale lotu.

¹⁰ Mi tana e totu kesa na mane e labe na limana. Mara totu goto tana visana na tinoni ara ngaoa laka kara keli vania a Iesu kesa na omea seko. Te ara tuu, mara veisua vaganana, "?Egua laka tana nida Ketsa e vali na maurisi tinoni tana Sabat?"

¹¹ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, "Kegua vaga, ti kesa vidamui, nina sipi ke puka tana qilu tana Dani na Sabat. ?Me laka sauba ke tau tangolia, me ke raqakaea?"

¹² !Ma na tinoni aia e loki putsikae baa vania na sipi! Me vaga ia, ma nida Ketsa e tamiragoa vanigita na sangana kesa tinoni tana Sabat."

¹³ Ma Iesu e tuu, me tsarivania na limalabe, "Ko kaporakasia na limamu."

Maia e kaporakasia na limana, me dou visu-tugua, atsa kolu nogoia kesa tabana limana.

¹⁴ Mi tana igira na Parisii ara tuu, mara vanoligi, mara vorogokona na labumatesiana a Iesu.

A Iesu Nina Maneaqo Vivili God

¹⁵ Mi kalina a Iesu e rongomia laka igira ara voroganamate, maia e tuu, me vanoligi tania na nauna ia. Ma na toga danga ara tsarimurina moa.

¹⁶ Maia e maurisigira sui igira ara lobogu, me parovatavigira laka kara tau tsarivulagia vanigira na tinoni tavosi tana rongona aia.

¹⁷ Aia e nauvaganana ia, rongona ke gini manatovu na omea aia God e tsarinogoa i sau, ma Isaia na propete e marea tana Papi Tabu,

¹⁸ “Iani nogoria niqū maneaqo au vilinogoa, aia au galuve sosongolia, me gini dou sosongo tobaqu na reiana.

Sauba inau kau moloa niqū Tarunga i konina aia, maia sauba ke katevulagigira na omea inau au kilia kara naua igira na tinoni tana vera sui.

¹⁹ Maia sauba ke tau goto dona na tobakore se na leleo loki, me utu goto kara rongomia ke tangiloki na liona tana sautu.

²⁰ Me sauba ke tsalapo dou moa vanigira igira ara maluku lee, me ke sangadougira igira e tagara kesa ke sangagira.

Me sauba ke berengiti me ke tukakai babaa, poi tsau kalina aia ke managana, migira na

tinoni sui kara naua na omea vaga God e kilia kara naua.

- 21 Mi konina nogo aia, igira na toga sui tana barangengo popono, kara vataraginia niqira amesi.”

*Visana Tinoni Ara Tsaria Laka a Iesu E Gini Aqo na Susuligana Beelsebul
(Marko 3:20-30; Luka 11:14-23)*

22 Mara visana tinoni ara adimai vania a Iesu kesa na mane e totuvia na tidao, me gini koko na matana, me bulu na lapina. Ma Iesu e maurisia na mane ia, maia e goko tugua, me moro dou na matana.

23 Migira na toga popono ara gini novo loki rongona na omea vaga a Iesu e naua, mara tsaria, “?Ke tau utu ngatsu ti na Dalena nogoria a David ngana?”

24 Mi kalina na Parisii ara rongomi vaganana ia, mara gokotugu mara tsaria, “Aia nogoria Beelsebul gaqira taovia na tidao aia nogo e tusuvania na susuligana te aia e gini dona na tsialigiaqira na tidao.”

25 Ma Iesu e donaginia na omea ara pada i tobaqira, me tsarivanigira, “Me ti vaga i laona kesa tana vera, igira kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira ma kara vailabugi kolu, me sauba e utu ke oka me ke taveo lee na vera vaga ia. Me ti vaga kesa tana vera, se i laona kesa na tamadale, igira kara tuu ma kara vaivotagi segeniqira ma kara vailabugi kolu, me sauba ke taveo lee na valeqira.

26 Me vaga goto, ti tana verana Satan, aia migira gana totukolu kara vailabugi kolu, mi

tana e vaga ti ara vaivotagi segeniqira nogo igira. ?Me vaga ia, me sauba ke koegua ti ke tukakai na verana aia?

²⁷ Migamu amu tsaria laka aia Beelsebul nogo e sauvaniau na susuligana, te au gini tangomana na tsialigi tidao. ?Me ti vaga inau kau tsialigi tidao tana susuligana Beelsebul, migira nimui tinoni igamu, tana susuligana ase i ara gini tangomana igira na tsialigi tidao? !Me vaga ia, migira nogo nimui tinoni segeni sauba kara tuu ma kara pedegamu igamu!

²⁸ Ma ti inau au gini tsialigi tidao tana susuligana God, mi tana e sauvulagia laka na Verana God e mailaba nogo i konimui.

²⁹ “Tau tangomana vania ke kesa ke sage tana valena kesa na malagai susuliga, me ke laugira nina omea levolevo, ti vaga ke tau ida talu ke sori kurukurua na mane susuliga tamanina na vale. Mi muri ti aia ke sage tana valena, me ke laugira nina omea levolevo sui.

³⁰ “Asei ti ke tau tabana koluau, aia e tukapusiau. Masei ti ke tau sanga na tsakosai koluau, aia e sarangasilea.

³¹ Aia nogoria na rongona te inau au tsarivanigamu: laka pipi sui niqira sasi ma niqira gokoseko na tinoni, e tau utu ti kara tanusi. Masei moa vaga ke tsonia kesa na gokoseko ke kalea na Tarunga Tabu, aia sauba e utu saikesa ke tanusi nina sasi.

³² Me ti vaga ke kesa ke tsaria sa omea ke tangiseko vania na Dalena Tinoni, e tau utu ke tanusi vania. Masei moa ti vaga ke tsaria sa omea seko ke kalea na Tarunga Tabu, me sauba e

utu saikesa ke tanusi kesa dani i lao eni, mi tana mauri ke mai.

*Pipi Sui na Gai Ka Reigadovinogoa Tana Vuana
(Luka 6:43-45)*

³³ “Ti vaga na gai na gai dou, me sauba ke dou goto na vuana. Me ti vaga na gai na gai seko, me sauba ke seko goto na vuana. Pipi sui na gai kamu reigadovinogoa tana vuana.

³⁴ !Dalena muata igamu! ?Ke koegua vaga ti kamu dona na tsonianana na goko dou, kalina e kuma vaga ia na tobamui? Rongona na mangana tinoni e gini goko moa na omea ara talumai i laona na tobana segeni.

³⁵ Na tinoni dou e dou nina goko, rongona e pukugamai tana papada dou e totu nogo i tobana. Ma na tinoni seko e seko goto nina goko, rongona e pukugamai tana seko e totu nogo i tobana.

³⁶ “Inau au tsarivanigamu: laka sauba tana Dani na Pede, kalina God ke pedegira na tinoni, migira niqira aqo kara tsarivulagi vania God pipi sui niqira tsaqina goko tagara rongona ara tsonia.

³⁷ Nimu tsaqina goko segeni nogo igoe, sauba God ke gini aqo na pedeginiamu - laka o tinoni dou, se o tinoni seko.”

*Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa
(Marko 8:11-12; Luka 11:29-32)*

³⁸ Te ara tuu visana na tarai na Ketsa ma na Parisii, mara tsarivania a Iesu, “Tarai, ami ngaoa kami reia kalina igoe ko naua kesa na valatsatsa.”

³⁹ Ma Iesu e tsarivanigira, “!Amu seko sosongo nomoa igamu na tinoni ni dani eni! !Mamu voginigotoa God! Igamu amu ngasuginiau kau naugotoa kesa na valatsatsa. Me utu kau naua kesa i matamui. Tagara. Sauba moa kamu reia ke kesa na valatsatsa, vaga nogo e laba i sau vania a Jona na propete.

⁴⁰ A Jona e totu e tolu na dani me tolu na bongi i laona na tobana kesa na busu loki. Me sauba ke laba vaga vaniau goto inau na Dalena Tinoni. Sauba inau kau totu ke tolu na dani me ke tolu na bongi i laona na qilu.

⁴¹ Mi tana Dani na Pede, sauba kara tuu igira na tinoni ni Nineve, ma kara kategamu, rongona igira ara pilotoba tanigira nogo niqira sasi kalina ara rongomia a Jona e tosasaga vanigira. !Minau au tsariimakalia vanigamu laka e totu nogo kesa ieni, maia e loki liusia baa a Jona!

⁴² Mi tana Dani na Pede, sauba ke tuu aia na Daki Taovia ni Seba, me ke kateli vanigamu rongona aia nogo e talu tana vera ao sosongo, me sulungana mai na rongomi vataviana nina toto-goko sasaga a Solomon. !Minau au tsarimakalia vanigamu, laka e totu nogo kesa ieni aia e loki liusia baa a Solomon!

*Na Omea e Dona Ke Laba Vanigira Igira e Tau
Lamuga Dou Niqira Tutuni
(Luka 11:24-26)*

⁴³ “Kalina ti vaga kesa na tidao seko ke rutsuligi tania kesa na tinoni, maia e baa me rurugu bamai tana kao mamatsa. Me lalavea kesa na nauna dou tana ke mango.

⁴⁴ Me ti vaga aia ke tau reia sa nauna dou tana ke mango, maia sauba ke goko segenina me ke tsaria, 'Dou, inau sauba kau visutugua tana valequ tana au mololenogoa.' Maia e visutugua, me reia e mangu lee na vale, me male dou saikesa, me totu dou pipi sui na omea i laona.

⁴⁵ Maia ke tuu, me ke rutsu visutugua, me ke ba lalavegira ara tu vitu na tidao seko tavosi, ara tu seko liusia baa aia. Ma kara tu mai, ma kara tu totu kalavata i laona na tinoni ia. Mi tana susuina, aia e seko loki baa liusia tana idana. Maia nogoria sauba ke laba vaga vanigira igira na tinoni seko ni dani eni."

Na Tinana ma na Tasina Ara Ngaoa na Reiana a Iesu

(Marko 3:31-35; Luka 8:19-21)

⁴⁶ Ma Iesu e gogoko vanigira moa na tinoni, mara tu labamai tugira na tinana ma na tasina. Mara tutuu moa i tano, mara ngaoa na goko koluana a Iesu.

⁴⁷ Me kesa vidaqira igira ara totu kolua a Iesu i laona na vale, e tsarivania a Iesu, "Ko reia, na tinamu migira na tasimu, ara tutuu i tano. Mara ngaoa kara goko kolugo."

⁴⁸ Ma Iesu e tsaria, "?Laka ase i na tinaqu? ? Masei gira na tasiqu?"

⁴⁹ Mi tana maia e tusugira baa gana duli me tsaria, "!Kamu reigira girani! !Igirani nogoria na tinaqu ma na tasiqu inau!"

⁵⁰ Rongona ase i moa ti vaga ke naugira na omea na Tamaqu i gotu e ngaoa aia ke naua, maia nogoria na kulaqu, ma na vavinequ, ma na tinaqu inau."

13

Na Gokolia na Mane e Rasavaginia na Vatuna na Uiti

(Marko 4:1-9; Luka 8:4-8)

¹ Mi tana dani nogo ia, maia a Iesu e tuu me rutsu tania na vale ia, me baa i liligina na reku. Mi tana e totupuka i lao, laka ke sasanigira na tinoni.

² Ma na toga danga sosongo ara saikolumai i konina. Te aia e tu tugua, me ba sage kesa tana uaqa, me totupuka i laona. Migira na toga ara tutuu moa i one.

³ Maia e gini aqo na gokolia, me turupatu vanigira danga na omea.

Me tsarivaganana: “E kesa na mane e vano na rasavaginia na vatuna na uiti i laona nina uta.

⁴ Mi kalina aia e rasavaginia, mara visana na vatuna ara puka lee tana sautu. Mara lovotsuna na manu, mara tougira mara ganigira.

⁵ Mara visana na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga. Mara vovodato tsaku lee, rongona e tau matolu dou na kao tana.

⁶ Mi kalina e papara na aso, me rangigira na kutsuna vaolu. Ma na rongona na lamuqira e tau tsuna ao dou tana kao, me tau oka mara makede lee.

⁷ Mara visana na vatuna ara puka i laona na itai kokonaga. Mi kalina ara vovodato, ma na itai kokonaga e pokotsavugira na volana na uiti, me gini utu kara dato dou.

⁸ Me visana na vatuna ara puka tana kao laka. Mi tana ara dato dou na uiti, mara molo vunguqira dou sosongo. Visana na vunguna

ara tsaulia kesa sangatu na vatuna, visana ono sangavulu, visana tolu sangavulu.”

⁹ Ma Iesu e suilavaginia nina gokolia me tsaria, “!Eo, kamu rorongou dou, ti vaga kamu tamani kulimui!”

*Ara Lavea na Rongona na Gokolia Ia
(Marko 4:10-12; Luka 8:9-10)*

¹⁰ Migira gana duli ara veisuaa a Iesu, “?Egua ti o gini aqo moa na gokolia vaga ia, kalina igoe o goko vanigira na tinoni?”

¹¹ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “Eo, vanigamu igamu, au vuresi makalia na manana e totu popoi tana gokolia ara kalea na Verana God, me tau vanigira igira.

¹² Au tsarivanigamu, ti vaga kesa ke tamanina ke danga nogo, me sauba kara pabo vanigotoa, maia ke gini tamanina ke danga goto baa. Me ti vaga kesa ke tagara nogo sa nina omea, me sauba kara adiligi tania tsau tana omea tetelo lee aia e tamanina.

¹³ Iani nogoria na rongona te inau au gini aqo moa na gokolia kalina au sasanigira: rongona igira kara momoro rago, me utu nomoa kara reigadovia sa omea. Kara rorongou rago, me utu nomoa kara rongomigadovia, se kara pada-gadovia.

¹⁴ E gini laba vaga ia, rongona ke gini man-atovu na omea Isaia na propete e katemai idanogoa kalina aia e tsaria na goko vaga iani:

‘Na tinoni girani sauba kara rorongou ma kara rorongou, me ke utu vanigira nomoa kara rongomigadovia;

me sauba kara momoro ma kara momoro, me ke
utu vanigira nomoa kara reiagadovia.

¹⁵ Rongona e pono sosongo na tobaqira;
mara ponotia na kuliqira,
mara maturukapusia na mataqira.
Eo, ara nauvaganana ia rongona ara tau ngaoa
kara morosiginia na mataqira,
ma kara rongomiginia na kuliqira,
ma kara padagadoviginia na tobaqira,
ti igira kara gini pilovisumai i koniqu inau,
ma kau maurisiginigira, e tsaria God.'

¹⁶ “!Me dou sosongo baa vanigamu igamu!
Na matamui ara momoro, ma na kulimui ara
rorongo.

¹⁷ Inau au tsaria na manana vanigamu. Ara
danga na propete ma nina tinoni God ara ngao
sosongolia na reiana na omea igamu amu reia,
mara tau nomoa reia; ma na rongomiana na
omea igamu amu rongomia, mara tau goto
rongomia.

*A Iesu e Nusirongona na Gokolia Ia
(Marko 4:13-20; Luka 8:11-15)*

¹⁸ “Kamu rorongo dou, ma kamu pukua nagua
na rongona na gokolia e kalea na mane e vano
me rasavaginia na vatuna na uiti tana nina uta.

¹⁹ Igira ara rongomia na goko e kalea tana
rongona na Verana God mara tau moa pada-
gadovia, ara vaga moa na vatuna aia na mane e
rasavaginia, mara puka lee tana sautu. Mi muri
me labamai na tidao seko me veoligia na gokona
aia God e tsukaa i tobaqira.

²⁰ Migira na vatuna ara puka tana kao vatuvatuga, na papadana igira ara rongomia na gokona God, mara gini magemage tsaku na adiana.

²¹ Me tau moa lamuga kalavata i tobaqira. Ara tutunina kesa tana tagu tetelo moa, mi kalina e gadovigira na rota rongona ara tutunina na gokona God, mi tana igira ara tau tukakai, mara pukavisu lee.

²² Migira na vatuna ara puka tana itai kokonaga, na papadana igira ara rongomingao ragoa na gokona God, mara gini boe sosongo moa na omea ni lao eni, ma na kiliqolo danga. Ma na omea vaga ia e gini sugutia na gokona God i tobaqira, mara gini tau moloa na vuaqira dou.

²³ Migira na vatuna ara puka tana kao dou, na papadana igira ara rongomia na gokona God, mara pukudoua i tobaqira. Igira nogoria na tinoni vaga gira ara molo vuaqira dangadanga: visana kesa saingaitu, visana ono sangavulu, me visana tolu sangavulu.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Buruburu Seko

²⁴ Ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia, me tsaria: “Na Verana God e vaga moa kesa na mane e baa me rasavaginia na vatuna na uiti laka i laona nina uta.

²⁵ Mi muri me kesa tana bongi, kalina ara maturu sui na tinoni, me mai poi kesa ganagala na tamanina na uta, me rasavaginia na vuana na lei i laona na uta na uiti, me tuu, me tsogo.

²⁶ Mi kalina ara kutsu mara dato na uiti mara tuturiga na vua, mara datosai kolua goto na lei.

²⁷ Mi kalina igira nina maneaqo na tamanina na uta ara reia e vaga ia, mara mailaba i konina gaqira taovia mara veisuaa, ‘?Taovia, me laka e tau na vatuna na uiti laka segeni moa igoe o rasavaginia i laona nimu uta? ?Miava goto ara talumai igira na buruburu seko ara dato saikolua na uiti?’

²⁸ Ma gaqira taovia e gokovisu vanigira me tsaria, ‘E tau ngatsu utu ke kesa nomoa gaqu gala ke nauvaganana ia.’ Migira ara veisuagotoa, ‘? Me gua, laka o ngaoa igami kami vano, ma kamu vutiligigira na lei?’

²⁹ Ma na tamanina na uta e tsaria, ‘Laka. Mololea. Rongona ti vaga kamu vutiligia na buruburu seko, me sauba kamu vutigira kolua na uiti.

³⁰ E dou ti kamu molokaira sui na uiti ma na lei kara ka datosai moa, poi ke tsau tana tagu na pipitsu. Mi tana ti inau kau tsaria vanigira ara pipitsu, laka kara ida talu kara vutiligigira na lei, ma kara ivogogira, ma kara tungigira tana lake. Mi muri ti kara tsako kolugira na uiti laka, ma kara mololakagira dou tana niqu salo.’ ”

*Na Gokolia Tana Rongona Na Vatuna na Gai
(Marko 4:30-32; Luka 13:18-19)*

³¹ Ma Iesu e gini goko vanigira kesa goto na gokolia, me tsaria: “Na Verana God e vaga moa na vatuna kesa na gai. Ma na vatuna na gai ia, e tetelo le pitsu.

³² Me kesa na mane e adia, me tsukaa i laona nina uta. Mi kalina e dato, me lia na gai loki. Migira na manu ara mai, mara aqosia na binuqira tana arana.”

*Na Gokolia Tana Rongona na Isti
(Luka 13:20-21)*

³³ Ma Iesu e tsarivanigira kesa goto na gokolia: “Na Verana God e vaga na isti. Kesa na daki e adia na isti, me lalo koluginia kesa na turina na baeke na pulaoa. Ma na isti ia e naua nina aqo babaa, poi tsau kalina e subu, me dato popono na pulaoa.”

*A Iesu e Gini Aqo Moa na Gokolia Kalina Aia e
Sasanigira na Tinoni
(Marko 4:33-34)*

³⁴ A Iesu e gini aqo moa na gokolia kalina aia e goko vanigira na toga me tsaria vanigira na omea girani. Me tau goto ngaoa laka ke sasanigira tana goko lee moa, me ke tau gini aqo na gokolia.

³⁵ Aia e gini nauvaganana ia, rongona ke gini manatovu na omea Isaia na propete e katemai idanogoa me tsaria:

“Kalina inau kau goko vanigira, me sauba kau gini aqo moa na gokolia.

Ma kau tsari makalia vanigira na omea ara totu popoi tuu mai nogo tana tuturigana na barangengo.”

*A Iesu e Nusirongona na Gokolia Na Buruburu
Seko*

³⁶ Ma Iesu e mololegira na toga, me ba sage kesa tana vale. Migira gana duli ara mai i konina, mara tsarivania, “Taovia, ko nusidoua vanigami nagua e kalea na gokolia tana rongona na buruburu seko.”

³⁷ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “Na mane aia e rasavaginia na vatuna na uiti laka, aia nogoria na Dalena Tinoni.

³⁸ Na uta, aia nogoria na barangengo. Na vatuna laka, igira nogo na tinoni ara tamanina na Verana God. Ma na buruburu seko, igira nogoria nina tinoni na tidao seko.

³⁹ Ma na gala, aia e rasavaginia na vatuna na buruburu seko, maia nogoria na tidao seko. Na tagu na pipitsu, aia nogoria na tagu tana susuina na barangengo. Migira ara pipitsu, igira nogoria na angelo.

⁴⁰ E vaga saikesa nogo kalina igira na tinoni ara aqo tana uta, ara vano mara karogira na buruburu seko, mara kodogira tana lake. Ke atsa vaga goto na omea sauba ke laba tana susuina na dani.

⁴¹ Na Dalena Tinoni sauba ke mologira nina angelo kara tsakoviligira na tinoni seko tania na Verana, igira nogo ara raqa sasiligira na tinoni tavosi te ara gini puka tana sasi, migira sui goto ara naua na omea e seko.

⁴² Me sauba kara tsonitsunagira tana lake e gaa me romaroma, i tana sauba kara ngangai me ke varaqe na livoqira.

⁴³ Migira nina tinoni dou God, sauba kara maka vaga na aso tana Verana na Tamaqira i gotu. !Kamu rorongu dou ti vaga kamu tamani kulimui!”

Na Gokolia Tana Rongona na Moi E Totu Popoi i Laona na Kao

⁴⁴ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira: “Na Verana God aia e vaga saikesa moa na moi ara qilupoia

tana kao i laona kesa na uta. Mi muri, me mai kesa na mane, me tavongangi tsodovulagia. Maia e gini magemage sosongo tobana, me tsaku e munuvisu doutugua. Me tuu me vano, me tsabirigira pipi na omea sui aia e tamanina, rongona ti ke gini tsodoa na qolo gana na voliginiana na kao ia. Mi muri, me visumai me voliginia na kao tana e totu na moi.

Na Gokolia Tana Rongona Na Matana na Davi

⁴⁵ “Ma na Verana God e vaga goto kesa na mane e vano na laveaqira na matana na davi dou.

⁴⁶ Mi kalina aia e ba tsodoa kesa na douna sosongo baa, maia e tuu me vano, me tsabirigira goto pipi nina omea sui aia e tamanina, rongona ti ke gini tsodoa na qolo gana na voliginiana. Mi muri maia e visumai, me voliginia na matana na davi dou sosongo ia.

Na Gokolia Tana Rongona na Vugo

⁴⁷ “Na Verana God e vaga goto kesa na vugo ara adia igira visana na mane lavetsetse, mara ba tsonia i laona na reku. Me pipi na vatana na tsetse ara mai sogo i laona.

⁴⁸ Mi kalina e danga nogo na vugo, mara raqatsaraa i one. Mara totupuka i lao, mara tsako vilitsagira na tsetse. Na douna ara molotsavugira i laona na kopeta. Migira na sekona, igira e tau dou na ganiana, ara tsoniligira lee.

⁴⁹ Eo, sauba ke laba vaga goto tana susuina na dani: igira na angelo sauba kara vano, ma kara tsako viligira na tinoni seko tanigira na douna,

⁵⁰ ma kara tsonitsunagira i laona na lake e gaa me romaroma. Mi tana sauba kara ngangai, me ke varaqe na livoqira.”

Na Gini Aqo na Omea Pura Kolua na Omea Vaolu

⁵¹ Ma Iesu e veisuagira gana duli me tsaria, “?Laka igamu amu padagadovigira manana na omea girani inau au vasini tsaria vanigamu?”

Migira ara tsaria, “Eo.”

⁵² Maia e tsarivanigira, “Me ti ke vaga ia, me pipi na tarai na Ketsa, aia e lia nogo gaqu duli inau tana aqo matena na Verana God, aia e vaga kesa na mane e tamanina danga nina omea i valena, na omea pura ma na omea vaolu. Mi kalina aia e ngaoa na nauana kesa na aqo, maia e dona ke gini aqo na omea pura ara totu dou moa i valena, kolugotoa na omea vaolu aia e vasini moa adigira.”

*Igira i Nasaret Ara Sove Tania a Iesu
(Marko 6:1-6; Luka 4:16-30)*

⁵³ Mi kalina a Iesu e gini goko sui na gokolia gira, maia e mololea tana nauna ia, me visutugua i Nasaret na verana segeni.

⁵⁴ Mi tana aia e sasanigira na tinoni i laona na vale lotu. Migira sui ara rongomia ara gini novo loki mara tsaria, “?Miava sagata aia e adia na sasaga loki vaga ia? ?Miava goto e adia na susuliga gana na aqosiginiana na valatsatsa loki vaga gira?

⁵⁵ ?Laka aia e tau na dalena moa na mane kamoda lee ngana? ?Ma ko Maria moa na

tinana? ?Ma tu kulaqira moa a Iakobo, ma Iosepo, ma Simon ma Jude?

⁵⁶ ?Me laka igira sui na vavinena ara tau totu kolugita ieni kalina? ?Me koegua sagata te aia e dona na omea sui vaga gira?”

⁵⁷ Mi tana, migira ara sove saikesa tania, mara tau goto ngaoa na rongomiana.

Ma Iesu e tsarivanigira, “Kesa na propete ara padalokia na tinoni pipi sui tana vera. Migira segeni moa gana verakolu ma na kamana ara tau padalokia.”

⁵⁸ Ma Iesu e tau aqosia ke danga na valatsatsa i Nasaret, rongona na tinoni ni tana ara tau lelee tutunina.

14

Na Mateana a Ioane Batista (Marko 6:14-29; Luka 9:7-9)

¹ Mi tana tagu ia, aia Herod e tagao tana Galili, me rongomia laka e tangi ganarongo a Iesu.

² Te e tuu me tsarivanigira na mane ara aqo i konina, “Inau au padaa laka na mane ia, aia manana nogo a Ioane Batista e maurivisutugua tania na mate. Aia nogo na rongona te aia e gini tamanina na susuliga na nauana na valatsatsa vaga ia.”

³ A Herod e gini goko vaga ia, rongona e tau oka, i votangana moa, aia e ketsaligira nina tinoni, mara baa mara tangolia a Ioane, mara soria, mara moloa tana vale sosori. E gini nauvaganana ia vania a Ioane, rongona a Herod e aditsunaa ko Herodias na tauna a Pilipo na tasina segeni nogo ia.

⁴ Maia Ioane e baa me totokoe vania a Herod me tsarivania, “!E tau goto vanigo igoe ko taugaa ko Herodias, rongona aia na tauna na tasimu!”

⁵ Ma Herod e ngao sosongolinogoa laka ke matesia a Ioane, me matagunigira moa na tinoni Tsiu, rongona igira ara tutunina nogu laka a Ioane aia e kesa na propete manana.

⁶ Me kesa dani, ma Herod e naua kesa na mutsakolu, na mani padavisuana na dani e botsa. Maia na dalena daki ko Herodias, e gavai i mataqira na tinoni ara sanga na mutsa tana. Me gini mage sosongo a Herod na morosiana.

⁷ Te aia e tuu, me vekevania na baka daki ia me tsaria, “!Au vatsa vanigo, laka sauba kau tusuvanigo na omea gua moa ti ko nongia i koniqu!”

⁸ Ma na baka daki e baa konina na tinana, me visumai me tsarivania a Herod, “!Au ngaoa ko tusuvaniau nogu kalina eni, na lovana a Ioane Batista i laona kesa na popo!”

⁹ Me gini melu sosongo tobana a Herod. Me utu nogu, rongona aia e tsarinogoa nina veke i mataqira na tinoni ara sanga na mutsa koluana. Te e tuu, me ketsaligira moa nina maneago kara naua na omea vaga e nongia na baka daki.

¹⁰ Migira ara vano, mara kutia na liona a Ioane, aia e totu i laona na vale sosori.

¹¹ Mara moloa na lovana i laona kesa na popo, mara adimai vania na baka daki. Maia e adivanoa vania na tinana.

¹² Migira gana duli a Ioane ara vano tana vale sosori, mara adia na konina a Ioane, mara ba qilua. Mi muri mara ba reia a Iesu, mara tsarivulagi vania na omea e laba.

*A Iesu e Palagira Tsege na Toga Na Tinoni
(Marko 6:30-44; Luka 9:10-17; Ioane 6:1-14)*

¹³ Mi kalina a Iesu e rongomia na goko vaga ia, ara turupatuna vania tana rongona na mateana a Ioane, maia kolugira gana duli ara sage tana uaqa, mara vano kesa tana nauna mangu, rongona a Iesu e ngaoa ke totu segenina. Migira na toga ara reia kalina a Iesu e vano vaga ia, mara tu takuti mara mololea na veraqira, mara liutsari i one.

¹⁴ Mi kalina a Iesu e tsipulonga i one, me reigira na toga danga vaga ia ara totupitua nogo i tana. Maia e galuve sosongoligira i tobana, me maurisigira sui igira e gadovigira na lobogu.

¹⁵ Mi tana ngulavi ia, migira gana duli a Iesu ara mai i konina, mara tsarivania, “Taovia, e ngulavi nogo, mieni na nauna mangu lee. Me dou ti ko raigira na tinoni girani, ma kara baa visana tana vera tabana, ma kara volia gaqira mutsa segeni.”

¹⁶ Ma Iesu e tsaria, “E tau dou ka raigira kara vano lee. Igamu segenimui nogo kamu sauvanigira na mutsa kara gania.”

¹⁷ Mara tsarivania, “Igami ami tamanina e tsege lelee moa na bredi, me ruka moa na tsetse.”

¹⁸ Ma Iesu e tsaria, “Kamu adimaigira ieni.”

¹⁹ Mi muri, maia e raigira na toga kara to-tupuka i lao tana buruburu. Me tangoligira tsege na bredi me ruka na tsetse, maia e morodato i gotu i baragata me soadoua God. Mi muri me ngitigira na bredi, me tusuvanigira gana duli kara tuvarigira vanigira na toga.

²⁰ Migira sui ara mutsa mara masu dou sui. Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsakokolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira sangavulu ruka na kei.

²¹ Migira ara sanga na mutsa tana, ara gana ngongo tsege na toga na mane. Mara tau tsokogira sui na dangana na daki ma na baka ara totu goto i tana.

*A Iesu e Liu Tana Rarauna na Tasi
(Marko 6:45-52; Ioane 6:15-21)*

²² Mi muri, ma Iesu e raigira gana duli kara sagetugua tana uaq̄a, ma kara idaida baa i tabana na reku. Maia segeni ke totuvisu, me ke reigira talu na toga ti kara visu sui dou i veraqira.

²³ Mi kalina e molovisugira sui nogo na toga, maia e dato segenina kesa tana vungavunga, me nonginongi tana. Me suu nogo na aso, ma Iesu e tototu segenina moa tana.

²⁴ Mi tana tagu ia, na uaq̄a e votu ao nogo i mao tana reku. E likelike bamai tana panu, rongona e mai kakai sosongo na guguri me gadovia.

²⁵ Mi tana varavi dani, tana matsairaka rovorovo, ma Iesu e pidiikagira gana duli, me kiki e liliumai tana rarauna na tasi.

²⁶ Mi kalina igira gana duli ara reibaa aia e liumai tana rarauna na tasi, mara matagu mate. Ara gariri, mara guu, “!Ae! !Tugamuna! !Kesa na tidao e mai!”

²⁷ Me tsaku ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Kamu laka na matagu. !Inau moa ia!”

²⁸ Me gokodato a Petero me tsaria, “Ti vaga laka igoe manana nogoria Taovia, mo ko tsarivaniau, minau goto kau sanga liu tana rarauna na tasi, ma kau baa i konimu.”

²⁹ Ma Iesu e soaa, “!Ko mai!” Me tuu a Petero, me tsipu tania na uaqa, me tuturiga na liu tana rarauna na tasi, laka ke baa i konina a Iesu.

³⁰ Mi kalina a Petero e reigotoa na guguri ma na tasi loki vaga ia, me gini matagu me tuturiga na lulumi. Me guu me tsaria, “!Ko maurisiau Taovia!”

³¹ Me tsaku a Iesu e tangolia na limana a Petero, me savokaea me tsarivania, “!Na vanga tetelo sagata nimu tutuni igoe! ?Megua ti o tau noruau?”

³² Mara ka sage sui i laona na uaqa, me tavongani puka lee na guguri loki.

³³ Mi tana, migira sui gana duli i laona na uaqa ara tsuporu vania a Iesu mara tsarivania, “!Igoe manana na Dalena God!”

*A Iesu e Maurisigira na Lobogu i Genesaret
(Marko 6:53-56)*

³⁴ Mara savu baa i tabana na reku, mara tsipulonga i Genesaret.

³⁵ Mi tana igira na tinoni ara reigadovi saviliua a Iesu. Mara mologoko vanigira na tinoni polia na vera ia, laka kara adimaigira na tinoni lobogu sui vania a Iesu.

³⁶ Migira na tinoni ara nongia a Iesu laka ti ke tamivanigira na tinoni lobogu, ma kara pelelea moa na isuisuna na polona ia. Migira sui ara pelelea moa na polona a Iesu ara tavongani mauri doutugua.

15

*Igira na Taovia na Tsiu Ara Kore Vania a Iesu
Rongona e Tau Murigira na Sasaga ni Sau
(Marko 7:1-13)*

¹ Visana na Parisii ma na tarai na Ketsa ara talu i Jerusalem, mara mailaba i konina a Iesu mara veisuaa,

² “?Laka e koegua vaga ti igira gamu duli igoe ara tau muria nida sasaga ni sau ara molomai vanigita igira na tutuqada? !Mara tau vulitalua na limaqira vaga tana aqona laka nogo nida sasaga ni sau igita, mi muri moa ti kara mutsa gaqira!”

³ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “?Megua, migamu mamu tau goto murigira kalavata na omea God e ketsaligita na muriana, mamu gini boe moa na muriana nimui sasaga ni sau segeni?”

⁴ Eo, ma God nogo e tsaria, ‘Ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu. Me ti vaga kesa ke vealaginia moa na tamana se na tinana, me dou ti kara matesia.’

⁵ Migamu, tana nimui sasani, amu tsaria laka ti vaga kesa ke tamanina na omea e tugua ke sangaginikaira lee na tamana ma na tinana, maia ke tuu me ke tsaria laka na omea ia, aia e gini vekenogoa laka ke sau vania God, mi tana maia e tau nogo ngolia na ketsa na kukuni tanikaira na tamana ma na tinana.

⁶ Mi tana nauvaganana ia, igamu amu peaginia nina ketsa God, rongona kamu murigira moa nimui sasaga ni sau segeni igamu.

⁷ !Na vanga malapalu sagata igamu! E kalegamu manana nogo nina goko a Isaia na propete, kalina aia e katemaia na goko vaga iani,

⁸ 'Na tinoni girani, e tsaria God, ara tsonikaeginiau na mangaqira lee, ma na tobaqira e ao sosongo taniau.

⁹ !Niqira samasama ara nauvaniau e puala lee, rongona ara sasaniginigira na tinoni na muriana na ketsa ara botsangi segenia igira, vaga moa ti ara talumai i koniqu inau! !Me tagara!' "

Na Omea na Tinoni e Tsukia Me Gini Sasi i Matana God

(Marko 7:14-23)

¹⁰ Ma Iesu e soasaigira na toga, me tsarivanigira, "!"Kamu rorongou dou, ma kamu pada-gadovia niqigoko!"

¹¹ E tagara kesa na omea ke sage tana mangana tinoni, ke naua me ke gini kaulinaqu tana vovorona na lotu. Ma na goko moa e talu i laona na tobana tinoni me rutsu i taba, aia nogoria e dona ke naua me ke gini kaulinaqu."

¹² Te ara mai igira gana duli, mara tsarivanja a Iesu, "!"Egua, o dona nogo laka e gini seko sosongo na tobaqira na Parisii na rongomiana na omea vaga o tsaria igoe?"

¹³ Ma Iesu e tsarivanigira, "Pipi sui na omea tsukatsuka igira na Tamaqu i gotu e tau tsukagira, sauba nomoa aia ke tuu me ke vutiligigira.

¹⁴ !Kamu laka na gini boeginiaqira igira! Ara koko sui, mara idagana sautu vanigira na koko. Mi kalina ti kesa na koko ke idagana sautu

vanigotoa kesa na koko tavosi, mi kaira sauba kara ka puka sui tana qou.”

¹⁵ Ma Petero e gokodato me tsarivania a Iesu, “Ko nusirongona dou vanigami nagua rongona na goko vaga ia igoe o tsaria.”

¹⁶ Ma Iesu e tsarivanigira, “!Lao! !Me vaga moa ti amu tau vati sasaga baa liusigira na tinoni tavosi igamu!

¹⁷ ?Megua, amu tau vati padagadovia moa laka pipi sui na omea ara sage tana mangana tinoni, ara tsuna i laona na tobana, mi muri mara rutsutugua tania na konina?

¹⁸ Migira moa na goko ara rutsu talu tana mangana tinoni, igira ara pukugamai nogo i laona na tobana ia te ara rutsu. Migira nogoria na omea vaga ia ara tsukia te e gini kaulinaqu na tinoni ia tana vovorona na lotu.

¹⁹ I laona na tobana tinoni nogo ara pukugamai na papadana na tsukiana na omea seko vaga girani: na matesi tinoni, na kibokibo, ma na nauseko tavosi sui, na komi, na pero, ma na vaitsari seko.

²⁰ Igira nogoria na omea vaga gira ara dona na sekoliaqira na tinoni, mara gini kaulinaqu. Ma na mutsa ma na tau vulivuli talu, vaga igira na Parisii ara tsaria laka nimui aqo kamu naua, na omea vaga ia, e tau gini kaulinaqu sa tinoni tana vovorona na lotu.”

*A Iesu e Tsialigia na Tidao Tania na Dalena
Kesa na Daki
(Marko 7:24-30)*

21 Ma Iesu e tuu, me mololea tana nauna ia, me vano saviliu tana vovosana niqira kao igira na Tire ma na Sidon.

22 Me kesa na daki ni Kanaan e totu tana vovosana na kao ia, me mai laba i konina a Iesu, me gudato me tsaria, “!Taovia igoe nogo na Dalena David! !Ko galuveau! Na dalequ daki e totuvia na tidao me gini rota sosongo.”

23 Ma Iesu e tau goto tsarivania sa tsaqina goko. Migira gana duli ara mai i konina a Iesu mara nongia, “!Ko railigia na daki eni! !Aia e tsatsari murida mai moa igita, me leleotsavugita!”

24 Ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “God e molomaiau tana rongogira moa igira na tinoni ni Israel, igira ara vaga na sipi ara sarevo tania na tamaniqira.”

25 Mi tana na daki e mai, me tsunatuturu i matana a Iesu me tsarivania, “!Ko sangaaui kiki Taovia!”

26 Ma Iesu e tsarivania, “E tau ulagana na adiana gaqira mutsa na baka, ma na tsonivaniaqira na pai.”

27 Ma na daki e tsaria, “Eo, e mana rago nomoa Taovia. Me atsa moa, migira na pai mara ganigotoa na duduna na mutsa ara dudutsuna i vavana niqira bela na mutsa na tamaniqira.”

28 Ma Iesu e tsarivania na daki, “!Daki igoe, e loki sosongo manana nimu tutuni! Ma na omea o ngaoa igoe, sauba ke laba vaga vanigo.” Mi tana tagu tsotsodo nogo ia e mauridoutugua na dalena na daki ia.

A Iesu e Maurisigira Danga na Tinoni

²⁹ Ma Iesu e tuu, me mololea tana, me muria na sautu e liu baa liligina na Reku ni Galilii. Mi tana aia e dato kesa tana vungavunga, me totupuka i lao.

³⁰ Ma na toga danga ara saikolu mai i konina, mara adimai kolugira na tuamatea, na koko, na labe, na bululapi, me danga goto na tinoni e gadovigira pipi na vatana na lobogu tavosi. Mara mai mologira i matana a Iesu. Ma Iesu e maurisigira sui.

³¹ Migira na toga ara gini novo loki, kalina ara reia igira na bululapi ara goko, na labe ara susuliga tugua, na tuamatea ara vanovano, ma na koko ara momoro. Migira sui ara tsonikaea na God ni Israel.

*A Iesu e Palagira Vati na Toga Na Tinoni
(Marko 8:1-10)*

³² Ma Iesu e soasaigira gana duli me tsarivani-gira, “Au galuve sosongoligira na tinoni girani. Rongona e tolu nogo na dani ara totu koluau, mi kalina eni e tagara nogo sa omea kara gania. Mau tau ngaoa kau molovisugira lee i veraqira, ma kau tau palagira talu ti kara vano. Rongona kara tau maluku, ma kara mateluvu lee i sautu.”

³³ Migira gana duli ara veisuaa, “?Me sauba iava sagata igita ka adia na mutsa i laona na legai mangu lee vaga ieni, tugua ka palaginigira na toga vaga girani?”

³⁴ Ma Iesu e veisuagira, “?Me laka e visa na breidi i konimui?”

Mara tsaria, “E vitu na breidi, me visana moa na tsetse tetelo.”

³⁵ Ma Iesu e ketsaligira na toga kara totupuka i lao.

³⁶ Maia e tangoligira vitu na breidi ma na tsetse, me soadoua God. Mi muri me ngitigira, me tusuvanigira gana duli kara tuvaria vanigira na toga.

³⁷ Migira sui ara mutsa, mara masu dou sui. Mi kalina ara mutsa sui, migira gana duli a Iesu ara tsakokolugira na tsarana na mutsa, mara dangaliginigira vitu na kei.

³⁸ Migira sui ara sanga na mutsa tana ara vati na toga na mane, mara tau tsokogira na daki kolugira na baka.

³⁹ Mi muri, ma Iesu e mologira na tinoni kara visu i veraqira. Maia kolugira gana duli ara visutsunatugua i lao, mara sagevotu tana uaqā, mara vano tana butona na kao ni Magadan.

16

Igira Ara Ngaoa Moa Laka Kara Reia na Valatsatsa

(Marko 8:11-13; Luka 12:54-56)

¹ Visana na Parisii ma na Sadiusii ara mai, mara ngaoa kara tubulaginia a Iesu. Te ara ngasuginia laka aia ke nauvanigira kesa na valatsatsa, ma kara gini dona laka na susuligana God e totu manana i konina.

² Ma Iesu e tsarivanigira, “Kalina igamu amu reia e su bisi na aso me tsitsi na parako tana ngulavi, migamu amu tsaku amu tsaria laka sauba ke danilaka ke dani.

³ Mi tana matsaraka igamu amu dona goto na tsariana, ‘Eo, sauba ke mai na usa. E tsitsi me

rodo na parako.' !Reia, kalina amu reia moa na parako, mamu dona sosongo na kutsu gadoviana na tagu tana rongona na danilaka se na dani seko! ?Megua te amu tau vati dona moa na reigadoviana na omea ara laba i konimui tana tagu eni?

⁴ Amu seko sosongo nomoa igamu na tinoni ni dani eni. Mamu voginigotoa God. Mamu tuu, mamu ngasuginiau laka kau nauvanigamu goto kesa na valatsatsa. Me utu kau naua ke kesa vanigamu. !Tagara! Ngiti valatsatsa sauba kamu reia aia moa na valatsatsa vaga e laba i sau vania a Jona na propete."

Ma Iesu e tuu, me vanoligi tanigira.

*Kamu Kana Tania Niqira Sasani Sasi Igira na Parisii ma na Sadusii
(Marko 8:14-21)*

⁵ Kalina a Iesu migira gana duli ara liu savu baa i tabana na reku, mara padalea na adiana gaqira breidi.

⁶ Ma Iesu e tsarivanigira na goko vaga iani, "E dou ti kamu parovata tania niqira isti igira na Parisii ma na Sadusii."

⁷ Migira gana duli ara tuturiga na goko segeniqira dodo, mara tsaria, "Aia e gini goko vaga ia, rongona ngatsu igita a padalea na adiana gada breidi."

⁸ Ma Iesu e donagini segenina na omea igira ara gini vaigokovigi dodo. Te e veisuagira, "? Egua vaga ti amu gini vaigokovigi segenimui tana rongona igamu amu padalea na adiana na breidi? !Ma na vanga tetelo sagata nimui tutuni igamu!

⁹ ?Laka amu tau padatugua kalina inau au ngitigira tsege lelee moa na breidi, mau palagini-gira tsege na toga na tinoni? ?Me laka e visa na kei amu dangaliginia na tsarana na mutsa ara masu tania?

¹⁰ ?Ma nagua e laba tana rongona ara vitu moa na breidi ara gania vati na toga na tinoni? ? Me visa na kei amu dangaliginia na tsarana na mutsa igira ara masu tania?

¹¹ ?Egua vaga ti amu tau vati padagadovia moa laka inau au tau gini goko tana rongona na breidi gana na mutsa? !Au tsaria vanigamu laka kamu kana tania niqira isti igira na Parisii ma na Sadusii!”

¹² Mi tana igira gana duli ara vasini pada-gadovia laka a Iesu e tau parovatavigira tana rongona na isti ara gini aqosi breidi. Mi tana rongona moa niqira sasani sasi igira na Parisii ma na Sadusii.

*A Petero e Tsarivulagia Laka Asei A Iesu
(Marko 8:27-30; Luka 9:18-21)*

¹³ Ma Iesu migira gana duli ara ba tsau tana vovotana na kao liligina na verabau ni Sesarea Pilipi. Mi tana a Iesu e veisuagira gana duli me tsaria, “?Igira na tinoni ara padaa laka ase i inau?”

¹⁴ Migira ara gokovisu mara tsaria, “Igira visana ara tsaria laka igoe a Ioane Batista. Visana ara tsaria laka igoe a Elija. Migira goto visana ara tsaria laka a Jeremia, se ke kesa na propete tavosi.”

¹⁵ Ma Iesu e veisuagira goto, “?Migamu egua? ?Amu pada laka ase i inau?”

16 Me goko a Simone Petero me tsaria, “Igoe nogo na Mesia, na Dalena God mamamuri.”

17 Ma Iesu e tsarivania, “!E dou sosongo vanigo a Simone Petero, dalena a Jona! Rongona na manana vaga igoe o tsaria, e tau talumai i konina sa tinoni lee. Aia nogo na Tamaqu i baragata e tusumaia vanigo.

18 Minau au tsarivanigo a Petero: igoe na vatu, mi tana vatu nogo iani, sauba inau kau vaturia niqu saikolu na lotu. Me atsa moa ti na mate, me sauba ke utu saikesa vania ke tangomana na tukapusiana niqu saikolu na lotu.

19 Me sauba kau tusuvanigo na kii na Verana God i gotu. Ma na omea igoe ko soria i lao eni, minau sauba kau sorigotoa i baragata. Ma na omea igoe ko nusia i lao eni, minau sauba kau nusigotoa i baragata.”

20 Ma Iesu e parovatavigira gana duli kara tau tsarivulagi vania ke kesa laka aia nogo na Mesia.

*A Iesu e Katevulagia Nina Rota Ma na Mateana
(Marko 8:31–9:1; Luka 9:22-27)*

21 Me tuu tana tagu ia me baa, ma Iesu e tuturiga na gini goko maka vanigira gana duli tana rongona na mateana, me tsaria, “Niqu ago nomoa kau vano i Jerusalem, mi tana kau rota loki tana limaqira na tinoni loki, migira goto na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa. Me sauba kara matesiau, mi muri tana tolunina bongi, minau sauba kau maurivisitugua tania na mate.”

22 Ma Petero e tu baa, me raqaligia a Iesu, me tuturiga na tosasaga vaniana. Me tsaria, “!Ko

laka na tsarivaganana ia Taovia! !E utu saikesa God ke tamia ke laba vaga vanigo!”

²³ Ma Iesu e pilovisu me tsarivanja a Petero, “!Ko vanoligi taniau Satan! Mo ko laka na tongo vaniaqu na nauana na omea na Tamaqu e pedenogoa vaniaiu. Rongona nimu papada igoe ara tau talumai i konina God. Ara talumai moa tana tinoni lee.”

²⁴ Ma Iesu e goko vanigira sui gana duli me tsaria, “Ti vaga ke kesa ke ngaoa ke tsarimuriqu inau, ma nina aqo ke pea segenina, me ke kalagaia nina gai ulutaligu, me ke tsarimai i muriqu.

²⁵ Rongona ase i moa ti vaga ke padaloki sosongolia na maurina segeni, me sauba aia ke nangalilea. Masei ti vaga ke bisaa na maurina segeni tana rongoku inau, maia sauba ke adivisua.

²⁶ ?Eo, me laka nagua sauba ke pelua kesa tinoni ti ke ngaoa ke managana, me ke tamanina na barangengo popono, me ke nangalilea na maurina segeni? E tagara goto kesa na omea tugua ke volivisuginia na maurina.

²⁷ Rongona na Dalena Tinoni sauba ke visumai tana mararana na Tamana, kolugira nina angelo. Maia sauba ke saupeluna vanigira pipi tinoni tatasa, atsalina na matena niqira aqo ara naua tana mauriqira.

²⁸ Au tsaria na manana vanigamu, laka ara totu visana ieni kalina ia, me sauba kara tau vati mate moa igira, poi kara sanga na reiana na Dalena Tinoni kalina aia ke visumai vaga na Taovia Tsapaka.

17

E Oli na Rereina a Iesu (Marko 9:12-13; Luka 9:28-36)

¹ Me ono moa na dani i muri, ma Iesu e aditugira a Petero mi kaira na tamatasi a Iakobo ma Ioane. Mara tu dato kesa tana vungavunga katsi. Mi tana ara tu totu segeni.

² Mara tu momoro moa tugira, me tavongani oli na rereina a Iesu: na ngorana e maka vaga na aso, me seremaka na polona.

³ Mi tugira gana duli a Iesu ara tu morosikaira a Moses ma Elija ara ka gogoko kolua a Iesu.

⁴ Me tuu a Petero me tsarivania a Iesu, “!Taovia, e dou sosongo rago na totu ieni! !Ti vaga ko tami igoe, me sauba inau kau logoa ke tolu na babale ieni. Ke kesa vanigo igoe Taovia, me ke kesa vania a Moses, me ke kesa vania a Elija.”

⁵ Me gogoko vaga moa aia, me laba kesa na parako marara, me ungasitugira. Me tangi kesa na goko i laona na parako me tsaria, “!Iani na Dalequ galugaluve, au reingao sosongolia, kamu rongomia na gokona!”

⁶ Mi kalina tugira gana duli a Iesu ara tu rongomia na tatangina na goko vaga ia, mara tu matagu mate, mara tu taotsuporu.

⁷ Ma Iesu e mai tu koniqira, me peletugira, me tsaria, “!Kamu tu tuu! !Kamu tu laka na matagu!”

⁸ Mara tu morokae, mara tu tau reia kesa, a Iesu segenina moa tana.

⁹ Mi kalina ara tu tsunamai i sautu, ma Iesu e parovatavitugira me tsaria, “Kamu tu laka goto na tsarivania ke kesa, tana rongona na omea

vaga amu tu vasini morosia, poi ke tsau kalina inau na Dalena Tinoni, kau maurivisutugua tania na mate.”

¹⁰ Mi tugira gana duli ara tu veisuaa a Iesu, “? Rongona gua ti igira na tarai na Ketsa ara tsaria laka nina aqo nogo a Elija ke ida ke visumai talu?”

¹¹ Ma Iesu e tsaria, “Eo, e mana nomoa laka nina aqo nogo a Elija ke ida ke visumai talu, me ke vangarau manogatigira na omea sui.

¹² Minau au tsarivanigamu: a Elija aia e labamai sui nogo, migira na tinoni ara tau moa reigadovia. Mara naulevolevo vania, vaga tana niqira padangao segeni moa igira. Me sauba kara nauvaganana goto vaniau inau na Dalena Tinoni.”

¹³ Mi tana tugira gana duli ara tu vasini pada-gadovia laka a Iesu e gini goko vaga vanitugira tana rongona nogo a Ioane Batista.

A Iesu e Maurisia Kesa na Baka Mane E Totuvia na Tidao Seko

(Marko 9:14-29; Luka 9:37-43a)

¹⁴ Mi kalina tugira ara tu maitsau tugua i koniqira na toga, me kesa na mane e mailaba i konina a Iesu, me tsunatuturu i matana, me gudato me tsaria,

¹⁵ “!Taovia, ko galuvea na dalequ mane! E tsodoboo, me rotasi sosongolia kiki, me gini tau kuti na puka i laona na lake, mi laona na koo goto.

¹⁶ Au adimaia vanigira nogo gamu duli igoe, mara tau tangomana na maurisiana.”

17 Me tsaria a Iesu, “!Tinoni vanga vo tutuni igamu, me tabaru sosongo nimui sasaga! ?Ke oka koegua sagata kau totu i konimui? ?Me ke oka koegua goto kau berengiti kolugamu? ! Adimaitsakua ieni na baka mane ia!”

18 Ma Iesu e ketsalia na tidao, maia e rutsuligi tania na baka. Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, na baka e mauridoutugua.

19 Mi kalina ara totu segeniqira a Iesu migira gana duli, migira ara veisuaa a Iesu, “?Rongona gua te e gini utugana vanigami na tsialigiana na tidao tania na baka ia igami?”

20 Ma Iesu e tsarivanigira, “Rongoina e tau susuliga dou nimui tutuni. Inau au tsarivanigamu, atsa moa ti nimui tutuni ke tetelo lee vaga kesa na piuna na gai, me sauba ke tugua kamu ketsalia na vungavunga garia, ‘!Ko tavuti tania ieni, mo ko ba tuu tagaria!’ me sauba manana nomoa ke tavutiligi me ke vano. Me ti vaga kamu tutuniqu manana inau, me sauba ke tagara goto ke kesa na omea ke utugana vanigamu.

21 Ma na vatana na tidao vaga e totuvia na baka mane ia, na nonginongi kolu vitoa nomoa ti ke kesa ke gini tangomana na tsialigiana ia.”

A Iesu e Gini Goko Tugua Tana Rongona na Mateana

(Marko 9:30-32; Luka 9:43b-45)

22 Mi kalina igira gana duli ara mai saikolu sui i Galilii, ma Iesu e tsarivanigira, “E varangi nogo kara sauligiau inau na Dalena Tinoni i limaqira na tinoni seko,

²³ migira sauba kara labumatesiau. Mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau mauriv-isutugua tania na mate.”

Mi tana igira gana duli ara gini melu sosongo.

Na Tsoni Qolona na Takesi Matena na Vale Tabu

²⁴ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara maitsau i Kapernaum, migira na mane aditakesi matena na Vale Tabu ara mailaba i konina a Petero, mara veisuaa, “?Egua gamui Tarai, laka e dona ke tsonia nina qolo na takesi matena na Vale Tabu?”

²⁵ Ma Petero e tsaria, “Eo, e dona ke tsonia.”

Mi kalina a Petero e maisage i vale, ma Iesu segenina nogo e ida na goko, me veisuaa a Petero, “?Simone, nagua o pada igoe? ?Laka ase i igira e tugua kara tsonia na qolona na takesi vanigira na taovia tsapaka ni barangengo? ? Igira nogo gaqira verakolu segeni, se na tinoni na vera tavosi?”

²⁶ Ma Petero e tsaria, “Igira nogo na tinoni na vera tavosi.”

Ma Iesu e tsaria, “Me ti e vaga ia, me tau kilia igira gaqira verakolu segeni nogo kara tsonia na qolo na takesi vanigira.

²⁷ Eo, me dou moa, e tau moa dou ka sekolia na tobaqira na tinoni girani. Ko votu moa tana reku kalina ia, mo ko tsonitsunaa nimu bari. Ma na kesianina tavina tsetse ke gaosigo, mo ko mangangasia na mangana. Me sauba ko reia i laona na qolo e tugua na voliginiana ka nida takesi matena na Vale Tabu kaita. Maia nogo ko adia mo ko baa mo ko gini takesi ka mateda.”

18

Laka Asei Nomoa e Tsapakae Liuliu Baa Tana Verana God

(Marko 9:33-37; Luka 9:46-48)

¹ Mi tana tagu ia, migira gana duli a Iesu ara mai i konina, mara veisuaa, “?Laka aseï nomoa e tsapakae liuliu baa tana Verana God?”

² Ma Iesu e soamaia kesa na baka tetelo, me turuvaginia i mataqira sui me tsaria,

³ “Inau au tsarivanigamu na manana, laka ti kamu tau olia na sasagamui, ma kamu lia mala vaga na baka tetelo iani, me sauba e utu saikesa vanigamu kamu sage tana Verana God.

⁴ Asei moa ke tsunali segenina vaga na baka tetelo iani, aia nogo e tsapakae liuliu baa tana Verana God.

⁵ Masei goto ti vaga ke soalakadoua kesa na baka tetelo vaga iani tana asaqu inau, maia e soalakadouau goto inau.

Na Tubulaginiaqira na Tinoni Tavosi

(Marko 9:42-48; Luka 17:1-2)

⁶ “Ti vaga ke kesa ke tsukia me ke gini tubulagi sa vidaqira na tetelona vaga girani, me ke nangalileginia nina tutuni tana rongoqu inau, me dou baa vania na tinoni vaga ia ti kara kurua na vatu loki i liona, ma kara tsoni luvusia i laona na maorodo.

⁷ !E seko sosongo nomoa na barangengo, rongona e tau kuti na laba sailagi i laona na omea e dona ke sekoligira na tinoni, ma kara nangalileginia niqira tutuni! Me utu nomoa ke kuti na laba sailagi na omea vaga gira. !Me ke

seko sosongo baa vania aia e nausautuna te ara gini laba na sasi!

⁸ “!Me ti vaga na limamu se na tuamu ke raqago tana sasi ti o nangalileginia nimu tutuni, me dou ti ko kavikutia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa na sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa tabana na limamu, se kesa lee moa tabana na tuamu, liusia baa ti kara ka totu popono dou sui vanigo kaira ruka na limamu ma na tuamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.

⁹ !Me ti vaga ke kesa tabana na matamu ke raqago tana sasi ti o nangalileginia nimu tutuni, me dou ti ko putsulia mo ko tsoniligia! Tagara, me dou baa vanigo moa na sage tana mauri saliu kolua kesa lee moa na tabana matamu, liusia ti kalina kara ka totu dou ruka sui na matamu, mo ko tsuna kolukaira sui tana lake e vo sui na iruna.

*Na Gokolia Tana Rongona na Sipi E Nanga
(Luka 15:3-7)*

¹⁰ “Ke reigamudou, kamu tau peagira na tetelona lee vaga girani. Au tsarivanigamu laka niqira angelo vaingaitao ara totu i baragata, mara morosi sailaginia na matana na Tamaqu i gotu.

¹¹ Rongona inau na Dalena Tinoni au gini mai ti kau lavegira igira ara tova, ma kau adivisugira.
*

¹² “?Ma nagua amu pada igamu? ?Ti vaga kesa na mane, maia e tamanigira kesa sangatu nina sipi, me kesa na vidaqira ke nanga, me

* **18:11 18:11** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 11.

laka nagua sauba ke naua? Sauba nomoa aia ke mololegira talu igira siu sangavulu siu na sipi tavosi tana nauna ara mutsamutsa, maia ke vano talu na laveana aia na sipi e nanga,

¹³ poi tsau kalina ke tsodovulagia. Minau au tsarivanigamu, sauba aia ke mage loki sosongo baa matena aia kesa lelee moa na sipi e nanga me reivulagitugua, liusia baa na mateqira ara siu sangavulu siu igira ara tau nanga.

¹⁴ Me atsa vaga saikesa goto nina aqo na Tamamui i baragata. Aia e tau saikesa pandangaoa ke nanga lee ke kesa vidaqira na tetelona vaga girani.

Ti Ke Sasi Vanigo na Tasimu Ko Baa Mo Ko Totosasaga Vania

¹⁵ “Ti vaga kesa na kulamu ke nausasili vanigo kesa na omea, me dou ti igoe ko baa mo ko laba dou i konina, mo ko tusuvulagi dou vania ta nagua aia e nausasili vanigo. Mo ko baa dodo moa i konina, mi kagamu segeni moa kamu ka gini vaigokovigi. Ti vaga aia ke rongomivatavigo, me dou. Mi tana igoe o gini adivisua na kulamu i konina God.

¹⁶ Me ti vaga aia ke sove na rongomiamu, me dou ti ko baa mo ko adigotoa ke kesa se ke ruka na tinoni tavosi kolugo, mi kaira kara ka sanga na rongomiana ka nimui goko kagamu tabana mi tabana, vaga ara marea tana Mamare Tabu na nauana.

¹⁷ Me ti vaga aia ke sove goto na rongomikaqira kaira, mi tana igoe ko baa mo ko tatamangana na omea sui vania na saikolu na tinoni tutuni. Mi tana susuina, ti vaga aia ke sove goto na

rongomiaqira igira tana saikolu na tinoni tutuni, mi tana, migira kara tuu ma kara tsonitsunaa tania niqira saikolu, maia ke totu saikesa i taba, vaga nogo ti aia na ponotoba se na mane aditakesi.

¹⁸ “Inau au tsarivanigamu, laka ti na omea igamu kamu soria i lao eni, minau sauba kau sorigotoa i baragata. Ma na omea ti igamu kamu nusia i lao eni, minau sauba kau nusigotoa i baragata.

¹⁹ “Me kesa goto na omea inau kau tsarivanigamu: laka ti vaga kalina kara ka ruka i laomui kara ka pata tana nongiana God kesa na omea, me sauba nomoa na Tamaqu i gotu ke tusuvanikaira na omea ara ka nongia i konina.

²⁰ Rongona i tana kara totusai ruka se tolu na tinoni tana asaqu inau, minau goto sauba kau totusai kolugira i tana.”

Na Gokolia Tana Rongona Na Maneaqo e Tau Dona na Padaleana nina Sasi na Kulana

²¹ Me tuu a Petero, me mai me veisuaa a Iesu, “?Taovia, ti vaga na tasiqo ke totu matengana na nauseko vaniaqu, me laka sauba ke visa kalina inau kau padalevania nina sasi? ?Ke vitu kalina?”

²² Ma Iesu e tsarivania, “Tagara, ke tau vitu moa kalina. Ke vitu sangavulu kalina vitu.

²³ Rongona na Verana God i baragata e vaga moa kesa na taovia loki e ngaoa laka ke vilekea na loaqira nina maneaqo sui.

²⁴ Mi kalina aia e pada ke tuturiga nina aqo na vilekeana, mara adimai vania kesa na mane e gini loaga i konina kesa na mola na qolo.

²⁵ Maia nina maneaqo, e tau tamanina na qolo e tugua ke volivisuginia na omea e gini loaga i konina gana taovia. Mi tana ma gana taovia e tuu, me raigira laka kara tsabiria na maneaqo ia, kolu tauna ma na dalena, ma nina omea sui e tamanina. Mi tana ti ke gini laba na qolo ke tugua na volivisuana na loana.

²⁶ Ma na maneaqo ia e tsunatuturu i matana gana taovia me ngasua, '!Au nongigo Taovia, ti ko berengiti mo ko pituau talu! Minau sauba kau volivisugira vanigo pipi nimu omea sui.'

²⁷ Mi tana, maia gana taovia e galuvea nina maneaqo, me luvusilea vania moa na loana, me moloa ke vano.

²⁸ "Mi kalina aia e vano, mi sautu e tsodoa kesa gana aqokolu, maia e loaga i konina ia visana lelee moa na qolo. Maia e tuu, me tangoli bingia na liona, me tsarivania, '!Migoe ko tuguvigugira vaniau tsaku niqo qolo o gini loaga i koniqo inau!'

²⁹ Ma gana aqokolu na mane ia e tsunatuturu i matana, me nongia, '!Ko berengiti mo ko pituau talu! Sauba moa kau volivisua vanigo.'

³⁰ Maia e sove goto na rongomiana gana aqokolu, te e tuu moa, me tsonia gana aqokolu tana vale sosori, poi tsau ke tsonia na matena sui na loana i konina.

³¹ Mi kalina igira visana na maneaqo tavosi ara reia aia e nauvaganana ia mara gini beke sosongo. Mara baa, mara tatamanga vania gaqira taovia pipi na omea sui e laba.

³² Ma na taovia loki e tuu, me soavisutugua nina maneaqo aia e pede idanogoa, me tsariva-

nia, ‘!Maneaqo seko lee igoe! Inau au luvusile vanigo moa na matena popono na loamu i koniqu, rongona igoe segenimu nogo o nongiau kau nauvaganana vanigo.

³³ Ma nimu aqo goto igoe ti ko galuvelea vaganana goto ia gamu aqokolu, vaga nogo inau au galuvelego nogo igoe.’

³⁴ Mi tana e gini momosa sosongo tobana na taovia loki, te e tuu me tsonia nina maneaqo i laona na vale sosori, i tana kara rotasia poi ke tsonisua na matena popono na loana.”

³⁵ Mi tana susuina, ma Iesu e tsariivagainana vanigira, “Na Tamaqu i baraigata sauba ke nauvaigainana vaniigamu goto igamu, ti kamu tau padalea i tobamui na sasi ara nauvaniigamu igira na kulamui.”

19

A Iesu e Totosasaga Vanigira Tana Rongona na Vaitsonitsunagi (Marko 10:1-12)

¹ Mi kalina a Iesu e sui na gini goko na omea vaga gira, maia e mololea i Galilii, me visu baa tana na vovotana na kao ni Judea, tabana baa na Koo Jordan.

² Ma na toga danga ara tsarimurina, maia e maurisigira na lobogu sui ara totu tana.

³ Mara visana na Parisii ara ngaoa laka kara tubulaginia a Iesu, te ara mai i konina, mara veisuaa, “?Laka tana nida Ketsa igita e tamivania kesa tinoni ke tsonitsunaa na tauna, atsa moa ti sa rongona koegua?”

⁴ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “?Laka amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu i tana ara marea laka tu mai nogo tana tuturigana, aia God e vusagira na tinoni, na mane ma na daki?”

⁵ Ma God e tsarigotoa, ‘Aia nogoria na rongona ti nina aqo na mane ke mololekaira tamana ma tinana, me ke maurisai kolua na tauna, mi kaira ruka kara ka lia kesa moa.’

⁶ Me vaga ia, mi kaira ara ka tau nogo ruka. Ara ka kesa moa. Na omea God e sorisainogoa, tau nina aqo na tinoni ke nusivotaa.”

⁷ Migira na Parisii ara veisuaa a Iesu, “?Me ti e vaga ia, ma na matena gua ti a Moses e moloa na ketsa na tamivaniana na mane ke sauva vania na tauna na mamarena na tsonitsunana, me ke tsonitsunaa?”

⁸ Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “A Moses e gini sauvanigamu na tami na tsonitsunana na taumui, tana rongona moa igamu na mane amu lova kakai sosongo, me utu na sasaniamui. Mi tana tuturigana, kalina God e vusagira na tinoni, na mane ma na daki, e tau vaga ia.

⁹ Minau au tsarivanigamu, ti vaga kesa na mane ke tsonitsunalea moa na tauna, mau tau gini goko na tauga tau mana, na mane vaga ia e kiboga, ti vaga aia ke taugagotoa kesa na daki tavosi.”

¹⁰ Migira gana duli ara tsarivanja a Iesu, “Me ti ke vaga ia, me dou baa vanigita moa ti ka tau tauga.”

¹¹ Ma Iesu e tsarigotoa, “Na goko vaga iani, na tau tauga, e tau kalegira pipi tinoni. E kalegira moa igira God e viligira ke gado i koniqira.

¹² Rongona ara visana tinoni e utu kara gini tauga, rongona e tau dou na kokoraqira tuu kalina ara botsa. Me visana tinoni ara gini tau tauga, rongona moa tana niqira aqo na tinoni ara sekolia na kokoraqira. Mara visana ara kili segeniqira kara tau tauga, rongona kara gini aqo moa vania na Verana God. Masei ti ke pada laka e tau utu vania na muriana niqo goko iani, ma nina aqo ke muria.”

*A Iesu e Tabugira na Baka Tetelo
(Marko 10:13-16; Luka 18:15-17)*

¹³ Visana tinoni ara adimaigira na baka tetelo vania a Iesu, rongona aia ke moloa na limana i lovaqira, me ke nonginongi vanigira. Migira gana duli ara reia ara nauvaganana ia, mara galegira.

¹⁴ Ma Iesu e tsaria, “Kamu tamigira na baka tetelo kara mai i koniqo, ma kamu laka na tongo kapusiaqira. Rongona na Verana God i gotu e totu vanigira nogo na vaganana girani.”

¹⁵ Ma Iesu e moloa limana i lovaqira, mi muri maia e tuu, me moloilegira me vano.

*Na Mane Vaolu Me Tamanina Danga na Omea
(Marko 10:17-31; Luka 18:18-30)*

¹⁶ Kesa dani e kesa na mane e mai konina a Iesu me veisuaa, “?Tarai, laka na aqo dou gua goto kau naua inau ti kau gini tangomana na tsauliana na mauri saliu?”

¹⁷ Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “?Egua te o veisuaginiau inau tana rongona nagua e dou? Ma God segeni moa e dou. Me ti ko ngaoa na

sage tana mauri saliu, ma nimu aqo ko murigira na ketsa sui.”

¹⁸ Maia e veisuaa a Iesu “?Ma na ketsa gua?”

Ma Iesu e tsarivania, “Laka na labumatesi tinoni; laka na kiboga; laka na komi; laka na keli seko vaniana kesa;

¹⁹ ko kukuni tanikaira na tamamu ma na tinamu; mo ko galuvegira na tinoni sui vaga igoe o galuve segenimu.”

²⁰ Ma na mane vaolu e gokovisu vania a Iesu me tsaria, “Inau au murigira sui nogo na ketsa vaga gira. ?Ma nagua moa goto e kilia kau naua?”

²¹ Ma Iesu e tsarivania, “Ti vaga igoe o ngaoa ko doulaka saviliu, ko baa mo ko tsabirigira pipi nimu omea sui o tamanina, mo ko adigira na qolona, mo ko gini vangalaka vanigira na tinoni ara tau tamanina sa omea, migoe sauba ko gini tamanina na omea danga i baragata. Mi muri ti igoe ko mai mo ko tsarimuriqu inau.”

²² Mi kalina na mane vaolu ia e rongomia na goko vaga ia, me gini melu sosongo tobana, me tuu moa me vanoligi, rongona e tamanina na omea danga sosongo.

²³ Me tuu a Iesu, me tsarivanigira gana duli, “Inau au tsaria vanigamu, sauba ke kakai sosongo vania na tinoni e tamanina danga na omea na sage tana Verana God i gotu.

²⁴ Mau tsarigotoa: e lakagana dodo baa vania kesa na kamelo ke tsuku tsapatugu tana ovana na nila na tsukipolo, liusia baa ti kesa na mane e tamanina danga na omea ke sage tana Verana God i gotu.”

25 Mi kalina igira gana duli ara rongomia na goko vaga ia, mara gini novo loki, mara veisuaa a Iesu, “?Me ti ke vaga ia, masei sagata nomoa sauba ke tangomana na sage tana mauri saliu?”

26 Ma Iesu e moro tatavata baa i koniqira gana duli, me tsarivanigira, “Na omea iani e utugana sosongo vanigira na tinoni. Me tagara kesa na omea ke utugana vania God.”

27 Me tuu a Petero me tsaria, “Ko reia Taovia, igami ami mololegira nimami omea levo sui, mami tsarimuriimu nogo igoe. ?Ma nagua sauba kami tamanina igami?”

28 Ma Iesu e tsaria, “Inau au tsaria na manana vanigamu: kalina God ke vaolusigira na omea sui, minau na Dalena Tinoni sauba kau totukae tana sasaqu, mi tana igamu goto na sangavulu ruka gaqu duli inau, sauba kamu totukae goto tana sasamui, ma kamu sanga na pedeaqira na sangavulu ruka na duli ni Israel.

29 Masei ti ke molelegira na valena, ma na tasina, ma na vavinena, ma na tamana, ma na tinana, ma na dalena, ma nina uta tana rongoqu inau, maia sauba ke tamanina kesa sangatu liusia na dangana, me ke tamanina goto na mauri saliu.

30 Mi tana sauba igira na dangana ara ida kalina eni, sauba kara palamuri, migira na dangana ara palamuri kalina eni, sauba kara palaida.”

20

Na Gokolia Tana Rongona Na Mane Ara Aqo Tana Uta

¹ Ma Iesu e tsarivanigira na gokolia iani: “Na Verana God i gotu e vaga kesa na mane e tamanina kesa nina uta. Me kesa dani, maia na tamanina na uta e tuu tana matsaraka bongi-bongi, me vano lavegira visana tinoni kara aqo tana nina uta.

² Maia e vekea ke tusuvanigira na vovolina na aqo kesa dani. Migira ara tami. Me mologira kara vano aqo tana nina uta.

³ Maia e visu goto tana siu na aso i matsaraka, me ba tsau tana nauna gana na maketi, me tsodogira visana na tinoni ara tototu lee tana.

⁴ Maia e tsarivanigira, ‘Igamu goto kamu ba sanga na aqo tana niqū uta. Minau sauba kau voligamu vaga e ulagana.’

⁵ Migira goto ara tuu, mara vano sanga na aqo. Mi tana niaso vota, mi tana tolu na aso murina na niaso, maia e nauvaganana atsa goto.

⁶ Me tsau tana varangi na tsege na aso tana ngulavi, maia e ba tugua tana nauna ara maketi, me tsodogira goto visana na mane ara tototu lee moa tana. Maia e veisuagira, ‘?Egua igamu, te amu tototu lee vaga ia na dani popono ieni?’

⁷ Migira ara tsaria, ‘Rongona e tagara kesa ke raiginigami na nauvaniana sa nina aqo.’ Ma na tamanina na uta e tsaria, ‘Vaga ia, me dou ti igamu goto kamu ba sanga na aqo tana niqū uta.’

⁸ “Mi kalina e tsau tana ngulavi, ma na tamanina na uta e ketsalia na mane e reitutugugira nina maneaqo, me tsarivania, ‘Ko baa, mo ko soamaigira igira na tinoni ara aqo tana niqū uta, mo ko voligira na matena niqira aqo. Ko tuturiga i koniqira igira au soagira murimuri, me ke sui i

koniqira igira au soagira idaida.’

⁹ Migira na mane ara tuturiga na aqo tana tsege na aso i ngulavi ara mai, mara adia na qolo na vovolina kesa dani popono na aqo.

¹⁰ Mi kalina igira ara ida na aqo ara mai, mara pada laka sauba ngatsu kara adia ke danga liuliu baa na qolo. Miava, migira goto ara adia na qolo na vovolina kesa moa na dani na aqo.

¹¹ Ara adia niqira qolo, mara tuturiga na goko ngulungulu vaniana na tamanina na uta, mara tsaria,

¹² ‘Igira ara mai murimuri tana aqo, e kesa lelee moa na aso ara aqo. !Migami ami gini rota na aqo tana aso papara na dani popono, migoe o voligira igira atsa kolugami moa igami!’

¹³ “Maia na tamanina na uta e gokovisu me tsarivania kesa vidaqira, ‘Kulaqu ko rorongu. Inau au tau nomoa peqogo. ?Laka igoe o tau nogo tami tana idana na adiana na vovolina kesa dani na aqo na matena nimu aqo tana niqiu uta?

¹⁴ Baa, ko adia nimu qolo, mo ko vano. Inau au ngaoa na tusuvianiana na mane iani aia au soa murimuria, na dangana na qolo atsa vaga au tusuvanigo nogo igoe.

¹⁵ ?Egua, laka e tau goto vaniau na muriana niqiu papada tana niqiu qolo segeni? ?Se laka igoe o gini masugu moa rongona inau au vangalaka?’

¹⁶ Ma Iesu e sulavaginia nina gokolia vaga iani: “Eo, igira ara muri tsotsodo kalina eni, sauba kara palaida, migira ara ida tsotsodo kalina eni, sauba kara palamuri.”

*Na Tolunina Kalina a Iesu e Goko Tana Rong-
ona na Mateana*

(Marko 10:32-34; Luka 18:31-34)

¹⁷ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara vavano i Jerusalem, mi sautu e soalignigira na sangavulu ruka gana duli, me goko dodo vanigira me tsaria,

¹⁸ “Kamu rorong. Igit a vano i Jerusalem. Mi tana inau na Dalena Tinoni, sauba kara sauligiau i limaqira igira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa.

¹⁹ Migira sauba kara pedematesiau, mi muri ma kara moloau i limaqira na tinoni ponotoba. Migira sauba kara gilugaqu, ma kara ramitsiau, ma kara pogaau tana gai ulutaligu. Mi tana tolunina bongi i muri, minau sauba kau mauriv-isutugua.”

*A Iakobo ma Ioane Ara Ka Ngaoa Kara Ka Totu
Tsapakae Tana Verana God*

(Marko 10:35-45)

²⁰ Me labamai ka tinaqira na dalena a Sebedi kolukaira na dalena, me tsuna tuturu i matana a Iesu laka ke nongia kesa na omea.

²¹ Ma Iesu e veisuaa, “?Nagua o ngaoa igoe?”

Ma na daki e tsaria, “Taovia au ngaoa ko veke dou vaniau laka ruka na dalequ karani, kara ka totu kesa tana madoamu, me kesa tana maulimu, tana veramu kalina igoe ko taovia tsapakae.”

²² Me goko a Iesu vanikaira ruka na dalena na daki ia me tsaria, “I kagamu amu ka tau donaginia nagua amu ka nongia i koniqu. ?Egua, laka e tugukagamu na sanga inuviana na tseu na rota vaga inau sauba kau inuvia?”

Mara ka tsaria, “Eo, e tugukagami.”

²³ Ma Iesu e tsarivanikaira, “Eo, sauba manana kamu ka sanga na inuviana niqu tseu na rota. Me tau moa niqu aqo inau na pedeana aseï maseï ke totu tana madoaqu mi tana mauliqu. Aia segeni moa na Tamaqu nina aqo na pedeana aseï ke totu tana nauna vaga ia.”

²⁴ Mi kalina igira na sangavulu tavosi ara rongomia na omea vaga ia, mara gini kore vanikaira na tamaitasi kaira.

²⁵ Ma Iesu e tuu, me soaimaiigira sui gana duli i konina, me tsariivaniigira, “Igamu amu dona nogo laka igira gaqira taovia igira na tinoni ponotoba, ara dona sosongo na moloketsa mamava vaniaqira niqira tinoni. Migira goto na tinoni loki, ara dona na rai sosongoliaqira niqira tinoni.

²⁶ Migamu, na sasaga vaga ia, ke laka saikesa na laba i laomui. Me ti vaga ke kesa vidamui igamu ke ngaoa ke tsapakae i laomui, ma nina aqo ia ke lia mala nimui maneaqo moa.

²⁷ Me ti vaga ke kesa i laomui ke ngaoa ke ida, ma nina aqo ia ke lia mala nimui tseka moa.

²⁸ E vaga nogo au naua inau. Inau na Dalena Tinoni au tau gini mai rongona igira na tinoni kara aqo vaniau. Tagara. Au sulungana mai rongona inau kau aqo vanigira igira, ma kau sau na mauriqu na suivisuginiaqira na tinoni danga.”

*A Iesu e Maurisikaira Ruka na Koko
(Marko 10:46-52; Luka 18:35-43)*

²⁹ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara mololea i Jeriko, migira na toga ara tsatsari moa.

³⁰ Mara ka ruka na mane koko ara ka totu ligisana na sautu, mara ka rongomia laka a Iesu e liumai i tana. Mara ka tuturiga na guu mara ka tsaria, “!Dalena David, ko galuvekagami!”

³¹ Ma na toga ara galekaira, mara tsarivanikaira kara ka mui dodo. Mi kaira ara ka gu loki goto baa, mara ka tsaria, “!Dalena David, ko galuvekagami!”

³² Ma Iesu e tuu, me soakaira, me veisuakaira, “?Nagua amu ka ngaoa kau naua vanikagamu?”

³³ Mara ka tsaria, “!Taovia, ami ka nongigo igoe ko naua ma kami ka moro!”

³⁴ Ma Iesu e galuvekaira, me pelea ka mataqira. Mi tana tagu tsotsodo nogo ia, e moro ka mataqira, mara ka tsarimurina a Iesu.

21

A Iesu e Sage Mala Taovia i Jerusalem

(Marko 11:1-11; Luka 19:28-40; Ioane 12:12-19)

¹ Mi kalina a Iesu migira gana duli ara maitsau varangisia i Jerusalem, mara liu i Betpage tana Vungavunga Olive. Mi tana a Iesu e molo-vanokaira ruka gana duli, kara ka idavano tana vera tabana baa.

² Me tsarivanikaira, “Baa, ma kamu ka ba laba tana vera tagaria, mi tana sauba kamu ka reia kesa na asi ara soria tana kolua na dalena. Ma kamu ka nusikaira, ma kamu ka tudumikaira mai vaniau ieni.

³ Me ti vaga ke veisuakagamu ke kesa, ma kamu ka tsarivania laka ‘Na Taovia e ngaoa.’ Maia sauba ke tamikaira tsaku vanikagamu.”

⁴ E gini laba na omea vaga ia ke gini manatovu na omea e katemainogoa na propete kalina aia e tsaria:

⁵ “Tsari vaganana vanigira na tinoni ni Sion, Kamu reia baa aia nimui taovia tsapakae e maimai.

E molotsunali segenina, me totukae i gotuna na asi daki e dulikolua na dalena.”

⁶ Mi kaira ara ka vano, mara ka naua na omea sui vaga a Iesu e raiginikaira.

⁷ Ara ka adimaia na asi kolu dalena, mara ka tsaboa ka poloqira i gotuna, ma Iesu e dato i gotuna.

⁸ Ma na toga na tinoni ara tsabogotoa na poloqira tana sautu. Migira na dangana ara kavigira na gabana na gai, mara tsaboginia na sautu.

⁹ Migira na toga ara idaida vania a Iesu tana sautu, ma na toga ara tsatsarimai i murina. Migira sui ara tuturiga na gugu dato, mara tsaria, “!Soalokia na Dalena a David! !Ka soadoua aia e labamai tana asana na Taovia! !Ka soalokia God!”

¹⁰ Mi kalina a Iesu e sage i Jerusalem, ma na vera popono ara qururutsau mara veisuaa, “? Laka aseï vaga ngana?”

¹¹ Migira na toga ara maimai kolua a Iesu ara tsaria, “Iani a Iesu aia na propete, e talu i Nasaret tana Galilii.”

A Iesu e Tsiagira na Mane Tsabiri Tania na Vale Tabu

(Marko 11:15-19; Luka 19:45-48; Ioane 2:13-22)

¹² Ma Iesu e sage i laona na Vale Tabu, me tsiarutsumigira i tano igira sui ara tsabiri, migira ara vovoli i laona na Vale Tabu. Me tsoni tsetsekarasigira niqira bela na mane oliqolo, ma niqira pava na manitotu igira ara tsabiri kulukulu.

¹³ Me tsarivanigira, “Ara marenogoa tana Mamare Tabu laka God e tsaria, ‘Na Valequ inau, na vale na nonginongi.’ !Migamu, amu nauginia vaga moa ti na vatulumagira na tukatso!”

¹⁴ Migira na koko ma na tuamatea ara mai i konina a Iesu i laona na Vale Tabu, maia e maurisigira sui.

¹⁵ Migira na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ara gini kore loki sosongo kalina ara reia a Iesu e naugira na omea loki vaga gira, mara rongomigira goto na baka ara viri guu i laona na Vale Tabu mara tsaria, “!Ka soalokia na Dalena a David!”

¹⁶ Migira ara tuu, mara veisuaa a Iesu, “?Laka o tau rongomia igoe na omea vaga ara tsaria na baka girani?”

Ma Iesu e tsaria, “Eo, au rongoimiigira rago. ?Me laka igamu amu tau vati tsokoa moa tana Mamare Tabu na goko vaga iani? ‘Igoe nogo o sasaniigira dou na baka pasa ma na meomeo na tsoniikaeamu.’ ”

¹⁷ Ma Iesu e mololegira tana, me vano i Betani. Me ba totu i tana na bongi popono.

*A Iesu e Vealaginia Kesa na Gai Me Mate
(Marko 11:12-14, 20-24)*

¹⁸ Mi tana matsaraka na dani ngana, ma Iesu e vivisu i Jerusalem, mi sautu e vitoa.

19 Me morosi baa kesa na gai mutsamutsa e tuu ligisana na sautu. Me ba togavia vidana laka ti ke vua. Me tau reia sa vuana i konina, na rauna lee moa. Maia e goko vania na gai me tsaria, “! Igoe na gai, sauba ke utu saikesa vanigo goto ko molovuamu!” Mi kalina tsotsodo nogo ia, ma na gai ia e tavongani mate lee.

20 Migira gana duli ara reia na omea vaga ia, mara gini beke loki, mara veisuaa a Iesu, “?Laka nagua sagata e laba vania na gai ia, te e mate lee tsaku vaga sagata ia?”

21 Ma Iesu e tsaria, “Au tsaria na manana vanigamu: ti vaga kamu tutunina kakai, ma kamu tau goto tobaruka, me sauba kamu tangomana goto na nauana na omea vaga inau au naua vania na gai iani. Me tau laka na omea vaga moa ia. Me sauba goto ti kamu ketsalia na vungavunga garia, ma kamu tsarivania, ‘Ko tavutikae, mo ko ba tsoni segenimu i laona na tasi,’ me sauba nomoa ke laba vaga ia.

22 Ti kamu tutunina manana, me sauba kamu adia nagua sui moa amu nongia i konina God tana nimui nonginongi.”

*Na Torogoko Tana Rongona Gana Mana a Iesu
(Marko 11:27-33; Luka 20:1-8)*

23 Ma Iesu e sage visutugua i laona na Vale Tabu, me sasanigira na tinoni. Migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara mai i konina a Iesu mara veisuaa, “?Laka na mana gua o tamanina igoe, te o gini tangomana na nauana na omea vaga girani? ?Masei e tusuvanigo na mana vaga ia?”

²⁴ Ma Iesu e gokovisu me tsariivaniigira, “Inau goto sauba kau veisuaigamu igamu kesa moa na veisua. Me ti vaga igamu kamu tangoimana na tuguivisuana vaniau, mi tana ti inau kau tsariivaniigamu iava tana au adia na mana au aqosiiginiigira na omea vaga girani.

²⁵ Kamu tsarimai vaniau: “?Laka iava a Ioane e adia na mana gana na lesovitabu? ?I konina God, se i koniqira moa na tinoni lee?”

Mi tana, migira ara tuturiga na vaigokovigi segeniqira mara tsaria, “?Vaga ia, ma nagua sauba ka tsaria igita? Rongona ti vaga igita ka tsaria laka ‘E talu i konina God,’ maia sauba ke tsaria vanigita, ‘?Me ti ke vaga ia, me rongona gua ti igamu amu tau tutunina a Ioane?’

²⁶ Me ti vaga igita ka tsaria laka, ‘E talu moa tana tinoni lee,’ migita a matagunigira goto nagua sauba kara nauvanigita na toga popono girani, rongona igira ara tutunina sui nogo laka a Ioane e kesa na propete.”

²⁷ Mi tana, migira ara tugua moa nina goko a Iesu mara tsaria, “Ami tau goto dona igami.”

Ma Iesu e tsarivanigira, “Baa, me ti e vaga ia, minau goto, tagara kau tau tsarivulagia vanigamu, iava tana e talumai na mana inau au nauginigira na omea vaga girani.

Na Gokolia Tana Ka Rongoqira Ruka Na Baka Ma Ka Tamaqira

²⁸ “?Mi kalina ia, laka nagua amu pada igamu tana rongona na gokolia vaga iani? Kesa dani e totu kesa na mane, me tamanikaira ruka na dalena mane. Maia e baa, me tsarivania na idana

baka, 'Dalequ, i dani eni au ngaoa igoe ko vano mo ko aqo tana uta.'

²⁹ Maia e tsarivania tamana, 'Dou, sauba kau vano.' Maia e tau lelee vano me ke aqo tana uta.

³⁰ Mi muri, ma ka tamaqira e baa me reia kesa goto na dalena, me tsarivanigotoa na omea atsa vaga e tsarivaninogoa na tasina loki. Maia na baka e tsarivania tamana, 'Au sove.' Mi muri, maia na baka e sove e padasavi me tuu, me vano aqo tana uta.

³¹ ?Baa, me laka aseï ka vidaqira kaira na dalena na mane ia, e naua na omea e ngaoa ka tamaqira kara ka naua?"

Migira ara tsaria, "Aia na rukanina baka."

Ma Iesu e tsarivanigira, "Au tsaria na manana vanigamu, laka igira na mane aditakesi ma na rebi sauba kara ida tsotsodo vanigamu igamu, na sage tana Verana God.

³² Rongona kalina a Ioane Batista e mai nogo i konimui, maia e tusuvanigamu na sautu goto kamu muria. Migamu amu sove na tutunina. Migira moa na mane aditakesi ma na rebi, igira ara tutunina rago, mara olia niqira sasaga. Migamu, atsa moa ti amu reigira na mane aditakesi ma na rebi ara pilotoba nogo, migamu amu tau goto olia nimui sasaga, ma kamu tutunina.

Na Gokolia Tana Rongoqira Na Mane Ara Reitutugu Uta

(Marko 12:1-12; Luka 20:9-19)

³³ "Ma kamu rongomi vatavia e kesa goto na gokolia. Kesa dani me totu kesa na mane e tamanina kesa nina uta loki. Maia e baa, me tsukaa kesa na itai i laona nina uta, gana kara

aqosiginia na uaeni na vuana. Me barapolia, me tsaia na qilu gana na gotsana na vuana na itai, me ke lia na uaeni. Me logoa na kusudato, gana na togotoga. Mi muri, ma na tamanina na uta e tuu, me molovanigira visana na mane kara gini aqo, ma kara reitutugu vania nina uta. Maia e aligiri, me vano totu oka kesa tana vera ao.

³⁴ Mi kalina e tsau tana tagu na raranga na uta, maia na mane tamanina na uta e molovanogira visana nina maneaqo kara ba laba i koniqira igira ara reitutugu vania nina uta, ma kara adia i koniqira gana tuva na tamanina na uta.

³⁵ Mi kalina ara mailaba igira nina maneaqo na tamanina na uta, migira na reitutugu uta ara tuu, mara tangoligira, mara ramitsia kesa, mara labumatesia kesa, mara taigotoa kesa.

³⁶ Ma na tamanina na uta e molovanogira visana tavosi goto nina maneaqo, mara danga liusia tana idana. Migira na reitutugu uta ara nauvanigira vaga moa ara naua vanigira nogo igira ara mai ida.

³⁷ Mi tana susuina tsotsodo, maia na tamanina na uta e molovanoa na dalena segeni nogo ia, me padavaganana i tobana, 'Aia na dalequ segeni nogo inau, me sauba e tau utu igira kara kukuni tania.'

³⁸ Mi kalina igira na reitutugu uta ara reia baa na dalena segeni nogo na tamanina na uta e maimai, migira ara vaigokovigi segeniqira mara tsaria, '!Ida gita, ma ka labumatesia, ma ka tamanina igita nina omea sui!'

³⁹ Mi tana igira ara tuu, mara tangolia na dalena na tamanina na uta, mara surukeliligia

tania na uta, mara labumatesia.”

40 Mi tana, ma Iesu e veisuagira igira ara rongomia na gokolia ia, “?Mi kalina na tamanina manana na uta ke labamai, ma nagua sauba ke naua vanigira igira ara reitutugu vania nina uta?”

41 Migira ara gokovisu mara tsaria, “Sauba nomoa ke labumatesigira na tinoni seko vaga gira. E utu ke tagara. Me ke tuu, me ke tusuvanigira visana tinoni segeni kara reitutugu vania nina uta. Migira sauba kara tusudou vania gana tuva na vuana nina uta tana tagu na raranga.”

42 Ma Iesu e tsarivanigira, “?Megua, laka igamu amu tau vati tsokoa moa na omea ara marea tana Mamare Tabu mara tsarivaganana?

‘Aia na vatu igira na mane ara logovale ara tsoniligilea, vaga na omea tagara sa rongona,

maia tsotsodo nogo na vatu ia, e lia na vatu tamani rongona pukuga baa vanigira sui.

!Aia nogo na Taovia e naua te e gini laba vaga ia, me gini dou sosongo vanigita na reiana!’ ”

43 Ma Iesu e paboa nina goko vaniigira me tsaria, “Inau au tsariivaniigamu laka God sauba ke adiiligia na Verana taniigamu, me ke tusua vaniigira igira na tinoni ara dona kara gini aqo dou, me ke gini laba na vuana dou vaga nogo God e gaoa.”

44 Me tsariigotoa vanigira, “Me ti vaga ke kesa ke tubulagi konina na vatu ia, me sauba ke puka, me ke taquru. Me ti vaga na vatu ia ke puka me

ke kobia ke kesa, me sauba aia ke rapa saikesa vaga na tsaa.”*

⁴⁵ Mi kalina igira na taovia na lotu ma na Parisii ara rongomigira nina gokolia a Iesu, mara padagadovia laka na gokolia sui gira ara kalegira nogo igira.

⁴⁶ Mi tana igira ara tovoa laka kara tangolia a Iesu. Mara mataiguniigira moa na toga, rongona igira sui ara tutunina sosongo nogo laka a Iesu aia nogo na propete manana.

22

Na Gokolia Tana Rongona Na Kavomutsa na Tauga

(Luka 14:15-24)

¹ Ma Iesu e gini aqo tugua na gokolia na gini goko vaniaqira na toga.

² Me tsaria, “Na Verana God i baragata, e vaga moa kesa na taovia loki e vangaraua kesa na kavomutsa, rongona e tauga kesa na dalena mane.

³ Mi kalina aia e vangaraugira sui nogo pipi na omea, maia e molovanogira nina maneaqo kara baa, ma kara soamaigira igira sui aia e viligira nogo kara mai na totogoro tana kavomutsa. Migira sui ara sove na mai.

⁴ Maia e tuu, me molovanogira tugua visana tavosi goto nina maneaqo, me tsarivanigira, ‘Igamu goto kamu baa, ma kamu tsarivanigira igira au vailivugira nogo, laka au manogatigira nogo na vangana sui na kavomutsa. Ara mate

* **21:44 21:44** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 44.

na buluka loki, migira goto na dalena buluka paquru au vaturi manogatinogoa vania na kavomutsa. Ara manoga nogo na omea sui. !Me dou ti kamu mai sanga na totogoro tana kavomutsa na tauga!’

⁵ Migira aia e vailivugira nogo laka kara mai na totogoro, ara sove saikesa na rorongu, mara gini boe moa niqira omea tavosi. Kesa e vano rago tana nina uta. Kesa segeni e vano tana nina vale na tsabiri.

⁶ Me visana ara tuu, mara tangoligira nina maneaqo na taovia loki, mara ramitsigira mara labumatesigira.

⁷ “Ma na taovia loki e gini kore loki sosongo, me moloivanoigira nina mane vaumate kara baa ma kara labuimateisigira sui igira ara matesigira nina maneaqo, ma kara tungia na veraiqira.

⁸ Mi muri maia e tuu, me soaigira visana tavosi goto nina maneaqo, me tsariivagainana vanigira, ‘Niqu kavomutsa na tauga e manoga sui nogo, migira na tinoni au vailivugira nogo tana idana, e tau ulagaqira na mai.

⁹ Mi kalina eni, igamu kamu liu bamai i levugana na sautu loki, ma kamu raimaigira moa pipi sui tinoni amu tsodogira, ma kara mai sui tana kavomutsa.’

¹⁰ Mara vano igira nina maneaqo na taovia loki, mara liu bamai tana sautu loki, mara adimaigira sui igira ara tsodogira, atsa moa na sekona ma na douna. Mara gini kapi na tinoni i laona na vale na mutsa na tauga.

¹¹ “Ma na taovia loki e sage i laona na vale, rongona ke reigira igira ara mai na totogoro.

Maia e reia kesa na tinoni i laoqira e tagara gana inilau na kavomutsa na tauga i konina.

¹² Ma na taovia loki e veisuaa na mane ia, ‘? Kulaqu, egua te o mai sage ieni, me tagara gamu inilau na kavomutsa na tauga i konimu?’ Ma na mane ia e mui lee.

¹³ Ma na taovia loki e tsaria vanigira nina maneao, ‘Kamu soria na limana ma na tuana na mane iani, ma kamu tsonitsunaa tana rodo i tano. Mi tana aia sauba ke ngangai me ke varaqe livona.’ ”

¹⁴ Ma Iesu e suilavaginia na gokolia vaga iani, me tsaria, “Eo, God aia e soagira na dangana, mara tsaurae lee moa igira ara tami na muriana nina sosoa.”

*Na Torogoko Tana Rongona Na Voli Takesi
(Marko 12:13-17; Luka 20:20-26)*

¹⁵ Migira na Parisii ara tuu, mara vano. Mara vorosai gokona kara naua kesa na omea me ke gini sogo a Iesu i laona niqira taviti.

¹⁶ Te ara tuu, mara molovanogira visana gaqira duli segeni nogo igira, kolugira goto visana nina tinoni a Herod, kara ba laba i konina a Iesu. Mi kalina igira ara ba laba nogo i konina ia, mara tsarivania, “Tarai, igami ami dona nogo laka igoe o goko mana pipi kalina, mo saumakalia vanigira na tinoni na sautu vaga nogo God e kilia kara muria. Mo tau goto gini boe nagua ara pada igira na tinoni. Me atsa moa vanigo ti na tinoni loki se na tinoni lee moa.

¹⁷ Me vaga ia, mami nongigo ko tsarimaia vanigami nagua o pada igoe. ?Laka e dou igita

na Tsiu ka voli takesi vania na Sesar ni Roma, se tagara?"

¹⁸ Ma Iesu e dona baa nogo laka igira ara valoa moa, te aia e tsaria vanigira, "Na vanga malapalu igamu! ?Matena gua ti amu ngaoa na tovoleaqu vaga ia?"

¹⁹ Kamu sauvulagimaia vaniau kesa na qolo vaga amu gini voli takesi."

²⁰ Mara tusuvulagi vania kesa na qolo, maia e veisuagira, "Laka ase i na nununa ma na soana e totu tana qolo iani?"

²¹ Mara tsaria, "Nina nogo na Sesar."

Ma Iesu e tsarivanigira, "Me ti e vaga ia, me dou ti kamu tusuvania na Sesar nina omea na Sesar, ma kamu tusuvania God nina omea God."

²² Mi kalina igira ara rongomi vaganana ia, mara gini beke sosongo. Mara tuu, mara vano tania moa.

Na Torogoko Tana Rongona Na Maurivisu Tania na Mate

(Marko 12:18-27; Luka 20:27-40)

²³ Mi tana dani nogo ia, mara maiilaba i konina a Iesu visana na Sadusii, igira nogo niqira goko ara tsaria laka e utu igira na tinoni ara mate nogo kara maurivisitugua tania na mate.

²⁴ Mara mai mara tsaria, "Tarai, tana nina goko a Moses aia e tsaria laka ti vaga ke mate kesa na mane tauga, maia e tau tamani dalena, ma nina aqo na tasina mane nogo na mane e mate, ke taugaa na daki aia na kulana segeni e mate tania, rongona kara ka gini tamani baka i muri, me ke gini lia vaga nogo ti na dalena aia na mane e mate.

25 Me kesa dani, mara tu totu ara tu vitu na mane tamatasi. Maia na mane ida e tauga, me mate, me tau tamani dalena. Ma na tinamatena e totuvisu vania na rukanina tasina.

26 Ma na rukanina mane e taugaa na tinamate, maia e mate tanigotoa na daki ia. Ma na omea vaga ia e laba vanigotoa na tolunina mane. Me babaa vaga, me kesa moa na daki ara tu tauga suia tugira tu vitu na tamatasi.

27 Mi tana susuina, me mate goto na daki ia.

28 ?Baa, mi tana dani tana igira ara mate nogo kara maurivisutugua, me sauba ase i tu vidaqira na mane tugira ke lia na tauna manana na daki ia? !Rongona tugira sui vitu na tamatasi ara tu tauga kolua moa na daki ia!”

29 Ma Iesu e gokovisu vanigira me tsaria, “! Igamu amu sasi sosongo! Mamu tau pada-gadovia na omea ara marea tana Mamare Tabu, mamu tau goto donaginia na susuligana God.

30 Kalina igira ara mate kara maurivisu, me sauba kara lia vaga nogo na angelo ni baragata, me sauba kara tau goto dona na vaitaugagi na tinoni.

31 ?Eo, mi tana rongona na maurivisuaqira igira ara mate nogo, laka igamu amu tau vati tsokoa moa na omea God e tsaria vanigamu tana Mamare Tabu?

32 I tana aia e tsaria, ‘Inau nina God a Abraham, nina God a Isaak, ma nina God a Jakob.’ God, aia niqira God igira ara mauri, me tau niqira God igira ara mate.”

33 Mi kalina igira na toga ara rongomi vaganana ia, mara gini beke na omea vaga e

sasaniginigira a Iesu.

*Na Ketsa Loki Putsikae
(Marko 12:28-34; Luka 10:25-28)*

³⁴ Kalina igira na Parisii ara rongomia laka nina goko a Iesu e naua mara gini mui lee igira na Sadusii, migira ara tuu, mara saikolumai i konina a Iesu.

³⁵ Me kesa vidaqira, aia na tarai na Ketsa, e ngaoa laka ke tovolea a Iesu, te e tuu me veisuaa,

³⁶ “?Tarai, laka na ketsa gua e loki putsikae baa i laoqira na ketsa sui?”

³⁷ Ma Iesu e gokovisu me tsarivania, “Ko galuvea na Taovia nimu God tana tobamu popono, mi tana tidaomu popono, mi tana papadamu sui.

³⁸ Aia nogoria na ketsa e loki putsikae, me ida tsotsodo vanigira sui.

³⁹ Ma na rukanina ketsa e loki atsa kolugotoa aia: ‘Mo ko galuvegira na kulamu vaga igoe o galuve segenimu.’

⁴⁰ Igira popono nina Ketsa a Moses ma niqira sasani na propete, ara vataragi sui moa ka koniqira ruka na ketsa kaira.”

*Na Torogoko Tana Rongona na Mesia
(Marko 12:35-37; Luka 20:41-44)*

⁴¹ Mi kalina ara totu saisai visana na Parisii, ma Iesu e veisuagira,

⁴² “?Nagua amu pada igamu tana rongona na Mesia? ?Laka na kukuana ase i aia?”

Mara tsaria, “Aia na kukuana a David.”

⁴³ Ma Iesu e veisuagira goto, “?Me ti e vaga ia, megua ti na Tarunga Tabu e mararasia tobana a David, maia e soaginigotoa gana Taovia? Ma

David segenina nogo e tsaria na tsaqina goko vaga iani tana papi na Linge Tabu:

⁴⁴ 'Na Taovia e tsarivania niq'u Taovia:

Ko totu ieni tana madoaqu,
poi tsau kalina kau livugira sui gamu gala i
vavana tuamu,
ma kara tseka vanigo.'

⁴⁵ ?Me ti vaga tana tsaqina na Linge Tabu iani, a David e soagininogoa na Mesia laka aia gana Taovia, me koegua vaga na Mesia ti ke lia goto na kukuana a David?"

⁴⁶ Mi tana e tagara goto kesa vidaqira ke tangomana na tuguvisu vaniana nina goko a Iesu. Me tuu tana dani ia me baa, me tagara goto kesa vidaqira ke malagai na torogoko i konina a Iesu.

23

A Iesu e Parovatavigira na Tinoni Tana Rongona Niqira Sasani na Tarai na Ketsa ma na Parisii (Marko 12:38-39; Luka 11:43, 46; 20:45-46)

¹ Ma Iesu e goko babaa moa vanigira na toga migira goto gana duli, me tsarivanigira,

² "Iqira na tarai na Ketsa ma na Parisii, niqira aqo nogo kara vuresi makalia vanigamu tana rongogira nina ketsa a Moses.

³ Me vaga ia, migamu nimui aqo kamu rongomangaqira rago, ma kamu muria pipi na omea ara tsarivanigamu na nauana. Ma kamu laka moa na reinunu i koniqira, rongona iqira ara tau lelee goto muridoua na aqona na omea ara ketsaligamu na nauana.

⁴ Ara molokaea tana kokoveqira na tinoni na kalagai mamava sosongo, e utu na kalagaiiana. Migira segeniqira mara tau lelee goto sanga na peleginiana na kakauqira.

⁵ Tana omea sui ara naua, ara ngaoa moa laka na tinoni kara reiginigira. !Eo, kamu reigira baa! Ara soria i lovaqira mi limaqira na pepa tana ara marea na tsaqina na gokona na Mamare Tabu i konina. !Ma kamu reigotoa na tsatsamuna katsi na poloqira, tana ara sauvulagiginia laka igira nina tinoni tabu God!

⁶ Ara lave sailaginia moa na sasaqira dou tana kavomutsa, mara vilia moa na nauna e totu pala ida tana valelotu.

⁷ Ara kilia moa na tinoni kara kukuni tanigira, kalina ara laba tana nauna tana ara dona na labasai na tinoni, ma kara soaginigira 'Tarai'.

⁸ Migamu, kamu laka tami kara soaginigamu 'Tarai', rongona igamu amu tamatasi sui moa, mamu tamanina kesa lelee moa nimui Tarai.

⁹ Ma kamu laka goto na soaginiana ke kesa tinoni i lao eni na tamamui, rongona amu tamanina e kesa moa na Tamamui i baragata.

¹⁰ Me tau saikesa goto ulagana kara soaginigamu na 'Ida', rongona e kesa moa gamui ida, aia nogoria na Mesia.

¹¹ Aia na lokina tsapakae baa i laomui igamu, nina aqo ke lia mala nimui maneaqo moa.

¹² Masei ti vaga ke molokae segenina, sauba God ke molotsunalia. Masei ti vaga ke molotsuna segenina, sauba God ke molokaea.

A Iesu e Taimataqira na Parisii Ma na Tarai na

Ketsa Tana Rongona Niqira Malapalu

(Marko 12:40; Luka 11:39-42, 44, 52; 20:47)

¹³ “!Sauba ke seko sosongo rago vanigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu ravekakaia na banina na Verana God i gotu, kara gini tau sage igira na tinoni. Migamu segenimui goto amu sove na sage i laona. Mamu tongokapusi vanigira goto igira ara ngaoa kara sage baa i tana.

¹⁴ “!Sauba ke seko sosongo vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu peqogira na daki tinamate, mamu laugotoa na valeqira. !Eo, mi muri mamu baa mamu gini malapalu na nongiinongi katsi! !Igamu nogoria, sauba ke mamava sosongo baa na pede ke gadoviigamu!*

¹⁵ “!Sauba ke seko sosongo vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu liu pipi nauna moa i tasi mi longa, ke gini managamui na raqana kesa tinoni ke sage tana nimui lotu. !Mi kalina amu tangomana me sage ia tana lotu, migamu amu raqasasilia ia, tsau aia e seko ruka kalina liusigamu igamu, me ulagana moa ke vano tana rota e vo sui!

¹⁶ “!Sauba ke seko sosongo rago vaniigamu, igamu na tarai matakoko! Tana nimui sasani igamu amu tsariivagainana, ‘Ti vaga kesa ke gini vatsa tana asana na Vale Tabu, me tau ngolia aia na manaliana na omea e gini vatsa. Me ti vaga kesa ke gini vatsa tana asana na qolomila e totu i

* **23:14 23:14** Visana tana mamare tavosi ara tau moloa na buto 14.

laona na Vale Tabu, maia e ngolia na manaliana na omea e vekea.'

¹⁷ !Migamu na koko bule manana! ?Ma nagua e loki baa? ?Na qolomila, se na Vale Tabu i tana e totu na qolomila te e gini tabu na qolo?

¹⁸ Migamu amu gini sasani tinoni goto laka 'Ti vaga kesa ke gini vatsa na belatabu, me tau ngolia aia na manaliana na omea e gini vatsa. Me ti vaga kesa ke gini vatsa na omea ara gini vangalaka tana belatabu, maia e ngolia na manaliana na omea e gini veke.'

¹⁹ !E koko koegua sagata na matamui igamu! ? Laka nagua e loki baa? ?Na omea ara gini sausau tana belatabu, se na belatabu i tana ara totu na sausau te ara gini tabu?

²⁰ Ia nogoria, ti vaga na tinoni e gini vatsa na belatabu, me gini vatsa goto na omea sui ara totu i kelana na belatabu.

²¹ Mi kalina aia e gini vatsa na Vale Tabu, maia e gini vatsa vanigotoa God rongona aia e totu i tana.

²² Mi kalina kesa e gini vatsa na baragata, maia e gini vatsa nina sasana na totu God, me kalegotoa God, rongona aia e totukae i tana.

²³ " !Sauba ke seko sosongo nomoa vanigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu sauragoa vania God na sangavulunina turina pipi na omea tetelo amu tamanina, tsau tana omea tetelo lee vaga na rokete ma na gotso. Mamu tau gini boe na muriana na omea pukuga tana Ketsa, vaga na pedegoto, ma na galuve vanigira na tinoni tavosi, ma na goko mana. Igira nogoria na omea nimui

aqo kamu naua pipi kalina, ma kamu laka moa na mololeana na nauana na omea tavosi goto.

²⁴ !Igamu na tagao matakoko! !Amu tsikiligi-ragoa na lango tania nimui tseu na inu, mamu konomidolua na kamelo popono!

²⁵ “!Sauba ke seko sosongo vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu vulimaleragoa i taba nimui tseu na inu, ma nimui popo na mutsa, mi laona amu dangaliginia pipi vata na susugu ma na gese.

²⁶ !E koko nomoa na matamui igamu na Parisii! !Kamu malesitalua na omea e totu i laona nimui tseu ma nimui popo, me sauba kara male goto i taba!

²⁷ “!Sauba ke seko sosongo rago vaniigamu, igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu vaga na vatulumaqira na tinoni mate ara mareginia na poke i taba, me rereidou, mi laona ara danga na suliqira ma na mabuluqira na tinoni mate.

²⁸ Migamu amu vaga saikesa goto nogoria. Amu rerei vaga na tinoni dou i mataqira na tinoni, mi laona na tobamui e dangaligamu na malapalu ma na sasaga seko.

A Iesu e Katevanigira na Kede Sauba Ke Gadovigira

(Luka 11:47-51)

²⁹ “!Sauba ke seko sosongo vaniigamu igamu na tarai na Ketsa ma na Parisii! !Na vanga malapalu igamu! Amu aragodougira rago na qiluqira na propete, mamu inilaudougira na qiluqira na tinoni dou ni sau.

³⁰ Mamu tsaria laka ti igamu kamu mauri i sau kalina igira na mumuamui ara labumatesigira na propete gira, me utu saikesa igamu kamu sanga na labuaqira.

³¹ !Me vaga ia, migamu amu katevulagi segenimui nogo laka igamu nogo na kukuaqira na tinoni ara labumatesigira na propete i sau!

³² !Baa gamu, ma kamu suilavaginia na omea ara idagana vanigamu igira na mumuamui ni sau!

³³ !Na muata igamu, ma na dalena muata! ? Laka sauba kamu tsogo koegua tania na kede e pitugamu tana rota e vo sui?

³⁴ Minau au tsarivanigamu: sauba kau molo-maigira vanigamu rago na propete, ma na mane sasaga, ma na tarai. Me sauba igamu kamu tuu, ma kamu labumatesigira visana vidaqira. Visana kamu pogagira tana gai ulutaligu, me visana kamu ramitsigira tana vale lotu, ma kamu tsialigigira babaa pipi tana vera ma na vera.

³⁵ Eo, me sauba ke gado i konimui igamu na kede matena na gabuqira pipi tinoni dou sui ara labumatesigira, tuu konina a Abel na mane dou sosongo, me ke tsau baa tana mateana a Sakaria, na dalena a Berakia, aia igamu amu labumatesia ka levugaqira na Vale Tabu ma na bela na mani kodoputsa.

³⁶ !Au tsaria na manana vanigamu: na kedena popono na labumatesiaqira igira, sauba ke gado saikesa nogo i konimui igamu na tinoni ni dani eni!

A Iesu e Galuve Sosongolia Na Vera ni

*Jerusalem**(Luka 13:34-35)*

³⁷ “!Jerusalem, Jerusalem! !Igira na tinoni i laomu ara labumatesigira na propete, mara taimatesigira nina mane adigoko aia God e molomaigira vanigo! !Danga nogo kalina au ngaoa laka kau adisaigira nimu tinoni, vaga moa na kudo kalina aia e sarosaigira na dalena tetelo i vavana na rapona, migoe o tau saikesa tamivaniau!

³⁸ Eo, me vaga ia, ma nimu Vale Tabu sauba ke totu mangu lee.

³⁹ Minau au tsarimakalia vanigo, laka e tuu kalina eni me ke baa, sauba ko tau nogo reilakaqu, poi ke tsaumai tana dani igira na tinoni i laomu kara tsaria na goko vaga iani tana rongoqu, ‘!God ke soadoua aia e mai tana asana na Taovia!’ ”

24*A Iesu e Katevulagia Laka Sauba Ke Taveo na Vale Tabu**(Marko 13:1-2; Luka 21:5-6)*

¹ Ma Iesu e tuu, me rutsuligi tania na Vale Tabu. Migira gana duli ara mai i konina, mara gini goko vania tana rongona laka e dou sosongo na rereina na Vale Tabu ia.

² Ma Iesu e tsaria, “Eo e mana, igamu amu reia laka e dou rago na rereiqira na vale girani. Minau au tsaria vanigamu: sauba moa ke laba na tagu i tana sauba ke tau lelee goto totuvisu ke kesa na vatuna tana sasana. Sauba kara vuipukaligira sui lakalaka.”

*Na Rota Loki Sauba Ke Gadovigira
(Marko 13:3-13; Luka 21:7-19)*

³ Mi kalina a Iesu e totu tana Vungavunga na Olive, migira gana duli ara mai dodo i konina, mara veisuaa, “Taovia, ko tsarivanigami laka kengisa sauba kara laba na omea vaga gira. ? Ma na padapada gua sauba ke laba, tana igami kami donaginia laka e labamai nogo na tagu na visumaiamu igoe, ma na susuina na dani?”

⁴ Ma Iesu e tsaria, “Kamu parovata dou, kara tau perogamu lee ke visana.

⁵ Rongona na tinoni danga sauba kara gini tuu moa tana asaqu inau, ma kara perogira na tinoni, ma kara tsari segeniqira laka igira nogoria na Mesia. Ma kara raqa sasiliginigira danga na tinoni.

⁶ Me sauba kamu rongomigotoa na kukutuna na vailabu loki tana vera varangi, ma na turupatuna na vailabugi goto tana vera ao. Migamu, kamu laka moa na gini matagu. Na omea vaga girani, niqira aqo nomoa ti kara laba. Me tau nomoa na papadana manana laka e laba nogo na susuina na dani.

⁷ Tana tagu vaga ia, sauba na vera loki sui kara vailabugi. Ke tuu kesa na taovia loki, me ke vailabugi kolua kesa segeni. Me ke liu goto na uvirau, me ke kasi loki na vuluge pipi nauna.

⁸ Na omea sui vaga gira, ara vaga moa na vatsangisavi e vatsangia na daki tana idana na vasusu.

⁹ “Migamu, sauba kara tangoliigamu, ma kara rotasigamu, ma kara matesigamu. Migira na

tinoni sui pipi tana vera, sauba kara reisavigamu matena amu muria niqu goko inau.

¹⁰ Tana tagu vaga goto ia, sauba na dangana kara pukavisu lee tania niqira tutuni. Ma kara vaireisavigi, ma kara vaitsonigi tana limaqira gaqira gala.

¹¹ Me sauba kara tuu danga na propete peropero, ma kara perogira na tinoni danga.

¹² Tana rongona nogo na omea seko vaga gira, ti sauba ke gini bisi lee visu niqira vaigaluvegi danga na tinoni.

¹³ Masei moa ti ke tukakai tana nina tutuni, poi ke tsau tana susuina, aia moa sauba ke mauri saliu.

¹⁴ Ma na Turupatu Dou iani tana rongona na Verana God, sauba kara gini turupatuna pipi tana nauna sui polia na barangengo, rongona ti igira na tinoni sui kara rongomiginia. Mi muri moa ti ke labamai na susuina na dani.

*Na Omea Seko Loki Liuliu Baa Sauba Ke Laba
(Marko 13:14-23; Luka 21:20-24)*

¹⁵ “Sauba kamu reia na ‘Omea Seko Loki Liuliu Baa’ vaga e katemainogoa a Daniel na propete i sau. Me sauba kara turuvaginia aia i laona na Vale Tabu.” !Masei ti ke tsokoa na mamare iani, ma nina aqo ke padagadovidoua nagua na rongona!

¹⁶ “Mi tana dani vaga ia, migira na tinoni ara totu tana Judea, niqira aqo kara tsogovano tana vungavunga.

¹⁷ Me ti vaga ke kesa ke totu moa i tano, me ke laka goto na sagevisu i valena ma na binaboliana nina omea levo.

18 Ma na tinoni ti vaga ke totu tana nina uta, me ke laka goto na visu na adiana na polona i valena.

19 !Sauba ke seko sosongo rago tana dani vaga ia, vanigira na daki ara tiana, migira ara tamani baka tetelo!

20 E dou kamu nongia God rongona na tagu na tsogo vaga ia ke tau gado tana tagu na bisi, se tana dani na Sabat.

21 Rongona na rota ke gado tana tagu ia, sauba ke seko liuliu baa, liusigira sui pipi na rota ara laba nogo tuu tana tuturigana na barangengo, me tsaumai i dani eni. Me utu goto ke laba tugua sa dani na omea seko loki vaga ia.

22 God e kukurisigira nogo na danina na tagu seko vaga ia. Me ti vaga God ke tau nomoa kukurisigira, me sauba ke tagara lelee sa dalena tinoni ke pipidi. Ma na rongona moa God e padagira nina tinoni vivili nogo ia, ti aia ke gini kukurisigira na danina na tagu seko vaga ia.

23 “Me ti vaga kamu rongomia ke kesa ke tsarivanigamu, ‘!Kamu reia! !Iani nogo na Mesia!’ se ke tsaria, ‘!Aia nogoria i tana!’, migamu, kamu laka saikesa na tutunina.

24 Rongona sauba kara danga na Mesia peropero ma na propete peropero kara tuu, ma kara aqosigira na valatsatsa loki ma na omea ganataga, gana na mani peroginiaqira goto igira nina tinoni vivili God, ti ke tau utu.

25 !Kamu parovata dou! Inau au katevulagi idanogoa vanigamu na omea sui girani ti ke labamai na taguna.

26 “Se, ti vaga igira na tinoni kara tsari-

vanigamu, '!Reia, aia e totu tana legai mangu!', migamu, kamu laka na baa na reiana i tana. Se ti vaga kara tsarigotoa, '!Reia, aia e taopoi ieni!', ma kamu laka goto na tutunina.

²⁷ Rongona na visumaiaqu inau na Dalena Tinoni, sauba ke labamaka dou vanigira na tinoni sui, vaga nogo na angaanga e mararasia na masaoka popono tuu kesa tabana me tsau baa tabana.

²⁸ "Miava moa tana ke totu na kubuna na tinoni mate, i tana goto sauba kara saikolu na manusata.

*Na Visumaiana na Dalena Tinoni
(Marko 13:24-27; Luka 21:25-28)*

²⁹ "Me ke tau moa oka i murina na dani seko loki vaga ia, me sauba ke rodo na aso, me ke tau goto maka na vula, ma kara puka na veitugu talu i gotu. Ma na omea susuliga sui ni gotu sauba kara pitsa tania na sasaqira.

³⁰ Mi tana, ma na papadana na Dalena Tinoni sauba ke labavulagia i gotu tana parako. Migira sui na tinoni i barangengo sauba kara kanga loki kalina kara reia na Dalena Tinoni ke mai tana parako i gotu, tana susuligana ma na mararana loki.

³¹ Sauba ke tangiloki na tavuli, maia ke mologira nina angelo kara baa tana vati na tsukena na barangengo, ma kara adisaimaigira sui nina tinoni vivili God, ke tuu kesa tabana na barangengo, me ke tsau baa kesa tabana.

*Na Gokolia Tana Rongona Na Gai Mutsamutsa
(Marko 13:28-31; Luka 21:29-33)*

³² “Eo, me dou ti kamu adisasani i koniqira na gai mutsamutsa. Kalina amu reigira na gai mutsamutsa ara tuturiga na dumu, migamu amu donaginia laka e varangi nogo ke laba na tagu na papara.

³³ Me vaga goto nogoria, ti kalina kamu reigira kara laba na omea sui vaga gira, mi tana nogo sauba kamu donaginia laka e varavara nogo ke laba na taguna, me varangi nogo ke tuturiga.

³⁴ Inau au tsaria na manana vanigamu, laka na omea sui vaga girani, sauba kara laba ida talu nogo ti kara mate igira sui na tinoni ara mamauri moa i dani eni.

³⁵ Na baragata ma na barangengo sauba kara ka nangaligi lee. Ma niqu goko inau, e utu saikesa kara nangaligi.

Tagara Kesa Ke Donaginia Kengisa Ke Visumai na Dalena Tinoni

(Marko 13:32-37; Luka 17:26-30, 34-36)

³⁶ “Tagara ke kesa ke donaginia kengisa ke laba na danina ma na taguna, atsa moa ti igira na angelo i gotu, tagara goto. Minau na Dalena, tagara goto. Aia segeni moa na Tamaqu e donaginia.

³⁷ Ma na visumaiaku inau na Dalena Tinoni, sauba ke vaga saikesa nogo na omea e laba tana taguna a Noa i sau.

³⁸ Kalina e tau vati tave moa na obo loki, migira sui na tinoni ara totu matengana moa na mutsa ma na inu, ma na vaitaugagi na mane ma na daki, me tsau baa tsotsodo tana dani a Noa e sage i laona na vaka.

³⁹ Migira ara tau moa reigadovia laka nagua e laba, poi tsau kalina e tave na obo loki, me luvusigira sui lakalaka. Aia saikesa nogoria na omea vaga ia, sauba ke laba kalina inau na Dalena Tinoni kau visumaitugua.

⁴⁰ Mi tana dani nogo ia, ti vaga kara ka ruka na mane kara ka aqosai tana uta, me kesa sauba kara adiligia, me ke kesa ke totuvisu.

⁴¹ Me ti vaga kara ka ruka na daki kara ka gola ka gaqira, me kesa sauba kara adiligia, me ke kesa sauba ke totuvisu.

⁴² “Ke reigamudou. Rongona igamu amu tau donaginia na dani gua tana nimui Taovia sauba kau visumai.

⁴³ Me vaga goto ti kesa na tamanina na vale, maia ke donaginia na tagu tana sauba ke mai kesa na mane komi. Maia sauba nomoa e utu ke maturu. Ke totu mamata saviliu moa, me ke pipitu. Me sauba ke tau tamivania na mane komi ke ratsia na valena.

⁴⁴ Aia nogoria na rongona ti nimui aqo igamu kamu mamata, ma kamu parovata sailagi. Rongona na Dalena Tinoni sauba ke visumai tana tagu tsotsodo igamu kamu tau pitua.

*Na Maneaqo Dou ma na Maneaqo Seko
(Luka 12:41-48)*

⁴⁵ “?Laka ase i aia na maneaqo madodo me rongomangana dou gana taovia, me sasaga tana nina aqo sui? Aia nogo na maneaqo vaga ia, gana taovia e norua, me molovania ke reitutugua na valena, me ke tuvari gaqira mutsa na maneaqo tavosi tana tagu na mutsa.

⁴⁶ !Eo, sauba ke dou sosongo vania na maneaqo dou vaga ia, ti kalina gana taovia ke visumai me ke reia laka aia e naudoua nina aqo!

⁴⁷ Manana, inau au tsarivanigamu, laka gana taovia sauba ke tuu, me ke molovania ke reitu-tugugira pipi nina omea sui.

⁴⁸ Me ti vaga na mane ia na maneaqo seko, me sauba ke pada segenia moa i tobana laka gana taovia ke oka sosongo ti ke visumai.

⁴⁹ Maia ke tuturiga na labuaqira gana aqokolu, ma na mutsa ma na inu koluqira igira ara dona na inu bule.

⁵⁰ Maia gana taovia na maneaqo ia, sauba ke labavisumai tana dani nina maneaqo ke tau padaa na pituana, mi tana tagu ke tau donaginia.

⁵¹ Ma gana taovia sauba ke kedekakaia, me ke tsonia ke baa kolugira na tinoni vanga malapalu. Mi tana aia sauba ke ngangai me ke varaqe livona.

25

Na Gokolia Tana Rongoqira Ara Sangavulu na Baka Daki

¹ “Mi kalina ke tsaumai tana dani vaga ia, ma na Verana God sauba ke vaga iani: ara tu sangavulu na baka daki ara tu adia tu niqira laeti. Mara tu aligiri na vano na valaleana na mane tauga vaolu.

² Ara tu tsege na baka daki ara tu bubulega, mara tu tsege ara tu sasaga.

³ Tugira tsege na bubulegana ara tu adiragoa tu niqira laeti, mara tu tau padaa na adikoluana na oela.

⁴ Mi tugira na sasagana ara tu adia tu niqira laeti, mara tu vangarau kolugotoa tu niqira oela.

⁵ Me putsi nogo nina tagu na laba aia na mane tauga vaolu, me tau moa vati laba. Mi tugira na baka daki ara tu kolae na pipitu, me varivari tu mataqira, mara tu tavongani maturu.

⁶ “Mi tana levugata, te e guu loki kesa me tsaria, ‘!Aia! !E labamai nogo na mane tauga vaolu! !Mai tsaku, ma kamu tu ba valalea!’

⁷ Mi tugira sui na sangavulu na baka daki ara tu mamata, mara tu novoragi na virukaeana tu niqira laeti.

⁸ Mi tugira na bubulegana ara tu tsaria vanitugira na sasagana, ‘Kamu tu vanitugami na oela. E varangi kara kora tu nimami laeti tugami.’

⁹ Mi tugira na sasagana ara tu tsaria, ‘!Tagara saikesa! Na oela e tau tugu tugita sui. Kamu tu vano tana vale na tsabiri, ma kamu tu volia tu nimui segeni.’

¹⁰ Mi tugira na bubulegana ara tu aligiri na vano na voliana tu niqira oela. Mi kalina ara tu tavamuri tugira, ma na mane tauga vaolu e laba. Mi tugira na baka daki, igira e manoga nogo tu niqira oela, ara tu tsarimurina sage na mane tauga vaolu tana vale na kavomutsa. Ma na matsapa e vongo.

¹¹ “Me tau oka i muri, mara tu labavisumai tugira na baka daki ara tu vano na voliana tu niqira oela. Mara tu reia e vongo na matsapa, mara tu soaa, ‘!Taovia, Taovia! !Sangavi vanitugami na vale!’

¹² Ma na mane tauga vaolu e gokovisu me tsaria, ‘!Tagara! !Inau au tau saikesa donagini-

tugamu!’ ”

¹³ Ma Iesu e suilavaginia nina gokolia me tsaria, “Kamu parovata dou, rongona amu tau donaginia na danina ma na taguna.

Na Gokolia Tana Rongoqira Ara Tu Tolu na Maneaço

(Luka 19:11-27)

¹⁴ “Eo, mi tana tagu vaga goto ia, ma na Verana God sauba ke vaga iani: kesa dani me totu kesa na mane, maia e vangaraua laka sauba ke vano kesa tana vera tavosi. Me tuu, me soamaitugira nina maneaço, me molovanitugira kara tu reitutugudou vania nina omea levolevo kalina aia ke vano.

¹⁵ Me tusuvanitugira tatasa na qolo, e atsalina vaga e tugua na sasagana na gini aço. E kesa aia e tusovania e tsege na toga na qolo. Me kesa goto e tusovania e ruka na toga na qolo. Me kesa tavosi goto aia e tusovania kesa moa na toga na qolo. Me sui, maia e tuu, me vano kesa tana vera ao.

¹⁶ Ma na maneaço, aia e adia tsege na toga na qolo, e baa saviliu me gini aço, me laba papabona e tsege goto na toga na qolo.

¹⁷ Maia na maneaço e adia ruka na toga na qolo, e nau atsa vaganana goto ia. E baa saviliu me gini aço, me laba papabona e ruka goto na toga na qolo.

¹⁸ Maia na maneaço e adia kesa moa na toga na qolo, aia e vano me tsaia na qilu tana kao, me qilupoia nina qolo gana taovia.

¹⁹ “Me oka sosongo i muri, ma tu gaqira taovia tugira na maneaço e visumai. Me soatugira kara

tu laba sui i matana, ma kara tu tsaritutugu vania laka ara tu gini aqo koegua nina qolo.

²⁰ Me mailaba na mane aia e adia tsege na toga na qolo, me tusu liusia goto tsege na toga na qolo. Me tsaria, 'Igoe taovia, o tusuvaniau e tsege na toga na qolo. !Mo ko reia! Au gini aqo inau, me laba papabona e tsege goto na toga na qolo kamagana.'

²¹ Ma gana taovia e tsarivania, '!Dou sosongo! Igoe na maneaqo dou, mo gini aqo sasaga na qolo tetelo au noruginigo. Vaga ia, minau sauba kau molovanigo ko reitutugugira na omea loki danga. !E dou ti ko sage mai, mo ko tamanipata koluau tana niqumagemage!'

²² "Mi muri, me mailaba goto aia na maneaqo e adia ruka na toga na qolo, me tsaria, 'Igoe taovia, o tusua vaniau ruka na toga na qolo. !Mo ko reia! Au gini aqo inau, me laba papabona e ruka goto na toga na qolo kamagana.'

²³ Ma gana taovia e tsarivania, '!Dou sosongo! Igoe na maneaqo dou, mo gini aqo sasaga na omea tetelo au noruginigo. Vaga ia, minau sauba kau molo vanigo ko reitutugugira na omea loki danga. !Me dou ti ko sage mai, mo ko tamanipata koluau tana niqumagemage!'

²⁴ "Mi muri, maia na maneaqo e adia kesa moa na toga na qolo e mailaba goto me tsaria, 'Taovia, inau au dona laka igoe na mane tagao kakai sosongo, mo dona na tsuriviana na lakana na omea o tau tsukaa. Mo dona goto na pitsuana na vuana na omea o tau tsuka na vatuna.

²⁵ Au matagunigo sosongo igoe, te au tuu, mau baa molopoia moa nimu qolo i laona na kao. !Mo

ko reia! Iani nogo nimu qolo au tusuvisu vanigo.’

²⁶ “Ma gana taovia e tsarivania, ‘!Maneaqo seko igoe, mo gato sosongo! ?Egua, igoe o dona nogo ne, laka inau au dona kau tsurivia na lakana i tana au tau tsukaa, ma kau pitsua na vuana i tana inau au tau tsukaa na vatuna?

²⁷ ?Me gua te o tau molosagegira niq u qolo tana vale na moloqolo, i tana e dona ke pabo? Ma kau tsodoginia niq u qolo botsa i muri kalina kau visumai.’

²⁸ Te e tuu na taovia, me tsarivanigira ara totu tana, ‘Kamu adiligi tania na qolo sui i konina, ma kamu tusuvania aia e tamanina nogo e sangavulu na toga na qolo.

²⁹ Rongona ti vaga kesa ke tamanina nogo, sauba kara pabo vanigotoa, me ke gini tamanina ke danga baa. Me ti vaga ke kesa ke tau tamanina nina omea, me sauba kara adiligi tania tsau tana omea tetelo lee e tamanina.

³⁰ Ma kamu adia na mane gatogato iani, ma kamu tsonitsunaa i tano tana rodo. I tana sauba ke ngangai me ke varaqe livona.’

Na Dani na Pede Loki

³¹ “Kalina inau na Dalena Tinoni, kau visumai tana susuligaqu loki, migira na angelo sui kara dulikoluau, minau sauba kau totukae tana sasaqu vaga na taovia tsapakae.

³² Migira na tinoni sui i barangengo kara saikolumai i koniqu. Mi tana inau sauba kau molovotagira ruka tana alaala, vaga nogo na mane reitutugu sipi kalina aia e votagira nina sipi tanigira na naniqoti.

³³ Sauba kau mologira na tinoni dou tana madoaqu, ma na sekona tana mauliq.

³⁴ Mi muri kau tsarivanigira igira ara totu tana madoaqu, '!Kamu mai igamu, aia na Tamaqu e reingaogamu! Kamu mai, ma kamu tamanina na verana aia God e vangarau manogatinogoa vanigamu, e tuu mai nogo kalina e botsa na barangengo.

³⁵ Rongona kalina inau au vitoa, migamu amu palaau. Mi kalina au marou, migamu amu sao gaqu koo. Mi kalina au labavoo i konimui, migamu amu soalakaau baa i valemui.

³⁶ Mi kalina au malaiole, migamu amu tusuvarniau na polo. Kalina au lobogu, migamu amu adisaegu. Mi kalina au totu tana vale sosori, migamu amu tsigoviau.'

³⁷ "Migira na tinoni dou sauba kara tuu ma kara veisuau, '?Taovia, mingisa ami reigo igoe o vitoa, mami palago, se o marou, mami sao gamu koo?

³⁸ ?Mingisa goto ami reigo o labavoo i konimami, mami soalakago baa i valemami, se o malaiole, mami tusu polo vanigo?

³⁹ ?Mingisa ami reigo igoe o lobogu se o totu tana vale sosori, mami tsigovigo?'

⁴⁰ Mi tana inau sauba kau gokovisu ma kau tsaria vanigira, '!Inau au tsaria na manana vanigamu: pipi kalina ti igamu amu nauvananana vania kesa vidaqira na tasiq tetelo vaga girani, me vaga nogo ti amu nauvaniau goto inau!'

⁴¹ "Mi muri, minau sauba kau tsaria vanigira igira ara totu tana mauliq, '!Baligi taniau

igamu, aia God e reisavigamu! !Kamu baa tana lake e vo sui na iruna, aia God e vangarau manogatinogoa vania na tidao seko migira nina angelo seko!

⁴² Rongona kalina inau au vitoa, migamu amu tau palaau. Mi kalina au marou, migamu amu tau sao gaqu koo.

⁴³ Kalina au labavoo i konimui, migamu amu tau soalakaau baa i valemui. Kalina au malaiole, migamu amu tau tusu polo vaniau. Mi kalina au lobogu, se au totu tana vale sosori, migamu amu tau goto tsigoviau.'

⁴⁴ "Migira sauba kara tuu, ma kara tsaria vaniau, '?Taovia, mingisa igami ami reigo o vitoa, se o marou, se o labavoo i konimami, se o malaiole, se o lobogu, se o totu tana vale sosori, migami ami tau sangago?'

⁴⁵ Minau kau tuu, ma kau tsaria vanigira, 'Inau au tsaria na manana vanigamu: laka pipi kalina igamu amu sove na sangana kesa vidaqira na tetelona vaga girani, mi tana nogo amu sove tanigotoa na sangaqu inau.'

⁴⁶ Migira nogoria sauba kara gini vano tana kede saliu. Migira na douna, sauba kara baa tana mauri saliu."

26

*Ara Vorogokona na Labumatesiana A Iesu
(Marko 14:1-2; Luka 22:1-2; Ioane 11:45-53)*

¹ Mi kalina a Iesu e sui na sasaniginiaqira na omea vaga gira, maia e tsarivanigira gana duli,

² "Igamu amu dona nogo laka e kau ruka moa na dani, me ke laba na Dani Tabu na Paseka.

Eo, mi tana igira sauba kara sauligiau inau i limaqira na tinoni seko, ma kara pogaau tana gai ulutaligu.”

³ Mi tana tagu goto ia, migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara totu saisai i valena Kaipas na Mane Tabu Loki.

⁴ Mara gokosai matena na tangoliana dodo a Iesu ma na labumatesiana.

⁵ Mara tsaria, “Ka laka mavi na tangoliana tana Bongu Tabu, rongona kara tau gini kore loki na toga.”

Kesa Daki e Qetua na Ko Uruuru I Lovana a Iesu i Betani

(Marko 14:3-9; Ioane 12:1-8)

⁶ Me tuu a Iesu, me vano i Betani kolugira gana duli, me ba sanga mutsa tana valena a Simon, aia na mane e mudo tana idana.

⁷ Mi kalina a Iesu e mutsamutsa, me labamai kesa na daki kolua kesa na bilo na ko uruuru e loki sosongo na matena. Me mai me qetua i lovana a Iesu.

⁸ Migira gana duli a Iesu ara reia, mara kore vania na daki. Mara veisuaa, “?Egua te o sekolilea na omea dou vaga ia?”

⁹ !Na ko uruuru vaga ia, e tugua igita ka tsabiria ma ka tsodoginia na qolo loki, agana na gini vangalaka vaniaqira na tinoni ara tau tamanina sa omea!”

¹⁰ Ma Iesu e dona segenina nogo na omea igira ara gini goko, te e tsarivanigira: “?Egua sagata te amu rotasiginia na daki iani tana omea vaga ia? Ma na omea e nauvaniau na daki iani, na omea dou sosongo manana.

¹¹ Migamu, sauba kara tau kuti na tinoni sekona lee na totu koluamui sailagi. Minau moa, sauba e utu kau totu sailagi kolugamu.

¹² Ma na daki iani kalina aia e qetua na ko uruuru tana koniqa, maia e nauvaganana ke gini vangarau manogotia vania na qiluaqu.

¹³ !Minau au tsaria na manana vanigamu laka pipi tana nauna sui tana barangengo, iava moa tana kara gini turupatu tana rongona na Turupatu Dou iani, me sauba kara tau kuti na gini gogoko tana rongona na omea vaga e nauvaniau na daki iani!”

*A Iudas e Tami na Sauligiana a Iesu
(Marko 14:10-11; Luka 22:3-6)*

¹⁴ Te e tuu kesa i laoqira na sangaivulu ruka gana duli a Iesu, aia ara soaginia a Iudas Iskariot, me vano i koniqa na taovia na lotu,

¹⁵ me baa veisuaigira, “?Laka nagua sauba kamu tusuvaniau ti vaga inau kau sauligia a Iesu vanigamu?”

Migira ara tsokoa e tolu sangavulu na tavina golo siliva, mara tusuivania.

¹⁶ Me tuu tana dani ia, ma Iudas e matania kesa na tagu dou tana ke lakagana vania na sauligiana a Iesu vanigira.

*A Iesu e Gania na Mutsa na Paseka Kolugira
Gana Duli
(Marko 14:12-21; Luka 22:7-14, 21-23; Ioane
13:21-30)*

¹⁷ Mi tana kesanina dani na uiki na Paseka, ara soaginia na Dani Tabu na Bredi Tagara Isti Konina, migira gana duli ara tu mai i konina a

Iesu mara tu veisuaa, “?Taovia, laka iava tana igoe o ngaoa kami vangarau manogatia vanigo na mutsa na Paseka?”

¹⁸ Ma Iesu e tsaria, “Kamu ba laba i konina kesa na mane i laona na vera loki tagaria, ma kamu tsarivanja vaganana iani, ‘Na Taovia e tsaria vanigo laka e laba nogo gana tagu. Maia e ngaoa laka ke lokisia na mutsa na Paseka kolugira gana duli i valemu igoe.’ ”

¹⁹ Mara baa, mara naua na omea vaga a Iesu e tsarivanigira na nauana. Mara vangarau manogatia na mutsa na Paseka.

²⁰ Mi tana ngulavi, ma Iesu migira na sangavulu ruka gana duli ara mai, mara totu i lao, mara mutsa.

²¹ Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e goko vanigira me tsaria, “Inau au tsaria na manana vanigamu, laka e kesa vidamui igamu, sauba ke sauligiau.”

²² Migira gana duli ara rongomia, me gini ponopala na tobaqira, mara tuturiga na veisuana a Iesu. Me kesa me tsaria, “?Egua, laka inau ngatsu ia ne Taovia?”

²³ Ma Iesu e tsaria, “Aia kesa e sanga na mutsa patakoluau tana popo, aia nogoria sauba ke tsabiriau.

²⁴ Inau na Dalena Tinoni, sauba kau mate vaga e katenogoa na Mamare Tabu. !Eo, me sauba ke seko sosongo nomoa vania na mane aia e sauligiau! !Ke dou baa nomoa vania na tinoni ia, laka ti vaga ke tau nogo vasua tinana!”

²⁵ Ma Iudas, aia na mane sauba ke sauligia a Iesu, e gokodato me tsaria, “?Egua, laka inau

nogo ngatsu ne Taovia?”

Ma Iesu e gokovisu me tsaria, “E vaga nogoria igoe o tsaria.”

*Na Susuina na Mutsa Koluana na Taovia
(Marko 14:22-26; Luka 22:14-20; 1 Korint
11:23-25)*

²⁶ Mi kalina ara mutsamutsa, ma Iesu e tangolia na breidi, me soadoua God, me ngitia, me tuvaria vanigira gana duli me tsaria, “Iani na koniqu. Kamu adia ma kamu gania.”

²⁷ Mi muri, maia e adia na tseu na uaeni i laona, me soadoua God, me tusua vanigira me tsaria, “Kamu inuvia igamu sui.

²⁸ Iani na gabuqu, na gabu na taso vaolu. Aia nogo na gabuqu ke rutsu na mateqira na tinoni danga, ti ke gini veoligigira niqira sasi.

²⁹ Au tsarivanigamu, sauba kau tau goto inuvia na uaeni iani, poi tsau tana dani kau inuvitugua kolugamu i laona na Verana na Tamaqu i Gotu.”

³⁰ Mi muri, migira ara lingena kesa na linge tabu, mara tuu, mara aligiri na vano tana Vungavunga na Olive.

*A Iesu e Katea Laka Sauba A Petero Ke Tiatagaraa
(Marko 14:27-31; Luka 22:31-34; Ioane 13:36-38)*

³¹ Ma Iesu e tsarigotoa vanigira, “I tana bongi eni nogo, igamu sauba kamu tsogoligi sui taniau, vaga ara marenogoa tana Mamare Tabu, ‘Aia God sauba ke labumatesia niqira reitutugu na sipi, ma na alaala popono na sipi sauba kara viri tsogo saranga bamai.’

³² Mi kalina inau kau maurivisutugua, me sauba kau ida baa vanigamu i Galili.”

³³ Ma Petero e gokodato me tsarivanja a Iesu, “!Atsa moa ti tugirani sui kara tu tsogo tanigo, minau moa e utu saikesa kau mololego!”

³⁴ Ma Iesu e tsarivanja a Petero, “Inau au tsaria na manana vanigo a Petero, sauba ke tau vati tangi moa na kokoroko i bongi eni, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.”

³⁵ Ma Petero e tsaria, “!E utu saikesa Taovia! ! Atsa moa ti kara matesiau kolugo, me utu vaniau kau tiatagarago!”

Migira sui gana duli ara tsarivagainana goto ia.

A Iesu e Nonginongi Tana Uta i Getsemane

(Marko 14:32-42; Luka 22:39-46)

³⁶ Ma Iesu e vano kolugira gana duli tana nauna ara soaginia i Getsemane. Me tsarivani-gira, “Kamu totu ieni igamu, minau kau ba talu tagaria ma kau nonginongi.”

³⁷ Maia e aditugira a Petero ma ka ruka na dalena a Sebedi, kara tu dulikolua. Na melu ma na rota loki e ngolia na tobana a Iesu.

³⁸ Te aia e tsaria vanitugira, “E melu sosongo na tobaqu inau, me varangi kau gini mate. Tugamu kamu tu totu ieni, ma kamu tu mamata koluau.”

³⁹ Maia e garu baa tetelo, me tao tsuporu tana kao, me nonginongi me tsaria, “!Mama, ti ke tau utu, mo ko adiligia na tseu na rota iani taniau! Me ke tau moa laba vaga au kilia inau. Ke laba vaga nogo o kilia igoe.”

⁴⁰ Me visumaitugua tu koniqira tugira tolu gana duli, me reitugira ara tu maturu, me

tsarivania a Petero, “?Egua te e utu vanitugamu na mamata koluau kesa moa tana tagu tetelo?

⁴¹ Kamu mamata, ma kamu nonginongi, kamu tau puka tana tabotabo. Amu ngaoragoa na mamata koluau, ma na konimui moa e maluku.”

⁴² Ma Iesu e vano tanitugira na rukanina kalina, me nonginongi me tsaria, “Mama, ti vaga o pada igoe laka niq̄u aq̄o nogo inau na inuviana na tseu na rota iani, me dou moa ke laba vaniau vaga igoe nogo o kilia.”

⁴³ Me visutugua a Iesu, me reitugira ara tu maturu moa, rongona e mamava tu mataqira.

⁴⁴ Ma Iesu e mololetugira tugua na tolunina kalina, me baa, me kesa moa atsa nina nonginongi.

⁴⁵ Mi muri, me visumaitugua tu koniqira gana duli, me tsaria, “?Egua, laka amu tu mamaturu lee moa tugamu? !Kamu tu reia! E laba nogo na tagu tana kara sauligiau inau na Dalena Tinoni i limaqira na tinoni sasi.

⁴⁶ !Tuu, ma ka vano! !Kamu moro baa! !E maimai nogo na mane aia ke sauligiau!”

Ara Tangolia a Iesu

(Marko 14:43-50; Luka 22:47-53; Ioane 18:3-12)

⁴⁷ Me goko babaa moa a Iesu, me labamai a Iudas, aia nogo e kesa vidaqira na sangavulu ruka gana duli a Iesu. E dulikolumaia kesa na alaala loki, igira nogo na taovia na lotu ma na tinoni loki ara molomaigira. Ara mai kolua niqira isi ma na tubi na tangoliana a Iesu.

⁴⁸ Ma Iudas, na mane vanga malapalu, e molo papada vanigira nogo me tsaria, “Na mane ti kamu reiau kau domia, maia nogoria. !Kamu tangolia!”

⁴⁹ Mi kalina ara mailaba, ma Iudas e ba saviliu i konina a Iesu me tsarivania, “!Dou Tarai!” me domia.

⁵⁰ Ma Iesu e tsarivania, “!Kulaqu, ko nautsakua na omea o mai matena!”

Migira ara mai, mara tangolia a Iesu, mara sorikakaia.

⁵¹ Me kesa tu vidaqira gana duli a Iesu e lakua nina isi, me sabatiginia kesa tabana kulina nina tseka na Mane Tabu Loki.

⁵² Ma Iesu e tsarivania gana duli, “Ko molovisua nimu isi tana basana, rongona igira ara gini tango na isi, sauba kara gini mate na isi.

⁵³ ?Egua, igoe o tau vati dona moa laka e tuguau rago inau kau nongia na Tamaqu laka ke isutuguqu, maia sauba ke tsaku me ke molomai-gira liusia sangavulu ruka na toga na angelo ma kara sangaau?

⁵⁴ ?Me ti inau kau nauvangana ia, me ke koegua ti ke gini manatovu na tsaqina goko ara marea tana Mamare Tabu, laka sauba ke laba vaga nomoa vaniau inau?”

⁵⁵ Ma Iesu e pilo baa i koniqira na alaala, me tsarivanigira, “?Laka na mane labupoi inau, ti amu gini mai kolua nimui isi ma na tubi na tangoliginiaqu? Minau, au totu kolugamu, mau sasani malemale pipi dani tana Vale Tabu, migamu amu tau nogo tangoliau.

⁵⁶ Eo, ara gini laba pipi na omea sui vaga gira, rongona kara gini manatovu na omea ara mare idanogoa igira na propete tana Mamare Tabu.”

Mi tana, migira sui gana duli a Iesu ara mololea, mara tsogoligi tania.

*A Iesu i Mataqira Tana Saikolu Na Togigoko
(Marko 14:53-65; Luka 22:54-55, 63-71; Ioane 18:13-14, 19-24)*

⁵⁷ Migira ara tangolia a Iesu, mara adivanoa tana valena a Kaipas na Mane Tabu Loki, i tana ara saikolu nogo igira na tarai na Ketsa ma na tinoni loki.

⁵⁸ Ma Petero e tsarimuriqira ba ao tetelo, me ba tsau tana pakoka i matana na valena na Mane Tabu Loki. Mi tana e totu kolugira ara reitutugu matsapa, rongona e ngaoa ke reigira pipi sui na omea ke laba.

⁵⁹ Migira na taovia na lotu ma na Saikolu popono ara lalavea kesa na sasi ti ke tsukia a Iesu, vaga e tugua kara pedematesiginia.

⁶⁰ Migira ara tau tangomana kara tsodoa kesa na sasi, atsa moa ara mai danga na tinoni, migira ara pero sui moa. Mi tana susuina, mara ka mai ruka na mane mara ka tsaria,

⁶¹ “Na mane iani e tsarivaganana ni, ‘Inau tangomana kau toroveoa nina Vale Tabu God, me ke tolu na dani i muri ma kau logovisutugua.’ ”

⁶² Ma na Mane Tabu Loki e tutsau, me veisuaa a Iesu, “?Egua, laka o tamanina kesa nimu goko tugua ko labuvisuginia na omea vaga ara ka keligini vanigo karani?”

⁶³ Me mui lee moa a Iesu. Ma na Mane Tabu Loki e goko vanitugua a Iesu me tsaria, “Tana

asana na God mamauri, inau au ketsaligo ko gini vatsa vanigami, ti igoe na Mesia, na Dalena God.”

⁶⁴ Ma Iesu e tsaria, “Igoe o tsarigadovia. ! Minau kau tsarivanigamu sui: e tuu kalina ia me ke baa, igamu sauba kamu reiau inau na Dalena Tinoni, kau totu tana madoana God susuliga, ma kau tsunamai talu i gotu tana parako!”

⁶⁵ Mi tana nogo na Mane Tabu Loki e ratsia na polona me tsaria, “!Aia e soasekolia God! E tagara goto sa rongona igita ka lavegotoa sa goko. !Amu vasini rongomia moa nina goko seko loki!

⁶⁶ ?Ma nagua igamu amu pada vania?”

Migira ara gokovisu mara tsaria, “Aia e sasi manana, me tugua nomoa ke mate.”

⁶⁷ Mara tsuvelia na ngorana mara lumua. Me visana ara davaa mara tsaria,

⁶⁸ “?Igoe na Mesia ne? !Dou! !Ko kutsu laka ase e davago!”

A Petero e Tiatagaraa a Iesu

(Marko 14:66-72; Luka 22:56-62; Ioane 18:15-18, 25-27)

⁶⁹ Ma Petero e totu moa i tano, me kesa na baka daki e aqo i valena na Mane Tabu Loki e mai i konina a Petero me tsaria, “Igoe goto o sanga na totu koluana a Iesu ni Galilii.”

⁷⁰ Ma Petero e tiatagaraa i mataqira sui ara totu tana, me tsaria, “Au tau saikesa donaginia na omea o gini goko igoe.”

⁷¹ Me tuu a Petero, me ba totu tana matsapana na barana na pakoka. Me kesa segeni goto na baka daki aqo tana vale e reia, me tsarivanigira na tinoni ara totu tana, “Na mane iani e totu kolugotoa a Iesu ni Nasaret.”

⁷² Ma Petero e tiatagaraa me vatsa, “!Au vatsa vanigamu laka au tau saikesa donaginia na mane ia!”

⁷³ Me tau oka i muri, migira na mane ara tutuu tana, ara mai i konina a Petero mara tsarivania, “Igoe manana nomoa kesa vidaqira. !Nimu goko nogo ami rongomi gadoviginigo!”

⁷⁴ Ma Petero e tsaria, “!Au vatsa laka inau au goko mana! !Ma God ke kedeau ti vaga au pero! !Inau au tau saikesa donaginia na mane ia!”

Mi tana tagu tsotsodo ia, me tangi na kokoroko.

⁷⁵ Ma Petero e padatugua na goko a Iesu e tsarivaninogoa, “Ke tau vati tangi moa na kokoroko, migoe ko gini vatsa tolu kalina laka o tau donaginiau.” Ma Petero e rutsu i tano, me rota na ngangai.

27

A Iesu i Matana a Pilate (Marko 15:1; Luka 23:1-2; Ioane 18:28-32)

¹ Mi tana matsaraka rovorovo, migira sui na taovia na lotu ma na tinoni loki ara vorogokona na matesiana a Iesu.

² Mara baa, mara soria na limana, mara tudumivanoa i matana a Pilate, aia niqira taovia tagaovera igira na Roma.

Na Mateana a Iudas (Aqoaqo 1:18-19)

³ Mi kalina a Iudas, aia e sauligia a Iesu, e reia laka ara pedevaninogoa a Iesu ke mate, maia e padasavia nina sasi, me tuu, me ba tusuvisugira na tolu sangavulu na qolo vanigira na taovia na lotu ma na tinoni loki.

⁴ Me tsaria, “!Inau au sasi loki sosongo! !Au tsabiria na gabuna na mane tsalapo dou e tau tsukia sa sasi!”

Migira ara tsarivania, “?Ma nagua vanigami igami? !Igoe segenimu moa ko reia!”

⁵ Ma Iudas e tsonivisugira na qolo sui tana Vale Tabu, me baa, me ligoti segenina.

⁶ Migira na taovia na lotu ara tsakogira na qolo, mara tsaria, “Igirani na qolo na gabu. Me vali tana nida Ketsa na molosageaqira tana mani moloqolo na Vale Tabu.”

⁷ Mi tana ara vaigokovigi matena nagua kara nauginia na qolo ia. Mara pedea laka kara voliginia kesa na butona kao e tamanina kesa na mane e aqosi popovatu, mi tana nogo kara qilugira na tinoni tau na Tsiu, igira ara mai mate i Jerusalem.

⁸ Me tu kalina ara volisua na kao ia, me tsau mai i dani eni, mara soaginia tana nauna ia “Na Kao na Gabu”.

⁹ Mi tana nogo e gini manatovu na goko e katemai idanogoa a Jeremia na propete, kalina aia e tsarivaganana iani: “Ara adigira tolu sangavulu na qolo siliva, aia nogo na dangana igira na tinoni ni Israel ara pedea kara voliginia na mane ia.

¹⁰ Mara tsonia na qolo ia na voliginiana nina butona kao kesa na mane e aqosi popovatu. Vaga nogo e ketsaliau na Taovia.”

A Pilate e Torogoko Konina a Iesu

(Marko 15:2-5; Luka 23:3-5; Ioane 18:33-38)

¹¹ Ma Iesu e tutuu i matana a Pilate na taovia tagaovera ni Roma, maia e lavegoko i konina.

Me veisuaa, “?Egua, laka niqira Taovia Tsapakae nomoa na Tsiu igoe?”

Ma Iesu e tsaria, “Migoe nogo o tsaria.”

¹² Migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara tsonia danga niqira goko na keli tana rongona ia, ma Iesu e tau goto tuguvisu vanigira niqira goko.

¹³ Me tuu a Pilate, me goko vania a Iesu me tsaria, “?Megua, laka igoe o tau rongomia e danga sosongo niqira goko na keli ara naua vanigo?”

¹⁴ Ma Iesu e mui lee moa, me tau goto goko. Mi tana e gini beke sosongo na Taovia Tagaovera ni Roma.

Ara Pedea a Iesu Ke Mate

(Marko 15:6-15; Luka 23:13-25; Ioane 18:39-19:16)

¹⁵ Me pipi ngalitupa tana tagu na Paseka vaga ia, ma na taovia tagaovera ni Roma e lavu na nusileana kesa na tinoni e totu tana vale sosori, aia igira na toga ara vili segenia.

¹⁶ Mi tana tagu ia, e totu tana vale sosori kesa na mane ara donaginia na tinoni sui laka e tau kuti na tsutsukibo sailagi, a Barabas na asana.

¹⁷ Mi kalina ara saikolu igira na toga, ma Pilate e veisuagira, “?Laka ase ka vidaqira kaira amu ngaoa inau kau nusilea vanigamu? ?Laka a Barabas, se a Iesu aia ara soaginia na Mesia?”

¹⁸ Ma Pilate e dona nogo laka igira na Taovia na Tsiu ara raqamaia a Iesu i matana rongona igira ara masugu lee vania moa.

¹⁹ Mi kalina a Pilate e tototu moa tana nina sasana na pede, ma na tauna e mologokomai me tsarivania, “Ko laka saikesa na nauvaniana sa

omea seko na mane tsalapo dou sosongo ia. Aia e tau nausekolia sa omea. Rongona e kesa tana niqu bolebole i bongi inau au reia, mau gini rota loki na padana.”

²⁰ Migira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara raigira na toga kara nongia a Pilate ke nusilea a Barabas, me ke pedea a Iesu ke mate.

²¹ Ma Pilate e veisuagira tugua na toga, “? Masei ka vidaqira karani amu kilia kau nusilea vanigamu?”

Migira ara tsaria, “!Ko nusilea a Barabas!”

²² Maia Pilate e veisuagira, “?Ma nagua kau nauvania a Iesu, aia ara soaginia na Mesia?”

Migira sui ara gokovisu mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

²³ Ma Pilate e veisuagira, “?Ma na sasi gua e naua ngana?”

Migira ara guguu loki mi gotu na lioqira, mara tsaria, “!Pogalobatia tana gai ulutaligu!”

²⁴ Mi kalina a Pilate e reigadovia laka e utu nogo ke managana na utusiaqira, me laka e varangi nogo ke taratsi na kore loki, maia e tuu, me adia na koo, me vuliginia na limana i mataqira na toga me tsaria, “Au male i matamui, laka e tau niqu pede inau tana mateana na mane iani. !Igamu segenimui nogo nimui pede!”

²⁵ Migira sui na toga popono ara gokovisu mara tsaria, “!Molovanigami nogo igami migira na dalemami, kami gini loaga na gabuna na mane ia!”

²⁶ Te e tuu a Pilate, me nusilea vanigira a Barabas. Me molo baa a Iesu vanigira nina mane

vaumate kara ramitsia, ma kara pogalobatia tana gai ulutaligu.

*Igira na Mane Vaumate Ara Tsirigana a Iesu
(Marko 15:16-20; Ioane 19:2-3)*

²⁷ Migira nina mane vaumate ara adisagea a Iesu i laona na valena a Pilate. Mara saimai sui igira na mane vaumate, mara tupolia a Iesu.

²⁸ Ara tsoraligi vania na polona segeni, mara sageli vania kesa na polo tsitsibora katsi.

²⁹ Mara virigia na itai kokonaga, mara sage-laginia tana lovana a Iesu, mara moloa na ade tana limana madoa. Mi muri, mara tsunatuturu i matana, mara tsirigana. Mara tsarivania, “!Ke mauri oka niqira Taovia Tsapakae na Tsiu!”

³⁰ Ara tsuvelia, mara adia na ade i limana, mara labuginia na lovana.

³¹ Mi kalina ara gilugana sui vaga ia, mara tsoraligi vania na polo tsitsibora katsi, mara sageli vanitugua na polona segeni. Mi muri mara tudumivanoa tana nauna tana kara ba pogaa tana gai ulutaligu.

*Ara Pogaa a Iesu Tana Gai Ulutaligu
(Marko 15:21-32; Luka 23:26-43; Ioane 19:17-27)*

³² Mi kalina ara vavano, mi sautu ara tsodoa kesa na mane ni Sirene, a Simon na asana. Migira na mane vaumate ara raia a Simon ke sangaa a Iesu na kalagaiiana nina gai ulutaligu.

³³ Mara maitsau kesa tana nauna i tana ara soaginia i “Golgota”, ma na rongona na soa ia, “Na Tsitsivina Lova”.

³⁴ Mi tana ara sauvania a Iesu na uaeni ara lalo koluginia kesa na vatana na ko vavai. Maia e inuvidana moa, me sove goto na inuviana.

³⁵ Mi muri, mara pogaa a Iesu tana gai ulutaligu, mara tuu, mara adia na polona, mara tsonikutsu matena tana daesi.

³⁶ Me sui, mara totu i lao tana, mara pipitua.

³⁷ Me kesa na pava ara pogaa i gotu gana ngongo dato tana lovana, ara marea i konina na goko vaga iani: "Iani a Iesu, niqira Taovia Tsapakae na Tsiu."

³⁸ Mi muri, mara pogakaira goto ruka na tukatso kolua a Iesu, kesa tana madoana me kesa tana maulina.

³⁹ Migira na tinoni ara liuputsi tana nauna ia, ara lengulengu lovaqira vania a Iesu, mara tsirigana mara tsarivania,

⁴⁰ "Igoe nogo ri, o tsaria laka ko toroveoa na Vale Tabu, mo ko logovisutugua i laona ke tolu moa na dani! !Baa, ko maurisi segenimu kalina ia! !Ti vaga igoe na Dalena God, mo ko tsunamai tania na gai ulutaligu!"

⁴¹ Migira goto na taovia na lotu ma na tarai na Ketsa ma na tinoni loki, ara galea mara tsaria,

⁴² "Igoe, aia e maurisigira rago na tinoni tavosi, me utu lelee vania ke maurisi segenina! ?Me laka niqira Taovia Tsapakae nogoria igira na Israel ngana? !Me ti aia nogo ia, me ke tsunamai tania na gai ulutaligu kalina ia, migita ka gini tutunina!

⁴³ Aia e norua God, me tsarisegenina laka aia na Dalena God. !Eo, vaga ia, ma ka reia ti God ke maurisia kalina ia!"

44 Mi kaira goto na tukatso ara pogakaira kolua a Iesu tana, ara ka pea vaganana goto ia.

Na Mateana a Iesu

(Marko 15:33-41; Luka 23:44-49; Ioane 19:28-30)

45 Mi tuu tana niaso vota, ma na rodo e tsavua na vera popono, me tsau tana tolu na aso.

46 Mi tana varangi na tolu na aso, ma Iesu e gudato me tsaria, “?Eli, Eli, lema sabaktani?” Ma na rongona na goko vaga ia, “?Niqu God, niqu God, egua ti o mololeau?”

47 Me visana vidaqira na tinoni ara totu tana ara rongomia e goko vaga ia, mara tsaria, “!Aia e soaa a Elija!”

48 Me kesa vidaqira e ulo baa, me adia na mamasa, me lumia tana ko vavai, me tsukia tana ade, me saukaea vania a Iesu, laka ke inuvia.

49 Migira na tinoni tavosi ara tongoa mara tsaria, “!Laka mavi, vata ma ka reitalua laka ti a Elija ke mai me ke maurisia!”

50 Ma Iesu e guloki kesa goto kalina. Mi tana e sui na mamagona.

51 Mi tana tagu tsotsodo ia, ma na polo katsi e tsautsau tana Vale Tabu e tavongani taratsivota tuu i gotu me tsau i lao. Me kasi loki na vuluge, mara tapavota na vatu loki.

52 Mara tavongani ova na qiluqira danga na tinoni dou ara mate oka nogo, mara maurivisutugua.

53 Mara tuu tania na qiluqira, mi kalina e maurivisutugua a Iesu, migira ara vano i laona na Vera Tabu ni Jerusalem, mara laba malemale vanigira na tinoni danga.

⁵⁴ Mi kalina aia niqira taovia na alaala na mane vaumate, kolugira ara totukolua tana mara pipitua a Iesu, ara vatsangia na vuluge, mara reia pipi sui na omea ara laba tana, ara gini matagu mate mara tsaria, “!E mana nomoa laka na Dalena God manana aia!”

⁵⁵ Mara danga goto na daki ara totu tana. Ara tutuu ao tetelo, mara morosigira na omea ara laba. Igira nogo na daki ara tsarimurina a Iesu tumai nogo i Galilii, mara sangaa.

⁵⁶ Mi laoqira na daki gira, ko Maria Madalena, ma ko Maria ka tinaqira a Iakobo ma Iosepo, ma ko Salome na tauna a Sebedi.

Na Qiluana a Iesu

(Marko 15:42-47; Luka 23:50-56; Ioane 19:38-42)

⁵⁷ Mi tana ngulavi ia, me mai laba kesa na mane ni Arimatea, e tamanina danga nina omea. A Iosepo na asana na mane ia, maia e kesa goto gana duli a Iesu.

⁵⁸ Me ba laba i konina a Pilate, me nongia na konina a Iesu. Ma Pilate e mologokona laka kara tusua na konina a Iesu vania a Iosepo.

⁵⁹ Ma Iosepo e aditsunaa na konina a Iesu, me tsaboroginia na polo sere vaolu.

⁶⁰ Me molosagea i laona nina vatuluma segeni nogo ia, e vasini kavia moa tana maragova. Me kelia kesa na vatu loki, me vongoginia na mangana na vatuluma. Me moloa tana, me vano ia.

⁶¹ Ko Maria Madalena, me kesa goto na Maria ara ka tototu gana ngongo na vatuluma, mara ka momoro.

Na Mane Vaumate Ara Totupitua na Vatuluma

⁶² Mi tana dani ngana, me gado na Dani na Sabat, migira na taovia na lotu ma na Parisii ara ba laba konina a Pilate, mara tsarivania,

⁶³ “Taovia, ami padatugua kesa nina goko na mane vanga pero ia e tsaria kalina aia e mamauri moa. E tsaria laka i murina tolu moa na dani, maia sauba ke maurivisutugua tania na mate.

⁶⁴ Maia nogo na rongona ti ami pada laka e dou ko ketsaligira ke visana na mane vaumate, ma kara ba totupitua na vatuluma tsau tana tolunina dani. Rongona igira gana duli kara tau mai dodo, ma kara komia na konina, mi muri ma kara tsaria vanigira na toga laka aia e maurivisu tania na mate. Ma ti kara nauvaganana ia, ma na pero vaga ia, sauba ke seko sosongo baa liusia na kesanina pero aia e naunogoa tana idana.”

⁶⁵ Ma Pilate e tsaria, “Baa, ma kamu adigira ke visana na mane vaumate, ma kamu matalidoua na vatuluma.”

⁶⁶ Migira ara tuu mara vano, mara kakaisia na vatu loki tana mangana na vatuluma, mara mologira na mane vaumate kara totupitua na vatuluma.

28

Na Maurituguana a Iesu

(Marko 16:1-10; Luka 24:1-12; Ioane 20:1-10)

¹ Mi tana dani murina na Sabat, tana mat-saraka rovorovo na Sade, ma ko Maria Madalena me kesa goto na Maria, ara ka vano na togaviana na vatuluma.

² Mi kalina ara ka ba tsau tana, me tavongani kasi loki na vuluge. Me kesa nina angelo na Taovia e tsunamai talu i gotu, me keliligia na vatu, me totukae i konina.

³ Na rereina e maka vaga na angaanga, ma na polona e sere kala.

⁴ Migira na mane ara totupitua na vatuluma ara matagu mate mara gariri, mara puka lee vaga moa ti ara mate nogo.

⁵ Ma na angelo e goko vanikaira na daki me tsaria, “Kamu ka laka na matagu. Inau au dona laka kagamu amu ka lalavea a Iesu, aia ara pogaa tana gai ulutaligu.

⁶ Aia e tagara nogo ieni. E maurivisutugua nogo vaga e tsaria. Kamu ka mai ieni, ma kamu ka morosia na nauna i tana ara tsarovaginia.

⁷ Me dou, mi kalina eni, kamu ka vano tsaku, ma kamu ka ba tsaria vanigira gana duli laka a Iesu e maurivisu nogo tania na mate, me idavano nogo i Galilii. Mi tana ti kara ba reia. Kamu ka padatugudoua na omea inau au tsaria vanikagamu.”

⁸ Mi kaira ara ka tuu tsaku, mara ka mololea na vatuluma. Ara ka matagu rago, mara ka magemage goto, mara ka uloulo mara ka ba tsarivulagia vanigira gana duli a Iesu.

⁹ Mara ka vavano moa i sautu, ma Iesu e tavongani laba vanikaira me tsaria, “Ke dou vanikagamu.” Mi kaira ara ka tsunatuturu, mara ka kaso na tuana, mara ka samasama vania.

¹⁰ Ma Iesu e tsarivanikaira, “Kamu ka laka na matagu. Kamu ka baa moa, ma kamu ka

tsarivulagi vanigira gaqu duli laka kara baa i Galilii, mi tana sauba kara ba morosiau.”

Niqira Tatamanga Igira Ara Totupitua na Vatulumu

¹¹ Mi kalina ara ka tavamuri mara ka vano kaira na daki, migira visana na mane vaumate ara pitua na vatulumu ara visumai tana vera loki, mara tatamanga vanigira na taovia na lotu na omea sui ara laba.

¹² Migira na taovia na lotu kolugira na tinoni loki ara saikolu, mara totogokona laka kara tusua danga na qolo vanigira na mane ara pitu vatulumu.

¹³ Mara tsarivanigira, “Igamu kamu tsarivanigira moa na tinoni laka igira segeni nogo gana duli a Iesu ara mai dodo tana bongi, kalina igamu amu maturu sui, mara komia na konina a Iesu.

¹⁴ Me ti vaga na Taovia Tagaovera ke rongomia na omea vaga ia e laba, ma kamu laka na gini boe igamu. Sauba igami nogo kami tsarigotosi vania moa aia, maia tagara ke tau kore vanigamu.”

¹⁵ Migira na mane vaumate ara adia niqira qolo, mara muria na omea vaga igira na taovia na lotu ma na tinoni loki ara tsarivanigira na nauana. Ma na tatamanga vaga ia e tatangi bamai moa i laoqira na Tsiu tsaumai i dani eni.

A Iesu e Laba Vanigira Gana Duli

(Marko 16:14-18; Luka 24:36-49; Ioane 20:19-23; Aqoaqo 1:6-8)

¹⁶ Migira na sangavulu kesa gana duli a Iesu ara tuu, mara vano kesa tana vungavunga i Galilii, i tana a Iesu e tsarivanigira nogo kara vano.

17 Mi kalina ara reia a Iesu, mara tsuporu sui mara samasama vania, atsa moa ti visana vidaqira ara tobaruka moa.

18 Ma Iesu e garumai i koniqira me tsarivani-gira, "Na Tamaqu nogo e tusuvaniau pipi sui na susuliga loki i baragata mi barangengo.

19 Migamu, nimui aqo kamu vano i koniqira na tinoni sui pipi tana vera, ma kamu sasanigira ma kara lia sui gaqu duli. Ma kamu lesovitabugira tana asana na Tamana, ma na Dalena, ma na Tarunga Tabu.

20 Ma kamu sasaniginigira na muriana pipi na omea au ketsaliginigamu. Eo, minau sauba kau totu sailagi i konimui, poi ke sui na barangengo."

Ghari Bible

Ghari: Ghari Bible (Bible with Deuterocanon)

copyright © 1998 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Ghari

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2025-05-03

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 2 May 2025 from source files
dated 3 May 2025

eb379363-fbdd-532b-81c1-eb5fe7aa36a9